

Saganová / Trochu slnka v studenej vode

Trochu slnka v studenej vode

**Françoise
Saganová**

Saganová / Trochu slnka v studenej vode

Trochu slnka v studenej vode

**Françoise
Saganová**

Françoise Saganová

Trochu slnka v studenej vode

nakladateľstvo
PRAVDA

© Flammarion 1969

Sestre

*Neznáma bola mi čarovnou vidinou,
čo zbavovala ma starostí chlapom byť,
vidím ju, strácam ju a znášam
svoju bolesť jak trochu slnka v studenej vode.*

PAUL ELUARD

Prebal

Medzi najúspešnejšie knihy roku 1969 vo Francúzsku patrila kniha Françoise Saganovej Trochu slnka v studenej vode a o rok neskôršie sa tento román úspešnej spisovateľky dostal na prvé miesta zoznamov bestsellerov aj v iných literatúrach.

Gilles, parížsky novinár, prežíva nervovú depresiu. Alkohol a ničnerobenie zo dňa na deň zhoršujú jeho psychický a fyzický stav. Nakoniec sa rozhodne, že odíde k sestre na vidiek do Limousinu. Tam zvedie manželku limogeského veľkopodnikaťa Natáliu Silvenarovú, ktorá mu pomôže vyliečiť sa a opustí kvôli nemu muža, pohodlie, bezstarostný život i spoločenské postavenie.

Čo sa stane s ich láskou, keď sa Gilles vráti do Paríža k svojej práci v novinách, k svojim dobrým i zlým známostiam, k svojej nevypočítateľnej nezodpovednosti? Ako sa Natália vyrovná s novým prostredím a čo čaká od novej veľkej lásky?

Do sveta Saganovej vstupuje s Natáliou nový prvok – vidiek a jeho celkom iný život a iné problémy – a dostáva sa do vyhrotenej konfrontácie s veľkomestským parížskym živlom, ktorý poznáme z jej predchádzajúcich kníh. Z tejto konfrontácie vedela Saganová vyťažiť a evokovať krásu a poéziu života na vidieku, ospievať veľkú, šťastnú a napokon tragickú lásku, vedela rozohrať nové tóny, ktoré sme v jej knihách dosiaľ nepočuli. Jej štýl nestratil nič zo svojho pôvabu a podmanivosti, jej hlas však zväžnel a jej register sa obohatil.

Aj v tomto románe Saganová zostáva verná sama sebe. Jej kniha v rozumnej miere obsahuje napätie, príťažlivo vykreslené charaktery a výstižný jasný dialóg. Je to román, ktorý strhne čitateľa a neodloží ho skôr, kým nedočíta jeho poslednú stranu.

Prvá část'
PARÍŽ

Prvá kapitola

Stávalo sa mu to teraz prakticky každé ráno. Len ak sa večer poriadne opil, usiloval sa ako v mrákotách, takmer podvedome, vstať, osprchovať sa a obliecť. Robil to tápavo, únava ho zbavovala, či skôr oslobodzovala od seba samého. Lenže zo dňa na deň sa cítil horšie: zobúdza sa na úsvite so srdcom tlčúcim od strachu – nevedel to už ináč nazvať ako strach zo života – a čakal, kedy mu v mysli zaznie recitatív jeho úzkostí, neúspechov, ťažkej kalvárie nastávajúceho dňa. Srdce mu bilo, pokúšal sa znovu zaspáť, pokúšal sa zabudnúť. Márne. Sadol si teda na posteli, chytil fľašu s vodou, čo mal vedľa seba, preglgol vlažný, nechutný dúšok, akým sa mu zdal aj jeho život už tri mesiace, a myslel si „ale čo mi je, čo mi je?“ so zármutkom i zlosťou, lebo bol hrdý. A možnosť nervovej depresie, hoci sa s ňou často stretal u iných ľudí, ktorých si skutočne vážil, ho ponížovala ako zaucho. Odkedy dospel, nikdy sa sebou príliš nezaoberal, jeho život mu stačil. A to, že náhle stál zoči-voči tejto chorľavej, smiešnej a podráždenej osobnosti, ho naplňalo poverčivou hrôzou. To je teda on, tento tridsaťpäťročný muž, ktorý sa nad ránom bez príčiny trasie na kraji postele? Tam ho teda priviedlo tridsať rokov smiechu, bezstarostnosti a občasné ľúbostné žiale? Opäť sa zaboril do vankúša, pritisol si ho na líce, akoby mu mohol priniesť vytúžený spánok. Ale oči sa mu nezatvorili. Bolo mu zima, pritiahol si prikrývku, bolo mu teplo, odstrčil ju, a nevedel zabrániť tej triaške v sebe, tomu polozúfalstvu, tej úplnej spúšti.

Samozrejme, mal sa obrátiť k Eloise a milovať sa s ňou. Ale nemohol. Už tri mesiace sa jej nedotkol, ostatne, tri mesiace už o tom nehovorili. Krásna Eloise... Zvláštne, ako to znášala... Akoby v ňom vycítila niečo choré, cudzie, akoby ho ľutovala. A myšlienka, že ho ľutuje, ničila ho oveľa viac, ako keby sa zlostila, alebo ho prípadne zradila. Čo by bol dal za to, keby bol po nej zatúžil, mohol sa na ňu zvaliť, do toho tepla cudzieho tela, vášnivo sa zmietáť, zabudnúť sa konečne v niečom inom ako v spánku... Ale nemohol. A niekoľko jej nesmelých pokusov mu ju neuveriteľne znechutilo... On, ktorý mal tak rád lásku a ktorý sa vedel milovať v tých najsmiešnejších a najpodivnejších situáciách, bol bezmocný v posteli, pri žene, ktorá sa mu páčila, bola krásna a ktorú mal navyše rád.

Vlastne zveliľoval. Milovali sa, raz, pred tromi týždňami, po vydarenom večierku u Jeana. Ale nespomínal si na to. V ten večer priveľa pil – a práve preto – pamätal sa iba na čiernu, nejasnú melu vo svojej posteli a na úľavu, keď sa zobudil, že získal bod. Ako keby krátka chvíľa danej a získanej rozkoše bola odplatom za noci nevoľnosti, zlých výhovoriek a predstieranej nenútenosti.

Nebolo to slávne. Život, ktorý mu až doteraz všetko dal – aspoň si to myslel, a to bola jedna z príčin jeho úspechov – život sa od neho odvrátil, ako keď more náhle ustúpi a zanechá pridlho láskané bralo. Pri myšlienke, že je starým bralom, sa na chvíľu trpkó zasmial. Ale v skutočnosti sa mu videlo, že život z neho uniká ako nejakou tajnou ranou. Čas už neplynul: mizol. Mohol si hovoriť, opakovať výhody svojho terajšieho života: slušný zjav, zaujímavé povolanie, všemožné úspechy, zdalo sa mu to také fádne, také nezaujímavé ako litánie k svätej Panne. Mŕtve... slová boli mŕtve.

Večierok u Jeana poznačil toto všetko navyše ešte akýmsi odporným fyziologickým aspektom. Vyšiel na chvíľu zo salóna a v šatni sa učesal a umyl si ruky. Vtedy sa mu vyšmyklo mydlo, spadlo na zem, pod umývadlo, a on sa zohol, aby ho zodvihol. Mydlo sa zošmyklo pod potrubie, skrylo sa, zdá sa, že bolo ružové a – náhle si uvedomil – oplzlé. Natiahol ruku, že ho zodvihne, no nemohol. Ako keby nejaké zákerné nočné zviera čakalo v tieni na dotyk jeho ruky a náhla hrôza ho priklincovala na mieste. Spotený sa vystrel a zadíval sa do zrkadla s ľahostajnou zvedavosťou, vyplývajúcou z jeho inteligencie, ktorá však rýchle ustúpila hrôze. Niekoľko ráz sa nadýchol ako potápač, znovu sa zohol a chytil mydlo. Ale hneď ho hodil do umývadla, ako na dedine odhadzujú spiaceho plaza, ktorého považovali za kúsok dreva, a hodnú chvíľu si musel púšťať na tvár studenú vodu. A vtedy si pomyslel, že „to bolo niečo iné ako pečeň, únava alebo súčasnosť“. Vtedy pripustil, že „to“ skutočne existuje a že je chorý.

Ale čo robiť? Kto je osamelejší ako chlap, ktorý sa veselil, bol šťastný, láskavo cynický – a to, navyše, prirodzene, inštinktívne – a ktorému odrazu všetko uniká, v Paríži roku Pána 1967? Myšlienka na psychiatra ho ponížovala, ba dokonca ju úplne odmietol z akejsi duševnej hrdosti, o ktorej si takmer myslel, že je jeho najlepšou vlastnosťou. Mohol teda iba mlčať. A pokračovať. Pokúsiť sa pokračovať. No pretože vždy slepo veril v život a jeho náhody, bol by rád uveril, že toto všetko je dočasné. Čas, jediný pán, ktorého uznával, zničil jeho lásky, jeho šťastia, jeho smútky, niekedy myšlienky a nebolo dôvodu, prečo by nezničil aj „túto vec.“ Ale „táto vec“ bola bezfarebná, nepomenovateľná, nevedel, čo je to. A možno, že čas mal moc iba nad tým, čo poznáme.

Druhá kapitola

Pracoval v zahraničnom oddelení a celé predpoludnie strávil v redakcii. Svet bol plný krvavých, absurdných udalostí, vzbudzujúcich v jeho spolupracovníkoch uspokojujú hrôzu, ktorá ho poburovala. Predtým, pred tromi mesiacmi, bol by sa k nim pridal, rozhorčoval sa, ale teraz nemohol. Ba trochu ho hnevalo, že na Strednom východe, v USA či inde sa ho takto snažili odvrátiť od jeho vlastnej drámy: od neho. Svet sa zmietať v chaose a kto by mal chuť alebo čas zaoberať sa jeho malými problémami? A predsa, koľko času strávil počúvaním zúfalých rečí, vyznaní o neúspechoch, koľko ľudí pomyselne zachránil. Nie. Ľudia chodili okolo neho, oči im horeli vzrušením a on bol sám, rovnako bez presvedčenia ako zatúlaný pes, rovnako sebecký, ako bývajú starci, rovnako bezvýznamný. Odrazu sa rozhodol navštíviť Jeana o poschodie vyššie a porozprávať sa s ním. Jean bol v tom čase pre neho jediný človek, dosť nezaujaty a dosť vnímavý k nešťastiu iného.

V tridsiatich piatich rokoch bol ešte krásny. Toto „ešte“ vyplývalo z toho, že v dvadsiatich rokoch bol mimoriadne krásny. Napokon, hoci si to nikdy neuvedomoval, s radosťou to využíval a u žien rovnako ako u mužov dlho vzbudzoval túžby – u mužov márne. Za pätnásť rokov pochudol, zmužnel, ale v jeho chôdzi, v jeho gestách bolo ešte cítiť úspešného mladíka, akým býval.

A Jeanovi, ktorý ho mal vtedy bláznivo rád, hoci mu to nepovedal, a ani sám si to nepriznal, trochu sa zovrelo srdce, keď ho videl vstúpiť. Tá chudosť, tie belasé oči, tie čierne, trochu pridlhé vlasy, tá nervozita... Bol stále nervóznejší a on, Jean, sa tým mal zaoberať. Ale nevedel sa na to odhodlať: Gilles bol pre neho tak dlho symbolom šťastia, bezstarostnosti, že sa mu teraz protivilo rozprávať s ním takto, ako sa človeku protiví napadnúť predstavu. A keď sa predstava rozplynie... ak on, Jean, vždy okrúhly, plešivý, bitý životom, zistí, že neexistuje človek „nezvratné“ šťastný? Bola to iba stratená ilúzia, no keďže bol naivný, pripadalo mu, že stratiť takúto ilúziu je to najťažšie. Posunul ku Gillovi stoličku a ten si opatrne sadol, lebo miestnosť bola doslova zavalená spismi na stoloch, na zemi, na krbe, a podal mu cigaretu. Z okna bol výhľad na šedivé a belasé strechy, na svet odkvapov, televíznych antén, ktoré oddávna uchvacovali Gilla. Ale nepozrel sa na ne.

– Nuž? – začal Jean. – Je to dobré, nie?

– Hovoríš o vražde? Áno, možno povedať, že je to v poriadku.

Potom sa odmlčal a sklopil zrak. Prešla minúta a Jean, nasilu pískajúc, narovnal niekoľko spisov, akoby minútka ticha bola medzi nimi celkom normálna. Konečne sa vzdal, zdvihla sa v ňom vlna dobroty: spomenul si, aký

bol Gilles srdečný, milý a pozorný, keď jeho opustila žena, a naraz si pripadal strašne sebecký. Dva mesiace cítil, že Gilles je nešťastný, dva mesiace sa vyhýbal hovoriť s ním o tom. Na priateľa to bolo prídlho. Ale pretože ho Gilles nechal, či skôr prinútil zaútočiť, nevedel si odpustiť, aby nezahral malú komédiu. Po tridsiatke sme na tom všetci rovnako: každá udalosť, či už verejná alebo súkromná, doslova vyžaduje určitý zmysel pre teatrálnosť, ak z nej chceme skutočne niečo vyťažiť, alebo ak sa nás má skutočne dotknúť. Jean teda zhasil v popolníku napoly vyfajčenú cigaretu, sadol si a skrížil ruky. Chvíľu sa uprene pozeral na Gilla, zakašlal a skúpo sa ozval:

– Nuž?

– Čo nuž? – povedal Gilles. Nakoniec mal chuť odísť, hoci vedel, že neodíde, že urobil všetko, aby Jeana dohnal k tomuto výsluchu. A čo horšie, už aj pocítil úľavu.

– Nuž, nedarí sa ti, však?

– Nie.

– Jeden alebo dva mesiace, hm?

– Tri.

Jean uviedol tento termín tak trochu naverímboha, aby Gillovi ukázal, že si ho všíma a že s ním o tom nehovoril prv len z ostýchavosti. Ale Gilles si hneď pomyslel: „Robí sa bystrozraký, lišiak, a navyše sa o mesiac mýli.“ A pokračoval:

– Sú to už tri mesiace, čo... čo žijem zle.

– A dôvody? – spýtal sa Jean, znovu si zapalujúc krátkym pohybom, a Gilles ho na chvíľu znenávidel: nech nechá ten policajtský tón, ten tón neobmäkčite Iného experta, nech prestane s tou komédiou. Ale súčasne potreboval hovoriť, lenivý, ľahký, neodolateľný prúd ho unášal k dôvernosti.

– Nijaké.

– To je horšie, – povedal Jean.

– Ako kedy, – odsekol Gilles.

Agresivita jeho hlasu vytrhla Jeana z úlohy psychiatra. Vstal, obišiel stôl a položil Gillovi ruku na plece, šemotiac „ale choď, starký“. Na dovriešenie hrôzy sa Gillovi nahrnuli do očí slzy. Skutočne bol v koncoch. Natiahol ruku k stolu, zobral večné pero a s veľkým záujmom ho začal otvárať a zatvárať.

– Čo sa ti nedarí, starký? – spýtal sa Jean.

– Si si istý, že nie si chorý?

– Nie. Nič mi nie je. Nemám už do ničoho chuť, to je všetko. Je to módna choroba, nie?

Pokúsil sa uškrnúť. To, čo sa vyskytovalo tak často a čo prakticky už potvrdili lekári celého sveta, ho skutočne neuspokojovalo. Skôr urážalo. Prinajlepšom sa

mohol pokladať za prípad.

– Pozri, – namáhavo začal znova. – Už nemám chuť pracovať, už nemám chuť milovať sa, už sa mi nechce ani hýbať. Jediné, na čo mám chuť, je preležať celé dni v posteli s plachtou na hlave. Ja...

– Už si to skúšal?

– Samozrejme. Ale nie dlho. Mal som chuť zabiť sa, večer o deviatej. Posteľ sa mi videla špinavá, môj vlastný pach ma dráždil a nenávidel som značku cigariet, ktoré fajčím. Myslíš, že je to normálne?

Jean zahundral. Tieto detaily mentálnej úbohosti ho šokovali viac ako nejaké oplzlosti a ešte raz sa pokúsil o logické vysvetlenie.

– A Eloise?

– Eloise? Znáša ma. Ved' vieš, že mi nikdy nemala veľa čo povedať. Má ma rada. A navyše som neschopný. Nielen s ňou, všeobecne. Vlastne, skoro. V každom prípade, aj keď sa mi to podarí, nebaví ma to. Tak...

– To nie je nič vážneho. To sa napraví.

Pokúsil sa zasmiať, spraviť z celej veci prípad kohútika, raneného vo svojej sebaláske.

– Mal by si ísť k dobrému lekárovi, užívať vitamíny, chodiť na vzduch a o dva týždne začneš zase chodiť po baroch.

Gilles zdvihol zrak. Bol celý bez seba:

– Nejednodušuj. Kašlem na to, chápeš, kašlem na to. Nemám na nič chuť, chápeš, nielen na ženy. Nechce sa mi existovať. Poznáš vitamíny na toto?

Nastalo ticho.

– Škótsku? – opýtal sa Jean.

Otvoril zásuvku, vytiahol fľašu, ponúkol Gilla, a on mechanicky vypil dúšok. Striasol sa a pokrútil hlavou.

– Ani toto mi už nie je na nič. Iba na spanie, na to, aby som sa na smrť otupil. Alkohol ma už nerozveseľuje. A v nijakom prípade by to nebolo skutočné východisko. Nemyslíš?

Jean zobral fľašu a poriadne si odpil.

– Pod', prejdeme sa.

Vyšli. Teraz z jari bol Paríž úchvatný, belasý na zaplakanie. Boli to tie isté ulice, s tými istými bistrami: Sloop, kam chodili spoločne piť, trafika, odkiaľ Jean tajne telefonoval Márii, keď ju ľúbil. Božemôj, spomínal na to, ako sa vtedy triasol, na horúčavu v kabíne, na to, ako mechanicky čítal sgrafitá na stene a vôbec ich nevnímal, zatiaľ čo telefón zvonil, zvonil, a neodpovedal. Ako trpel, ako sa snažil tváriť nenútené, keď si objednával pohárik, potom ho naraz obrátil do seba, srdce sa mu zvieralo od trápenia, zlosti, ako len žil! Toto kruté obdobie, keď sa jeho život niekomu podriaďoval, keď po ňom niekto šliapal, sa mu videlo

takmer závideniahodným v porovnaní s dneškom. Bol ranený, ale tá rana mala aspoň tvár.

– A keby sme odišli? – navrhol Jean. – Iste by sa niekde našla nejaká reportáž na dva týždne.

– Nemám chuť, – odpovedal Gilles. – Myšlienka na lietadlo v stanovenú hodinu, na neznáme hotely, na ľudí, ktorých treba navštíviť... nie, nemôžem... A batožina... och, nie.

Jean sa na neho pozrel úkosom a na chvíľu sa zamyslel, či nezveličuje. Gilles mal svojho času zmysel pre komédiu, o to viac, že každý sa tomu prispôboval. Ale teraz sa mu na tvári zračil strach a znechutenie, ktoré Jeana presvedčili.

– A čo keby sme strávili večer s dvoma dievčatkami ako kedysi? Ako dvaja vidiečania, ktorí si vyhodia z kopýtka... Nie, to je hlúpe... A tvoja kniha? Tvoja reportáž o Amerike?

– Je ich zo päťdesiat, a lepších. A myslíš si, že by som bol schopný napísať niečo zaujímavé, keď ma nič nezaujíma?

Myšlienka na knihu ho dorazila. Fakt, že chcel napísať reportáž o USA, ktoré dobre poznal, fakt, že o tom sníval a že si dokonca urobil plán. Ale faktom bolo aj to, že momentálne nebol schopný napísať ani riadok, rozviesť jediné myšlienku na túto tému. Čo sa mu vlastne stalo? Za čo ho potrestali? A kto? K priateľom sa vždy správal bratsky, k ženám bol skôr nežný. Nikdy nikomu vedome neublížil. Prečo sa mu v tridsiatich piatich rokoch vracia život ako otrávený bumerang?

– Ja ti poviem, čo ti je, – hovoril pri ňom Jeanov hlas, chlácholivý, neznesiteľný hlas. – Si unavený, si...

– Nebudeš mi hovoriť, čo mi je, – skríkol Gilles náhle uprostred ulice, – nebudeš mi to hovoriť, lebo to nevieš! Pretože ja to neviem. A navyše, – dodal dokonale neúprimne, – chcem, aby si mi dal pokoj!

Ľudia sa na nich pozerali. Náhle sa začervenal, natiahol ruku k Jeanovmu golieru, akoby chcel ešte niečo dodať, potom sa odvrátil a rýchle odišiel k nábrežiu, nepovediac ani „do videnia“.

Tretia kapitola

Eloise ho čakala, Eloise ho vždy čakala. Bola nevel'mi úspešnou manekýnkou v krajčírskom salóne a pred dvoma rokmi, v jeden večer, keď ho spomienka na Máriu príliš trápila a keď už nedokázal byť sám, nadšene sa k nemu nast'ahovala. Podľa sezóny bola raz brunetka, blondínka alebo ryšavá, z fotogenických dôvodov, ktoré sa už nepokúšal pochopiť, s veľmi krásnymi modrými očami, pekným telom a vždy dobrou náladou. Určitým spôsobom si dlho veľmi dobre rozumeli, ale teraz sa s úzkosťou spytoval, čo jej povedať, ako s ňou stráviť večer. Mohol síce predstierať, že musí večerať vonku, nebola by sa urazila, ale nemal chuť znovu vyjsť na ulicu, do noci, do Paríža, mal chuť zahrabať sa pod zem a byť sám.

Býval v malom trojizbovom byte na ulici Monsieur le Prince, ktorý ešte stále zariaďoval. Na začiatku nadšene zavesil nejaké police, založil si knižnicu, zaviedol stereofóniu, televíziu, slovom, desiatky drobností, ktoré majú človeku spríjemniť a obohatiť život. Predmety, na ktoré dnes hľadel s nudou a nebol schopný siahnúť dokonca ani po knihe, on, ktorý sa celé dni živil literatúrou. Keď vstúpil, Eloise s časopisom v ruke sedela pred televízorom, len aby neprišla o jedno z tých obdivuhodných vysielaní, a radostne vyskočila objať ho: videlo sa mu to prehnané a smiešne, príliš na spôsob „opravdivej ženušky“. Podišiel k baru, či presnejšie k servírovaciemu stolíku, a nalial si whisky, hoci na ňu nemal chuť. Potom si sadol do kresla vedľa Eloisy a s predstieraným záujmom tiež uprene pozeral na obrazovku. Eloise sa na chvíľu vytrhla zo svojho pozorovania a obrátila sa k nemu:

- Mal si dobrý deň?
- Veľmi. A ty?
- Aj ja.

Zdalo sa, že ju to potešilo, a uprela oči na obrazovku. Neznámi mladí ľudia sa pokúšali utvoriť slovo z drevených písmen, ktoré im rozhádzané predkladala konferenciérka so sladkým úsmevom. Gilles si zapálil cigaretu, zatvoril oči.

- Myslím, že je to „lekáreň“, povedala Eloise.
- Prosím?
- Myslím, že slovo, ktoré hľadajú, je „lekáreň“.
- To je možné, – odvetil.

Znovu zavrel oči. Potom sa pokúsil odpiť z pohára. Whisky už bola vlažná. Položil pohár naspäť na plyn.

– Telefonoval Nicolas, pýtal sa, či by sme za ním neprišli večer do Clubu. Čo myslíš?

– Uvidíme, – povedal, – len čo som sa vrátil.

– Ak nie, v chladničke je studená teľacina. A v televízii seriál.

„Vynikajúce,“ pomyslel si. „Pekný výber. Alebo budem večerať s Nicolasom, ktorý mi zase bude vysvetľovať, že keby film nebol skorumpovaný, bol by už dávno nakrútil umelecké dielo. Alebo sa budem z kresla pozerat' na nejakú somárčinu a jest' studenú teľacinu. Hrôza!“ Ale ved' kedysi chodievali von, mali priateľov, zabávali sa, stretávali nových ľudí, každá noc bola zážitkom... Kde boli jeho priatelia? Dobre vedel, kde sú, a stačilo len siahnuť po telefóne. Oni to už tri mesiace neurobili, to je všetko. Nech však akokoľvek hľadal nejaké meno, nejakú tvár, ktorú by bol rád videl, nenašiel. Iba ten slaboch Nicolas sa natískal. A dôvod: iste si nemal za čo vypiť.

Zazvonil telefón a on sa nepohol. Boli časy, keď skákal k telefónu: bol si istý, že ho volala buď láska, šťastie alebo dobrodružstvo. Teraz to vzala Eloise.

Zakričala z izby:

– To je pre teba, Jean.

Sekundu váhal. Čo mu povedať?

Potom si pomyslel, že ráno bol krutý a že bolo hlúpe a hanebné byť krutým. Nakoniec, on išiel otravovať úbožiaka Jeana so svojimi trampotami a ešte ho i opustil uprostred ulice. Zobral slúchadlo:

– To si ty, Gilles? Máš sa?

– Dobre.

Jeanov hlas bol vrúcny, znepokojený, skutočný hlas priateľa. Gilles bol dojatý.

– Mrzí ma to ráno, – začal. – Ja...

– Zajtra si o tom pohovoríme, – povedal Jean. – Čo robíš dnes večer?

– Myslím, že zostanem... že zostaneme doma, – povedal, – a dáme si studenú teľacinu.

Bolo to skutočné, chabo maskované volanie o pomoc a chvíľu bolo ticho. Jean sa jemne ozval:

– Mal by si si niekam zájsť, vieš, je premiéra Bobina, ak chceš, mám lístky, ja...

– Ďakujem, – povedal Gilles. – Nemám veľkú chuť ísť von. Ak chceš, zajtra si zaflámujeme.

Neveril tomu a Jean to vedel. Ale Jean sa ponáhľal, musel sa ešte preobliecť, znovu ísť do mesta, tento falošný sľub mu vyhovoval. Súhlasil s tým, povedal „do videnia, starký“ nežnejším hlasom ako obyčajne a zavesil. Gilles sa cítil ešte osamelejší. Vrátil sa do obývačky, sadol si. Eloise sa stále nevedela odtrhnúť od obrazovky. Odrazu vybuchol:

– Ako sa na to môžeš pozerat'?

Ani sa nezatvárila prekvapene, obrátila k nemu pohasnutú, sladkú, odovzdanú tvár:

– Myslela som, že takto sa so mnou nebudeš musieť rozprávať. – Tak ho to prekvapilo, že chvíľu neodpovedal. No súčasne ho pokora tejto vety naplnila dobre známou potláčanou ohavnou vlastnosťou: trápiť druhých. A cítil sa odhalený.

– Prečo to hovoríš?

Mykla plecami.

– Len tak. Myslím si... mám dojem, že chceš byť sám, že nechceš, aby som si ťa všimala. Tak sa pozerám na televíziu.

Úpenlivo sa na neho dívala, bola by chcela, aby jej povedal „ale nie, naopak, venuj sa mi, rozprávaj sa so mnou, potrebujem ťa“, a na okamih bol v pokušení, že jej to povie, aby jej urobil radosť. Bolo by to však bývalo o jedno klamstvo navyše, a nemal naň nijaké právo.

– Necítim sa práve najlepšie, – povedal slabým hlasom. – Nehnevaj sa na mňa. Nevie, čo mi je.

– Nehnevám sa, – povedala, – viem, čo je to. Keď som mala dvadsaťdva rokov, mala som to isté. Depresia. Celý čas som plakala. Moja matka sa išla zblázniť.

Muselo to prísť: porovnanie! Eloise vždy všetko zažila.

– A ako sa to dalo do poriadku?

Mal ironický, zlý hlas. Skutočne nedokázal porovnávať „svoju“ chorobu s Eloisinou. Bolo to pre neho takmer urážlivé.

– Prešlo to naraz, z ničoho nič. Mesiac som užívala malé pilulky... to je hlúpe, zabudla som, ako sa volajú. A raz ráno som sa mala lepšie.

Dokonca sa ani nesmiala. Hľadel na ňu s nenávisťou:

– To je škoda, že si zabudla, ako sa volajú. Možno by si mohla zatelefonovať matke a spýtať sa jej.

Vstala, podišla k nemu, vzala mu hlavu do rúk. Uprene pozeral na túto pokojnú, krásnu tvár, na tie toľko ráz bozkávané ústa, na tie belasé, poľutovaniahodné oči:

– Gilles... Gilles... viem, že nie som veľmi bystrá a že pre teba nemôžem veľa urobiť. Ale ľúbim ťa, Gilles, môj drahý...

Teraz plakala, opretá o jeho vestu, a on súčasne s ľútosťou opäť pocítil nekonečnú nudu.

– Neplač, – hovoril, – neplač, všetko sa napraví... Som vyčerpaný, zajtra pôjdem k lekárovi.

A pretože plakala stále potichšie, ako vystrašené dieťa, prisahal jej, že na druhý deň pôjde k lekárovi, usmievajúc sa zjedol studenú teľacinu a pokúsil sa

s ňou chvílku rozpráváť. Potom ju nežne pobožkal na líce a v posteli sa obrátil na bok, dúfajúc, že nesvitne.

Štvrtá kapitola

Lekár bol inteligentný, ale na nič to nebolo dobré. Práve naopak. Vyšetрил Gillovi pľúca i srdce a položil mu banálne otázky s utrápeným výzorom človeka, ktorý si nerobí ilúzie o svojom umení. Gilles teraz sedel oproti nemu vo veľkom kresle v štýle Ľudovíta XIII. a uprene na neho hľadel s nejasnou nádejou, že za jeho sebadôverou, jeho rozhodnosťou sa neskrýva úplná neschopnosť vyliečiť ho. „Napokon dal najavo svoju lekársku rozhodnosť tak, ako právnici prejavujú svoje presvedčenie a ako ja musím z času na čas prejavit' novinársky záujem a pochopenie.“ Ale nevedel sa ubrániť tomu, aby sa v ňom nezrodila nádej. A čo ak existuje malá pilulka, ktorá lieči bolesti života? Prečo nie? A čo ak mu k tomu, aby bol šťastný, chýba len trochu kalcia alebo železa alebo bohvie čoho? Takéto veci predsa existujú! Človek si vždy zakladá na svojej hlave, svojej vôli, svojej slobode a napokon zlyhá preto, že mu chýba vitamín B. Tak! Toto si mal povedať. Toto mal pripustiť. Telo je len delikátna továreň a...

– Slovom, necítite sa dobre, – hovorí lekár. – A ja vám nebudem skrývať, že vám veľmi nepomôžem.

– Ako to?

Gilla sa zmocnila zúrivosť, cítil sa ponížený. Na hodinu sa morálne zveril do ochrany tohto muža, zdôveril sa mu, a tento šarlatán mu chladnokrvne vyhlási, že s ním nemá počítať. Ale veď je lekár, je to jeho povolanie. „Mal“ by niečo urobiť. A čo keby automechanici už nerozumeli autám a keby...

– Fyzicky ste zdravý. Aspoň zdanlivo. Ak chcete, môžem vám urobiť analýzy. Alebo vám predpíšem lieky na povzbudenie. Jednu ampulku pred každým jedlom, ktorú užijete jeden raz namiesto piatich...

Takmer sa zasmial a Gilles ho znenávidel. Hľadal láskavého otca, a ponúkli mu unudeného vedca.

– Ak myslíte, že by mi to mohlo pomôcť, som schopný užívať liek dvakrát denne, – povedal sucho.

Lekár sa dal do smiechu:

– A ktorý? Trpíte všeobecnou slabosťou, ktorú nazývame depresia. Je to mentálne, je to sexuálne atď., ako ste mi povedali. Ak chcete, môžem vás poslať k psychiatrovi. Niekedy to pomôže. Niekedy nie. Doktor Giraut je veľmi dobrý...

Gilles urobil rukou pohyb, ktorý vylučoval tento návrh.

– Môžem vám odporúčať, aby ste cestovali, oddýchli si, alebo sa vyčerpali. Uznávam, že na tieto veci nie som dobrý lekár. Neviem tvrdiť niečo, čo neviem. Nemôžem vám poradiť nič iné, len aby ste čakali.

Potom zavolať sekretárku, nadiktoval jej neškodný a pritom komplikovaný recept, ako keby chcel Gilla odškodniť. Treba priznať, že mal bystrú hlavu, inteligentnú a unavenú. Podpísal papier a podal ho Gillovi:

– Môžete to skúsiť. V každom prípade to upokojí vašu ženu, ak ju máte.

Gilles vstal a zaváhal. Mal chuť povedať: „Nuž ale, čo mám robiť?“ Dosiaľ tak zriedkavo chodil k lekárovi, že jeho nezájum ho načisto omráčil.

– Ďakujem vám, – povedal. – Viem, že ste veľmi zaneprázdnený a že to Jean...

– Jean je jeden z mojich najlepších priateľov, – odvetil lekár. – V každom prípade, priateľu, do týždňa príde ku mne pätnásť ľudí ako vy. Vo väčšine prípadov to prejde. Je to choroba dneška, ako sa hovorí.

Potľapkal Gilla po chrbte a odprevadil ho k dverám. O piatej popoludní sa ocitol na chodníku, nazlostný a ohúrený ako človek, ktorému práve oznámili jeho blízku smrť. Samozrejme, Jean mu povedal: „Chod k tomuto lekárovi, ten ti aspoň nebude rozprávať rozprávky.“ Ale či človek s takýmto povolaním má právo nerozprávať rozprávky? Bol si vedomý, že by dal prednosť prorockému luhárovi alebo nejakému hlupákovi, ktorý vie na všetko liek. Klesol tak nízko, že radšej chcel, aby ho podvádzali, aby mu klamali, hocičo, len aby ho to posilnilo. Hľa, kam sa dostal: a jeho nechť k sebe samému sa tým len zväčšovala.

Čo robiť? Mohol ísť do redakcie, hoci tentoraz mal dobrý dôvod, aby „chýbal“. „Bol som u lekára, pane.“ Tento detský postoj, táto mánia ospravedlňovať sa, klamať, tento spôsob pokladať iných za strážcov, ktorých možno ľahko okabátiť, táto jeho mentalita ho stále viac deprimovala. Aj jeho práca, tá práca, ktorá ho vzrušovala a o ktorej si dokonca myslel, že ju nemôže robiť zle. Jean urobil pre neho všetko a nakoniec to aj tak vyjde najavo. Vyhodia ho, vyženu z novín, ktoré mal tak rád, kde si tak ťažko našiel miesto, bude z neho pisárík v nejakom škandalóznom plátku, a nezaslúži si to. Je to nevyhnutné. Skončí medzi tou nenásytnou zberbou, ktorou sa hemžia niektoré noviny, bude sa neprestajne opíjať a po večeroch bude plakať nad sebou v nočných lokáloch. Tak!

Nuž teda, keď sa spustiť, tak hneď. Gilda musí byť doma, Gilda mu poradí, Gilda bola vždy pripravená poskytnúť rozkoš iným, sebe alebo obom. Už roky ju vydržiaval istý jemný Brazílčan, ktorého fascinoval jej cynizmus, a ona prakticky nikdy nevychádzala zo svojho prízemného bytu v Passy, utiahnutá do rozkoše ako iní do ópia. V štyridsiatich ôsmich rokoch mala krásne telo s hlavou ako levica, sotva poznačenou starobou, a hocikedy vybuchla hnevom. Jean o nej hovoril, že je jedna z posledných postáv Barbeya d'Aurevillyho, a Gilles by tomu bol uveril, keby nebol býval lepším znalcom žien a keby občas za jej triumfujúcim grobianstvom nebol odhalil trochu priezračnú a trochu

papierovú komédiu. Nech bolo akokoľvek, Gilda bola dobré dievča a mala ho rada. Zavolať si taxík, lebo sadnúť si za volant svojej simky v Paríži bola pre neho už dva mesiace neprekonateľná prekážka, a udal Gildinu adresu.

Tentoraz bola sama, oblečená do jedného zo svojich domácich úborov, ktoré boli jej špecialitou, a prijala Gilla s tisícami nežnosťami a tisícami výčitkami. Sadol si na okraj postele a počúval ju. Chýbal jej. Vrátila sa z Bahamských ostrovov. Nenávidí teplé krajiny skoro ako sneh. Má nového devätnásťročného milenca, s ktorým sa hráva na „Miláčika“. Ale sestra sa jej tiež páči. Chce whisky alebo dry? Predtým vždy píjal dry. Keď patrila jej. Naozaj, koľko dní to trvalo? Takmer sa do neho zaľúbila. Vážne. Po desiatich minútach prestala, pozorne ho sledovala.

– Ty mi robíš tajnosti!

Dali sa do smiechu. Dlhो používali výraz: robíš mi chrípku. Gilles, na začiatku podráždený, sa uvoľnil, natiahol si nohy, láskyplným a vzdialeným pohľadom bývalého nájomníka sa pozeral na barokové predmety v izbe.

– Práve som bol u lekára, – povedal.

– Ty? Čo ti je? Pravda, schudol si. Nemáš... Slovo sa vznášalo vo vzduchu a Gilles si ironicky pomyslel, že je to jediné slovo, ktoré sa Gilda ešte ostýcha vysloviť.

– Nie, nemám rakovinu. Nič mi nie je. Mám svetabôľ!

– Ach tak, – povedala, – nahnal si mi strach. Už dávno?

– Ech... asi tri mesiace... Nevie.

– To, – povedala náhle učene, – to nie je svetabôľ. To je depresia. Pamätáš sa, v akom stave som bola v šesťdesiatom druhom...

Nepříjemné na tejto chorobe je, ako sa zdá, že, po prvé, každý ju mal, po druhé, každý si myslí, že je vzrušujúce rozprávať o nej. Gilles teda počúval Gildino rozprávanie o jej depresii, ktorá sa zázračne skončila jedného krásneho rána na Capri, a nejasne hľadal nejaký spoločný bod s tým, čo cítil on. Márne.

– Viem, čo si myslíš, – povedala náhle Gilda. – Myslíš si, že u teba je to iné. Lenže sa mylíš. Je to podobné. Buď sa jedného pekného rána zobudíš veselý ako vtáča, ako kedysi, alebo si strelíš guľku do hlavy. Si inteligentnejší ako ja, ale načo ti je to teraz, byť inteligentným, ha?

Rozprávala sa s ním nežne, s rukou na jeho kolene, jej krásne telo sa k nemu nakláňalo a on sa čudoval, že po nej netúži. Vždy za ňou túžil, zakaždým, keď ju videl. Natiahol sa za županom, ale zastavila mu ruku ešte v pohybe.

– Nie, – povedala, – vidím dobre, že nemáš chuť.

Položil si teda hlavu na ponúknuté plece, natiahol sa vedľa nej oblečený, a ani sa nepohol. Mlčky mu hladila vlasy. Celý sa pohrúžil do tej čierňavy, nos mal v hodvábe, ťažko sa mu dýchalo, cítil sa zle a nebol schopný sa pohnúť.

Nakoniec ním zatriasla a on zavrčal.

– Počuj, Gilles, príde Arnaut. Musím sa obliecť, chce ma zobrať do neviem akého strašného lokálu. Ale nechám ti byť. Ak chceš, pošlem ti Veroniku. Je to nádherná Indiánka, jedna z najnadanejších žien, aké poznám. Trochu ťa rozptýli. Stále žiješ so svojou Eloisou?

Inštinktívne použila pohrdavý tón, ktorým dávala najavo, že u bývalých milencov neschvaľuje nijaký dlhší pomer. Prikývol.

– To znamená áno?

Mal iba jedinú myšlienku, nehýbať sa. Len nejst' znovu do parížskych ulíc, hľadať taxík o siedmej večer uprostred valiaceho sa zástupu.

– Áno, – povedal.

So skutočnou záľubou sa díval, ako sa maľuje, prezlieka, telefonuje. Dokonca vrúcne a nie bez pocitu blahosklonnosti stisol ruku mladému Arnautovi, ktorý bol dokonalým kocúrikom.

V tomto zabudnutom byte, čakajúc na nejakú neznámu, sa cítil trochu ako hrdina z detektívky a zabával sa na tom. Potom, keď odišli, natiahol sa v salóne na pohovku v mužskom župane, ktorý si tu niekto ako zázrakom zabudol, zapálil si cigaretu, vzal časopis, položil si k nohám pohár, musel vstať, aby si vzal popolník, musel vstať a stíšiť sladkú hudbu z gramofónu, ktorú Gilda pustila trochu prihlasno, musel vstať a otvoriť okno, lebo sa dusil, musel znovu vstať a zatvoriť ho, lebo mu bolo zima, musel vstať a ísť si po cigarety, ktoré si zabudol v Gildinej izbe, musel vstať, aby si dal do teplej whisky kúsok ladu, musel vstať, aby vymenil platňu, lebo už hrala tretí raz, musel vstať a zdvihnúť telefón, musel vstať a vziať si iný časopis. Po hodine, totálne pobúrený sám sebou, počul zvonit' a nevstal.

Piata kapitola

Teraz kráčal po uliciach smerom domov, ale robil veľké okľuky, neschopný zastaviť sa, neschopný vrátiť sa. Strašne mu hučalo v hlave, zdalo sa mu, že sa na neho všetci dívajú, že každému pripadá ohavný, úbohý, aký sa videl sám sebe. Chvíľami mal dojem, že stojí na mieste, chvíľami sa mu marilo, že prešiel celé námestie, hoci si to neuvedomoval. Odrazu zistil, že je v Tuilleries, spomenul si na Drieu la Rochella, na jeho poslednú prechádzku na týchto miestach, a skoro sa zasmial: on by nikdy nemal odvahu alebo chuť zabiť sa. Ani len to nie. Jeho zúfalstvo znieslo všetky prívlastky okrem slova odvážny alebo romantický. V skutočnosti by bol takmer rád, keby mal chuť zabiť sa. Uvítal by hocijaký extrém.

„Možno, že nakoniec tak skončím,“ hovoril si akoby pre útechu, „lebo ak to tak pôjde ďalej, už to nevydržím... Musím predsa niečo urobiť...“ A myslel na „seba“ súčasne s nádejou i strachom ako na cudzinca, ktorý môže konať namiesto neho. Avšak neskôršie: pretože v tomto momente necítil v sebe nič, nikoho, kto by bol schopný chytiť revolver a streliť si do úst alebo vrhnúť jeho telo do tmavozelenej Seiny. Nevedel si už predstaviť svoju smrť ani svoj život, a tak len ostával na mieste, dýchajúc, existujúc a trpiac.

Náhle sa striasol od zimy a rozhodol sa, že sa pôjde opiť do Clubu. Nebolo to vynikajúce riešenie, ale už nevládal kráčať takto so skrehnutými rukami vo vreckách plášťa a znášať nervové, elektrizujúce záchvevy, ktoré mu prechádzali rukami až po plecia, srdcom, plúcami. Spije sa na smrť a niekto ho privedie domov. Aspoň sa vyspí. A Eloise ho uloží.

Vošiel do Clubu, pozdravil barmana, potľapkal Joela, zažartoval si s Pierrom, zakýval Andrému, Billovi, Zoému, slovom, urobil, čo sa patrilo, a hoci ho viacerí pozývali, sadol si sám k baru. Vypil jednu škótsku, potom druhú a mal dojem, že pije vodu. V tej chvíli prišiel Thomas. Ten šťastlivec bol už opitý a posadil sa vedľa neho. V redakcii na seba už štyri roky otvorene nevrazili kvôli smutnému prípadu s akýmsi dievčaťom a istej reportáži, ale Gilles sa už na to presne nepamätal. Vedel iba, že sa znepriatelili. Thomas bol malý, chudý a nedotklivý, mal prenikavý hlas, ktorý Gilla dráždil.

– Pozrime, krásavec Gilles, – kričal, a pretože mu hovoril priamo do tváre, Gilles nevdojak ustúpil o krok pred jeho dychom. Na dovŕšenie večera mu už nechýbalo nič iného, len toto.

– Prečo ustupuješ? Nepáčim sa ti? Len povedz, ak sa ti nepáčim...

Pierre mu z diaľky dával znamenie. Večer sa staral o poriadok v Clube a gestami naznačoval Gillovi, že ten druhý je opitý, čo bolo napokon viac ako

zrejme. Thomas neprestával.

– Tak čo, krásavec? Odpovieš mi?

A naraz, nevedno či schválne alebo nie, prevrhol svoj pohár Gillovi na košeľu. Pohár sa rozbil na dlážke a všetci zmĺkli.

V tej chvíli sa v Gillovi čosi prevalilo. Jeho odhodlanie byť šťastný, jeho úcta k ľuďom, jeho sebaovládanie. Marilo sa mu, že konečne všetko prasklo, všetko zmizlo v návale zlosti a zrazu si uvedomil, že bije Thomasa – už po prvom údere sa chudák našiel na zemi – že kľáčí a mláti päťami tú malichernú tvár, život, svoje životné sklamanie i seba samého, zatiaľ čo nejaké silné ruky ho schmatli za plecia, ťahali dozadu, ale on sa aj tak bil, takmer vzlykajúc, až kým mu do uší nepreniklo slovo „besný pes“ súčasne s poriadnym úderom do zubov. Keď prestal, nastalo ticho a on videl okolo seba desať nechápavých, pohoršených tvárí, videl na zemi malého Thomasa, ktorý kolenačky vstával, a cítil v ústach slanú chuť slz a krvi. Vyšiel pospiatky a nikto mu nepovedal ani slova. Ani Pierre, s ktorým sa celú mladosť opíjal. Keď o tom uvažoval, bol to Pierre, čo ho uderil, a dobre spravil. Konečne, bola to jeho robota. Každý si musí nejako zarábať.

Z jeho bytu sa ozývali hlasy a on na sekundu zastal prekvapene na prahu. Bola skoro polnoc. Vytiahol z vrečka vreckovku a vytrel si zaschnutú krv z úst: nechcel vstúpiť à la Frankenstein. Inokedy by si to nebol odpustil, ale tieto malé komédie, ktoré ho kedysi tak bavili, stratili pre neho všetok pôvab. V salóne boli Jean s Martou, jeho priateľkou, tučnou brunetkou, tupou a nežnou, a Eloise sa pozerala cez okno. Keď vstúpil, vyskočila, Jean k nemu obrátil strojene pokojnú tvár a Marta vykričala:

– Božemôj! Gilles... Čo sa vám stalo?

„Skutočná rodinná rada,“ pomyslel si. „Dobří, opravdiví priatelia sa znepokojujú a verná družka... Navyše, ako na objednávku, hrdina sa vráti ranený.“ Eloise už aj bežala po vatu.

Spustil sa do kresla a usmial sa:

– Pobil som sa, hlúpo, ako pri každej bitke. Vieš s kým, Jean? S Thomasom.

– S Thomasom? Nehovor mi, že ťa tak doriadil Thomas.

Jean sa nedôverčivo zasmial ako človek, ktorý každé popoludnie chodí na box.

– Nie, – povedal Gilles. – Pierre, keď nás rozdeľoval.

Zrazu sa zhrozil nad tou úbohou hádkou, svojou zúrivosťou, tou chuťou udrieť, ktorá sa ho zmocnila pred chvíľou. „Dost, že som odporný sám sebe, ak budem aj iným...“ Zdvihol ruku:

– Už o tom nehovorme. Zajtra ma v redakcii budú pokladať za surovca, napozajtra na to zabudnú. Komu vďačím za potešenie, že vás vidím?

Túto otázku položil Marte, ona sa na neho usmiala a neodpovedala. Jean mu mal povedať: „Gilles, nevykrúcaj sa,“ a ona so záujmom hľadela na tohto muža, ktorý sa ne vykrúcal, čo zrejme nevedela pochopiť. Ale už prichádzala Eloise s tým typicky tajuplným výzorom žien, ktoré sa hrajú na ošetrovatelky, a zvrátila mu dozadu hlavu:

– Nehýb sa, bude ťa to trochu štípať, a hotovo.

„Teraz je ako matka. Môj chlapec robil hlúposti. Čo majú všetci s tými nezmyselnými komédiami? Pred chvíľou to bol skeč sklamaných priateľov: kripľov nebijeme. Teraz vpadne domov, doprostred sprisahania pre vlastné dobro. Jean sa hrá na chlapa, ktorého priateľ sa pobil – ach, ach, ach – Eloise robí domácu paniu, Marta nerobí nič, pretože nevie nič robiť. Ináč by držala deväťdesiatpercentný alkohol, podávala by ho Eloise, a tiež by stála pri mne.“

V skutočnosti to veľmi štípalo.

– Tak, – ozval sa Jean, – čo ti povedal Daniel?

– Daniel?

– Lekár.

– Vari si ho nevolal?

Povedal to náhodou, zo zlomyseľnosti, narážajúc na to, ako sa Jean k nemu odjakživa správal – otcovsky, protektorsky a trochu neprimerane – ale keď videl, ako sa červená, uvedomil si, že trafil do živého. Jean mal skutočne obavy. A to mu odrazu nahnalo strach: čo ak skončí v blázinci?

– Áno, – prisvedčil Jean odovzdane ako človek, ktorý nechce klamať, pretože vie, že už nemôže, – áno, telefonoval som mu.

– Bál si sa?

– Trochu. Ostatne, upokojil ma.

– A preto si tu teraz, o polnoci?

Jean náhle znervóznel.

– Som tu, pretože Eloise vedela, že o štvrtej si bol u lekára, netušila, čo je s tebou, a robila si starosti. Prišiel som jej robiť spoločnosť a upokojiť ju. Hovoril som s Danielom: si nervózny, unavený, deprimovaný ako deväťdesiat percent Parížanov. To nie je dôvod, aby si nechával ľudí v neistote a bil sa v baroch s Thomasom alebo niekým iným.

Nastalo ticho. Potom sa Gilles usmial.

– Áno, otecko. Nič iné ti nepovedal tvoj kamarát?

– Mal by si zmeniť vzduch.

– Ach, ach... vari mi redakcia venuje výletnú plavbu na Bahamské ostrovy? Pohovoriš si o tom so šéfom?

Cítil, že je hlúpy, zlomyseľný, a nie vtipný, ale nemohol sa už zastaviť.

– Bahamské ostrovy sú vraj krásne, – povedala mondénnym tónom

Marta – naivka – a Jean na ňu vrhol zúrivy pohľad, ktorý u Gilla vyvolal nesmiernu chuť smiať sa. Hryzol si pery, čo ho veľmi bolelo, ale cítil, ako sa v ňom neúprosne dvíha smiech ako pred chvíľou násilie. Beznádejne sa snažil zadržať ho, zhlboka dýchal, ale Martina veta mu vírila v hlave a videla sa mu neodolateľne komická. Trochu zakašlal, zatvoril oči a naraz sa rozosmial.

Smial sa, smial, až lapal dych. „Bahamské ostrovy, Bahamské ostrovy,“ mumlal medzi dvoma záchvatmi ako na ospravedlnenie. A keď otvoril oči, zdesené tváre oproti nemu len znásobovali jeho smiech. Ranka na ústach sa mu otvorila, cítil, ako mu po brade steká krv, a zmätene si hovoril, že musí vyzerat' ako blázon, keď takto krváca a vzlyká od smiechu o polnoci v zamatovom kresle. Všetko bolo zázračne absurdné a smiešne... A ten deň... božemôj, a to popoludnie... uvelebený ako paša v cudzom župane, čakajúc na ženu, ktorej ani neotvoril... keby to tak mohol porozprávať Jeanovi... Ale príliš sa smial... Nedokázal vyraziť zo seba ani slovo... Stonal od smiechu. Pochabý, život je pochabý, prečo sa tí oproti nesmejú?

– Prestaň, – hovoril Jean, – prestaň.

„Dá mi zaucho, to je isté, v takýchto prípadoch sa to robí. Všetci si myslia, že v každej životnej situácii treba niečo urobiť. Ak sa priveľmi smejete, vyzauškujú vás, ak príliš plačete, uspia vás, alebo vás pošlú na Bahamské ostrovy.“

Ale Jean ho neudrel. Otvoril okno, ženy sa utiahli do vedľajšej izby a jeho smiech sa pomaly utíšil. Už ani nevedel, prečo sa smial. Tak ako teraz nevedel, prečo mu zalievajú tvár teplé, láskavé, nevysýchajúce slzy, ani prečo sa Jeanovi tak triasla ruka, keď mu podával modrú vreckovku s červenými štvorčekmi.

Druhá část'
LIMOGES

Prvá kapitola

Ležal na bruchu v tráve a pozoroval východ slnka tam ďalej, na kopci. Odkedy sem prišiel, vždy sa budieval zavčasu, zle spával a pokoj vidieka ho vyčerpával takisto ako ruch Paríža. Jeho sestra, u ktorej býval, to vedela a v duchu ju to škrelo. Nemala deti a Gilla vždy pokladala za syna. To, že ho nedokázala – ako hovorievala – za dva týždne „postaviť na nohy“, jej pripadalo ako priama urážka Limousinu, dobrého vzduchu a rodiny. Z novín sa, samozrejme, dozvedela o týchto „nervových depresiách“, ale pokladala ich vždy skôr za vrtoch než za chorobu. Už štyridsať rokov spravodlivo rozdeľovala svoj čas medzi rodičov, muža a starostlivosť o domácnosť. Odile nemala fantáziu, ale bola stelesnením dobroty, a nemohla uveriť, že odpočinok, veľké bifteky a prechádzky nedokážu všetko vyliečiť. A Gilles iba chudol, mlčal a občas, keď hovorila so svojím mužom Florentom, napríklad o posledných udalostiach, ušiel z izby. A keď náhodou zapla televízor, zázračný prístroj s dvoma kanálmi, ktorý si práve kúpili, zatvoril sa do izby a ukázal sa až ráno. Vždy bol popletený, ale tentoraz sa v Paríži naozaj úplne pomiatol. Chudák Gilles... Niekedy sa mu prehŕňala vo vlasoch, a zvláštne, nechal ju, ba sadol si jej k nohám, často mlčky, keď plietla, akoby sa mu v jej spoločnosti náhle uľavilo. Nejasne cítila, že mu rozpráva o veciach, čo ho nezaujímajú, ale upokojujú svojou trvácnosťou: o ročných obdobiach, o zbere úrody, o susedoch.

Deň po tom žalostnom dni v Paríži sa rozhodol odcestovať, a pretože bol zadlžený a okrem toho mu každý neznámy človek naháňal strach, utiahol sa k Odile, do staršieho domu, ktorý im zanechali rodičia a kde žila so svojím manželom, notárom. Zdalo sa, že dobrák Florent je rovnako neschopný urobiť nejakú vylomeninu, ako dieťa. Žili z árendy a renty veľmi staromódny životom. Samozrejme, vedel, že sa tu bude smrteľne nudiť, ale aspoň bude v bezpečí sám pred sebou, pred tými čudnými záchvatmi, ktoré, cítil to, by sa čoraz častejšie opakovali, keby zostal v Paríži. Aj keby sa zvíjal, limousinským ovciam to nebude také nepríjemné ako jeho priateľom a milenke. A to, že mohol byť opäť pri svojej sestre, pri niekom zo svojej krvi, ku komu sa dokázal správať celkom prirodzene, sa mu videlo dobrodením. Každá činnosť a každý prejav mu naháňali hrôzu. Nemohol si nič vyčítať vo vzťahu k nikomu. Eloisu nechal v byte, Jeana v novinách so svätosvätým sľubom, že sa o mesiac vráti zdravý. Prešli dva týždne, a bol úplne zúfalý. Vidiek bol krásny, vedel to, ale to neprecítil, dom mu bol dôverne známy, uvedomoval si to, ale nevedel sa do toho vžiť, a každý strom, každý múr, každá chodba akoby mu hovorili „voľakedy si tu bol šťastný, bolo ti tu dobre“, zatiaľ čo on sa ako zlodej vkrádal do alejí a do

chodieb. Zlodej, okradnutý o všetko, aj o svoje detstvo.

Slnko práve vychádzalo, lúčmi zalievalo lúky a on sa znova pomaly zaboril tvárou do vlhkej trávy, raz, dva razy, vdychoval vôňu zeme a pokúšal sa takto vedome privolať dávne potešenie. Ale ani takéto obyčajné radosti si človek nemôže objednať, a tak znechutene sledoval svoje teatrálné pohyby falošného milovníka prírody. Cítil sa ako muž, ktorý kedysi dávno vášnivo ľúbil ženu, už ju však nemiluje, a keď je s ňou v posteli, hovorí tie isté slová, robí tie isté pohyby, ale jeho srdce je prázdne a smutné. Vstal. S ľútosťou konštatoval, že má mokrý pulóver, a pobral sa domov.

Bol to šedivý dom s modrou strechou, s dvoma smiešnymi štítmi, klasický limousinský dom, vpredu terasa, vzadu kopec. Dom voňajúci lipami, letom a blížiacim sa večerom v ktorejkoľvek hodine či ročnom období. Takto mu aspoň pripadal aj na brieždení, keď vchádzal do kuchyne a trochu sa chvel. Odile už vstala a v župane varila kávu. Objal ju, ona čosi zahundrala o zápale pľúc, ktorý môže človek nachytať, keď sa ráno váľa v rose. A predsa sa pri nej cítil dobre, vdychoval vôňu kávy a jej kolínskej, čo voňala ako drevo horiace v kozube, a on by sa bol rád premenil na veľkú ryšavú mačku, ktorá sa konečne rozhodla zobudiť sa a vyťahuje sa na truhle. „Božemôj, božemôj, to je život, prostota a pokoj.“ Aká škoda, že ho tieto všedné veci nedokázali upútať dlhšie než na niekoľko minút a že ho dravosť života neschytila ako svorka zúrivých psov, ktorá nechá jeleňa dýchať ešte tri minúty len preto, aby si predĺžila poľovačku.

V tej chvíli vstúpil Florent, tiež v župane. Bol to malý, tučný chlapík ako jeho žena, ale s nesmierne belasými očami ako studničky, akoby sa na jeho tvár dostali omylom. Okrem toho mal čudnú mániu zdôrazňovať posunkami všetko, o čom hovoril: keď bola reč o vojne, vystieral rameno dopredu, keď sa hovorilo o láske, prikladal si prst na ústa a podobne. Keď zbadal Gilla, zdvihol vysoko ruku a pozdravil ho, ako keby boli od seba vzdialení sto metrov.

– Dobre si sa vyspal, drahý? Mal si pekné sny?

A sprisahanecky sa na neho pozrel. Vzal si do hlavy, že Gillov stav zapríčinila len obyčajná nešťastná láska. Gilles to márne popieral. V jeho očiach bol Gilles zvodcom, ktorý tentoraz naletel nejakej huncútke. A preto, keď ho videl úplne vysileného sedieť napríklad v kresle, prihovárал sa mu takto: „jednu stratíš, desať nájdeš“, a zúrivo rozťahoval desať prstov na rukách. V takýchto chvíľach Gilles nevedel, či sa má bláznivo smiať, alebo zúriť, a radšej neodpovedal. Ale keď sa nad tým lepšie zamyslel, toto nepochopenie mu spôsobovalo určitú radosť, určitú útechu. Napokon mohlo to byť tak. Tým, že situáciu poplietli, zmierňovali ju. Ako keby nejaký úbožiak ochorel na žltáčku, ležal žltý ako citrón pripútaný na lôžku a jeho priateľ by sa znepokojoval nad tým, že ten chudák začína plešivieť.

– Koľko je hodín? – spýtal sa veselo Florent. – Osem? Aký krásny deň!

Gilles sa obrátil k oknu. Chvel sa. Naozaj, aký krásny deň ho očakával!

O chvíľu pôjde so sestrou na nákupy, kúpi si noviny, cigarety, pred obedom si počíta na terase, potom sa márne pokúsi pospať si. Znechutene sa prejde po lese, keď sa vráti, vypije si pred večerou s Florentom whisky a pôjde si zavčasu, veľmi zavčasu ľahnúť, aby si jeho sestra, netrpezlivá už od ôsmej, mohla konečne zapnúť televízor. Ostatne, hrôzu z tohto prístroja trochu preháňal, ani nevedel prečo. Chvíľu si vyčítal: akým právom oberal sestru o toto potešenie, aj keď sa jemu videlo hrozné? Nemala veľmi veselý život. Naklonil sa k nej:

– Večer sa budem s vami dívať na televíziu.

– Ach, nie, – povedala, – dnes večer nie. Ideme k Rouargovcom, už som ti to hovorila.

– Budem sa teda pozerat' sám, – zažartoval. Odile vyskočila:

– Ty si blázon! Ideš s nami! Pani Rouargová na tom veľmi trvala. Pamätá sa na teba, keď si mal päť rokov...

– Neprišiel som sem, aby som chodil po návštevách, – zvolal zhrozený Gilles. – Prišiel som si oddýchnuť. Nepôjdem!

– Musíš ísť... nevychovanec... bezcitník, nezbedník akýsi...

Obidvaja šomrali a hádali sa ako malé deti. Užasnutý Florent márne robil upokojujúce gestá, chvíľu napodobňoval oboma rukami dirigenta, ktorého predbehol orchester, chvíľu jedným prstom zanieteného kazateľa. Všetko máme. Za päť minút pospomínali Gillovu matku, jeho zhýralý život, Odilin rešpekt pred konvenciami i jej nekonečnú hlúposť – tú zdôraznil Gilles. Vtedy sa rozvzlykala, Florent ju objal a Gillovi adresoval veľmi smiešny pästiarsky pohyb. Zarazený Gilles ju objal a prisahal, že pôjde, kam bude chcieť. Za odmenu sa mu dostalo uznania, že je predsa len dobrý chlapec. O ôsmej večer sadli do Florentovho starého citroënu. Viedol ho tak strašne, že Gilles celých tridsať kilometrov, ktoré ich delili od Limoges, nemal iné starosti, iba trýpol o svoj život.

Druhá kapitola

V Limoges bolo ešte niekoľko modrých salónov, čím ďalej zriedkavejších, a salón Rouargovcov patril medzi posledné. Kedysi ovládla toto mesto akási všeobecná záľuba poťahovať nábytok modrým plyšom a niektoré rodiny, obyčajne z finančných dôvodov – alebo kvôli tradícii – sa jej pridržiavali. Gilles vstúpil do salóna Rouargovcov a mal dojem, že sa vrátil do svojho detstva, premietli sa mu tisíce olovrantov, tisíce nudných hodín, keď na pufe čakal na rodičov, tisíce snov z modrej minulosti. Lenže ružová a biela domáca pani si ho už tisla na srdce.

– Gilles... môj malý Gilles... dvadsať rokov som vás nevidela... viete, môj muž a ja čítame každý váš článok... nestrácame vás z dohľadu... samozrejme, nesúhlasíme s vami vo všetkom, odjakživa sme boli trochu reakční, – dodala, akoby chcela upozorniť na menšie čudáctvo, – ale sledujeme vás... zostanete medzi nami dlhšie?... Odile mi hovorila, že ste, tuším, trochu chudokrvný?... Som veľmi rada, že vás tu máme!... Poďte, predstavím vás.

Otrasený, ohúrený Gilles dovolil, aby ho stará pani bozkávala, potľapkávala a vychvaľovala. Salón bol plný. Okrem troch starcov, prilepených na stoličkách, všetci stáli a Gilla prepadla panika. Vrhol na sestru zúrivy pohľad, ale ona, celá nadšená, hrdo sa niesla salónom a vrhala sa okolo krku úplne neznámym ľuďom. „Ako dlho som tu nebol?“ rozmýšľal Gilles. „Od otcovej smrti. To je už pätnásť rokov. A čo tu vlastne robím? Išiel za starou paňou, sklonil sa nad desiatimi rukami, stisol ďalších dvanásť, zakaždým sa pokúsil o úsmev, ale sotva vnímal tie neznáme tváre, hoci niekoľko žien bolo pekných a dobre oblečených. Nakoniec sa utiahol k starému pánovi, ktorý sedel a ktorý mu povedal, že voľakedy bol priateľom jeho otca. Skôr než začal Gillovi vysvetľovať politickú situáciu, spýtal sa ho, čo si o nej myslí. Gilles sa tváril, že starca počúva, a mierne sa k nemu nakláňal. Vtom ho pani Rouargová chytila za rukáv:

– Edmond, – povedala, – neberte nám nášho mladého priateľa. Gilles, chcela by som vám predstaviť pani Silvenerovú. Natália, to je Gilles Lantier.

Gilles sa obrátil a ocitol sa zoči-voči vysokej, krásnej žene, ktorá sa na neho usmievala. Mala odvážne zelené oči, ryšavé vlasy, arogantnú a súčasne ušľachtilú tvár. Usmiala sa na neho, hlbokým hlasom povedala „dobrý večer“ a hneď odišla. Zvedavo ju sledoval. Svojím ohnivým výzorom sa čudne vynímala v tomto vblednutom, starnúcom modrom salóne.

– Je to otázka prestíže... – pokračoval neúnavný Edmond. – Ach, pozeráte sa na krásnu pani Silvenerovú? Kráľovná nášho mesta... Och, keby som mal vaše roky! ... Ale aby sme sa vrátili k zahraničnej politike krajiny, ako je naša...

Večera bola nekonečná. Gilles sedel na druhom konci stola a z času na čas si všimol, ako krásna pani Silvenerová pozerá na neho pokojným, uvážlivým pohľadom, kontrastujúcim s jej celkovým správaním. Hovorila veľa, okolo nej bolo plno smiechu a Gilles sa na ňu díval trochu ironicky. Skutočne sa musela cítiť limousinskou kráľovnou a chcela sa páčiť tomu neznámemu Parížanovi, a navyše novinárovi. Kedysi by sa bol dobre pobavil dvojtýždňovým pomerom so ženou vidieckeho sudcu a po návrate by bol o tom balzacovsky zreferoval priateľom. Ale teraz nemal na to najmenšiu chuť. Hľadel na svoje chudé a neúčinné ruky na obruse a rád by bol odišiel.

Po večeri sa učupil k Odile ako dieťa. Videla jeho strhané črty, trasúce sa ruky a jeho takmer prosebný pohľad. Po prvý raz sa o neho skutočne bála. Ospravedlnila sa pani Rouargovej a ťahajúc mierne podnapitého Florenta, vytratili sa po anglicky, nakoľko je to vo vidieckom salóne vôbec možné. V aute si schúlený a trasúci sa Gilles obhrýzal nechty. Prisahal sám sebe, že sa už nikdy nevydá na podobnú výpravu.

Pokiaľ ide o Natáliu Silvenerovú, zaľúbila sa do neho na prvý pohľad.

Tretia kapitola

Gilles rybáril. Lepšie povedané, ľahostajne hľadel na Florenta, ako tisícorakými fígľami ponúka nechutné červíky rybám ešte smiešnejším ako on. Bolo skoro poludnie, bolo teplo, vyzliekli si pulóvre a prvý raz po dlhšom čase sa Gilles cítil spokojný. Voda bola prekvapujúco priezračná a on, ležiac na bruchu, pozeral na okrúhle kamene na dne a na tanec rýb, ktoré sa vrhali na Florentov háčik, opatrne stiahli návnadu a veselo odplávali, zatiaľ čo jeho švagor, strašne hrešiac, mykal naprázdno udicou.

– Máš prihrubé háčiky, – povedal Gilles.

– Sú špeciálne na podustvy, – odvrkol zúrivý Florent. – Nesmej sa a pod' to skúsiť.

– Nie, ďakujem, – odmietol Gilles. – Takto mi je veľmi dobre. Pozri, kto je to?

Poplašený vstal: nejaká žena zostupovala po cestičke k rieke a išla priamo k nim. Očami hľadal nejaký kútik, kam by sa utiahol, ale tráva na brehu rieky bola hladká, holá. Ženine vlasy žiarili na slnku a on ju hneď spoznal.

– To je Natália Silvenerová! – skríkol Florent a náhle celý očervenel.

– Si do nej zaľúbený? – zažartoval Gilles, ale Florent mu odpovedal takým zúrivým pohľadom, že zmĺkol. Bola už celkom blízko, na slnku vyzerala šarmantne, vzpriamená a usmievavá, s očami ešte zelenšími ako vtedy večer.

– Posiela ma Odile. Minule som jej sľúbila, že sa tu zastavím, a dodržala som slovo. Berú?

Obaja muži vstali a Florent ukázal na vedro, kde ležala jediná rybka-samovrah. Vybuchla v smiech a obrátila sa ku Gillovi:

– A vy? Vy sa len dívate?

Zasmial sa a neodpovedal. Sadla si k nim na zem. Mala gaštanovú koženú sukňu, gaštanový pulóver, topánky na nízkom opätku, vyzerala oveľa mladšie ako minule. Menej fatálne. Môže mať tridsaťpäť rokov, odhadol Gilles. Už mu nenaháňala taký strach ako minule, lepšie povedané, nemal pocit, že je to cudzí človek.

– Ukážte, čo viete, – povedala Florentovi, a scéna sa zopakovala. S hrôzou sa pozerali, ako sa korok ponoril do vody, ako Florent prudko vytiahol udicu, a na jej konci sa hojdal prázdny háčik. Gilles sa rozosmial, Florent hodil udicu na zem a tváril sa, že po nej dupe.

– Už toho mám dosť, idem hore, – povedal.

– Pripravím vám porto flip, chcete?

– Porto flip? – zvolal prekvapený Gilles.

– To ešte existuje?

Ešte sa chvíľu zabávali na tom, ako Florent liezol po chodníčku, ovešaný dvoma udicami, skladacou stoličkou a chlebníkom, potom zmizol, oni ostali sami a vtedy sa ich zmocnili rozpaky. Gilles chytil steblo trávy a strčil si ho medzi zuby. Cítil, ako sa táto žena na neho díva, a zmätene si myslel, že by možno stačilo natiahnuť ruku. Dostal by zaucho, alebo bozk, nevedel. Ale niečo by sa stalo, tým si bol istý. Lenže už si odvykol od takýchto vzruchov, v Paríži bolo všetko na dosah, všetko bolo jasné, priveľmi isté. Slabo zakašlal a zdvihol zrak. Zamyslene na neho hľadela ako predvčerom cez tú prekliatu večeru.

– Ste dobrá priateľka mojej sestry?

– Nie. Aby som pravdu povedala, zdúpnela, keď ma uvidela.

Zmlkla. „Dobre,“ pomyslel si Gilles, „bol by to bozk. Ani na vidieku ľudia nemámia čas.“ Ale čosi v tejto žene potláčalo jeho cynizmus.

– Tak prečo ste prišli?

– Chcela som vás vidieť, – povedala pokojne.

– Minule ste sa mi zapáčili. Chcela som vás znovu vidieť.

– To je od vás veľmi milé.

Gilla miatol jej veselý hlas, jej pokoj. Zarážalo ho to.

– Keď ste vtedy večer tak rýchlo odišli, všetci začali tárať o vás, o vašom živote, o vašej nervovej chorobe... bolo to vzrušujúce. Freud je vzrušujúci, hlavne na vidieku.

– A vy ste si prišli overiť niektoré príznaky?

Teraz zúrila. Aj preto, že o ňom hovorila ako o chorom, aj preto, že mu to takto bezočivo hodila medzi oči.

– Povedala som vám, že som prišla navštíviť vás. Kašlem na vašu chorobu. Poďme na ten porto flip.

Vyskočila, ale on zostal ležať. Toto prerušenie sa mu naraz nepozdávalo. Pozeral sa na ňu zamračene spoza sklopených mihalníc. Vedel, že tento výraz mu veľmi pristane. Prudko si k nemu kľakla, chytila mu hlavu do rúk a veľmi zblízka sa na neho tajomne usmiala.

– Ste veľmi chudý, – povedala.

Uprene na seba hľadeli. „Ak ma pobožká, je koniec,“ pomyslel si Gilles, „už ju viac nebudem môcť vidieť. Ale bola by to škoda.“ Všetky tieto hlúpe myšlienky mu naraz vírili hlavou a srdce sa mu rozbúšilo. Ale už stála, oprašovala sa a nedívala sa na neho. Vstal a pobral sa za ňou. Cestou sa na chvíľu zastavil a ona sa k nemu obrátila.

– Nie ste vy trochu bláznivá?

Naraz zväžnela, ostarla o desať rokov a sklonila hlavu.

– Nie, vôbec.

Bez slova došli až k domu. Porto flipy boli čerstvé, Odile ružová od vzrušenia – veď Natália bola význačná osobnosť – a Florent si obliekol čistý kabát. Zdržala sa pol hodiny, správala sa vyberane, veľa hovorila a Gilles ju odprevadil k autu. Zajtra poobede sa po neho zastaví, lebo by strašne rád videl Matissovú výstavu v múzeu. Zvyšok dňa bol Gilles namosúrený a zúrivy a išiel si ľahnúť skôr ako obyčajne: „Čo sa to so mnou porobilo? Prečo som si uviazal na krk túto ženu? Všetko sa to skončí v nejakom vidieckom bordeli pri Limoges a iste sa na nič nezmôžem. A zajtra sa budem dve hodiny nudiť v múzeu. Čo som sa zbláznil?“ Zobudil sa zavčasu a keď si na to pomyslel, srdce mu búšilo od hrôzy. Trpko banoval za pohodlnou nudou, ktorá obyčajne vyplňala jeho dni. Keďže nemal telefón, nemohol zavolať Natáliu. Tak ju čakal.

Štvrtá kapitola

– Tak, už ste spokojná? – spýtal sa.

Ľahol si na chrbát, spotený, zadychčaný, ponížený. Ponížený o to viac, že bol nespravodlivý, lebo do tejto postele ju prakticky dotiahol on. Sedeli pri čaji v jednom hostinci a on podplatil šéfa, aby dostal túto úbohú izbu. Ani nemrkla, keď jej to oznámil, neprotestovala, no ani neurobila nič, aby mu pomohla, keď sa o ňu márne zúriivo pokúšal.

Teraz bola pri ňom, nahá, pokojná, akoby ľahostajná.

– Prečo by som mala byť spokojná? Vyzeráte tak zúriivo...

Usmiala sa. Rozčúlil sa:

– Pre muža to nikdy nie je príjemné.

– Ani pre ženu, – povedala pokojne. – Ale ty si vedel, že to takto dopadne, a ja konečne tiež. Náročky si prenajal túto izbu. Aby si vychutnal porážku. Nemám pravdu?

Áno, bola to pravda. Položil si hlavu na jej nahé plece a zatvoril oči. Naraz sa cítil vyčerpaný a spokojný, akoby sa bol naozaj miloval. Izba s kvetinkovými roletami a tou strašnou truhlou bola výstredná. Existovala mimo času, mimo akéhokoľvek rozumného dôvodu, ako on sám. Ako situácia.

– Prečo si pristala, keď si vedela, – povedal zasnene.

– Myslím, že pri tebe pristanem na mnoho vecí, – odvetila.

Chvíľu bolo ticho, potom zašepkala „rozprávaj“ a on začal rozprávať. Všetko: o Paríži, Eloise, o priateľoch, o práci, o posledných mesiacoch. Zdalo sa mu, že bude potrebovať roky, aby rozpovedal všetko. Aby definoval to „nič“. Počúvala ho mlčky, len občas zapálila dve cigarety a jednu mu podala. Muselo už byť šesť alebo sedem hodín, ale nevyzerala, že by ju to trápilo. Nedotýkala sa ho, nehľadila ho po vlasoch, nehybne pri ňom ležala a plece už musela mať určite strpnuté.

Nakoniec stíchol, cítil sa zahanbene a oprel sa o lakeť, aby sa na ňu pozrel. Uprene na neho hľadela a ani sa nepohla. Tvárila sa vážne, sústredene a naraz sa na neho usmiala. „Je to dobrá žena,“ myslel si Gilles, „je to neuveriteľne dobrá žena.“ A pri pomyslení na túto dokonalú dobrotu, pri myšlienke, že niekto sa o neho tak hlboko zaujíma, mu na okamih vstúpili slzy do očí. Naklonil sa, aby ich skryl, nežne pobožkal ten úsmev, tie líca, tie sklopené oči. Napokon ani nebol taký nemohúci. Natália ho objala okolo pliec.

Oveľa neskôr si uvedomil, že to bola myšlienka na jej dobrotu, ktorá mu po prvý raz umožnila milovať sa s ňou. A on, ktorý nikdy nevidel v dobrých citoch nijaký erotizmus, on, ktorého výraz „to je pobeľhica“ skôr trochu dráždil, neskôr,

oveľa neskôr, ostatne, príliš neskoro, zakaždým nastražil uši, keď pri ňom niekto prehodil o nejakej žene „to je dobré dievča“. Ale teraz sa na ňu pozeral, usmieval sa, a nie bez určitého zadost'učinenia sa ospravedlňoval, že bol surový. Bola na konci postele a obliekala sa. Odrazu obrátila hlavu a prerušila ho:

– Nemôžem povedať, že to bolo úžasné, ale cítiš sa lepšie, nie? Ako keby ťa odkliali?

Vyskočil, váhal, či sa má nahnevať:

– Vždy musíš hovoriť takéto pravdy?

– Nie, – povedala, – hovorím to prvý raz.

Zasmial sa a vstal aj on. Bolo pol ôsmej, iste už meškala.

– Večeriaš dnes vonku?

– Nie, večeriam doma. François už má iste obavy.

– Kto je François?

– Môj muž.

Ohromene si uvedomil, že nikdy nemyslel na to, že by mohla byť vydatá, že nevedel nič o jej živote, o jej minulosti, o jej prítomnosti. Odile o nej spustila minule prednášku, ale nepočúval. Trochu sa hanbil.

– Nevieš o tebe nič, – zašepkal.

– Pred hodinou som o tebe tiež nič nevedela. A teraz neviem oveľa viac.

Usmiala sa na neho a on na chvíľu zmeravel pred týmto úsmevom. Ak s tým treba skončovať, tak hneď teraz. A veru treba: nebol schopný niekoho ľúbiť už aj preto, že nebol schopný ľúbiť sám seba. Mohla pri ňom len trpieť. Bezpochyby by stačil trochu hrubší žart, aby ho znenávidela. Ale už sa mu to aj bridilo a povzbudzujúci, úprimný, sľubný úsmev, ktorým sa na neho usmievala, mu naháňal strach. Zakoktal:

– Vieš... ja...

– Viem, – povedala pokojne. – Ale už som do teba zaľúbená.

Na chvíľu sa pohoršil, ba rozhorčil. Takto sa predsa hra nehrá, vydat' sa napospas celá nejakému cudziemu mužovi! Bola bláznivá. A ako sa mal zabávať tým, že ju zvädza, keď priznala, že ju už zvedol? Ako ju mal ľúbiť, keď od začiatku nemohol o nej pochybovať? Všetko pokazila! Bolo to proti pravidlám. Súčasne ho však takáto márnomyseľnosť a bezstarostnosť fascinovali.

– Ako to môžeš vedieť? – spýtal sa tiež ľahkým, príjemným tónom a ako na ňu hľadel, zrazu si uvedomil, že je veľmi pekná, ako stvorená pre lásku a že sa z neho možno vysmieva. Uprene na neho pozrela a zasmiala sa:

– Všetko máš strach, že by to mohla byť pravda, . aj že to pravda nie je? – Sklonil hlavu a v duchu bol nadšený, že ho odhalila.

– Nuž, je to pravda! Nikdy si nečítal ruské romány? Po dvoch stretnutiach si dvaja ľudia povedia: „Ľúbim vás.“ A je to pravda a príbeh sa uberá priamo

k neodvratnej katastrofe.

– A akú katastrofu predvídaš pre nás v Limoges?

– Nevie. Ale je mi to úplne jedno... ako ruským hrdinom. Ponáhľaj sa.

Vyšli a on bol trochu spokojnejší: sčítaná žena človeka menej znepokojuje, tuší, čo ju čaká – alebo čo čaká toho druhého. Vonku slnko predlžovalo šikmé tiene, pokosená tráva sa kúpala v jeho zlatoružových lúčoch a on spokojne hľadel na profil svojej novej milenky. Napokon, bola krásna, vidiek tiež, on sa zachoval mužne, ak nie skvele, a ona vyhlásila, že ho ľúbi. Na neurotika to nebolo také zlé. Zasmial sa. Obrátila sa k nemu:

– Prečo sa smeješ?

– Pre nič. Je mi dobre.

Prudko zabrzdila, oboma rukami ho chytila za kabát a zatriasla ním. Všetko sa to odohralo tak rýchlo, že zostal ako ohúrený.

– Povedz to ešte raz. Opakuj to. Povedz mi, že ti je dobre.

Hovorila celkom novým tónom, nástojčivo, autoritatívne, zmyselne a jemu sa hneď zažiadalo mať ju. Chytil ju za pastičky, pobožkal jej ruky, opakujúc zmeneným hlasom: „Je mi dobre, je mi dobre.“ Pustila ho a bez slova sa pohli. Až donov takmer neprehovorili. Opustila ho pri mreži a nedohovorili si nijakú schôdzku. Ale keď Gilles ležal večer vo svojej izbe, myslel na tú čudnú chvíľu na kraji cesty a s úsmevom si hovoril, že sa to poriadne podobalo vášni.

Piata kapitola

Niekoľko dní o nej nepočul, a nedivil sa tomu. Bol pre ňu len dobrodružstvom, ostatne, zlým, a o láske mu možno hovorila len z tej čudnej meštiackej konvenčnosti alebo z posadnutosti. Jednako bol trochu sklamaný, čo len znásobovalo jeho prirodzený smútok. Hovoril málo, holil sa každý deň a pokúšal sa čítať nejaké knihy, podlá možnosti nie ruské.

Na piaty deň poobede strašne pršalo, bol zarastený a ležal na gauči v salóne ako poľovnícky pes, keď vstúpila a sadla si k nemu. Uprene sa na neho dívala, videl jej rozšírené zelené oči a dýchal vôňu dažďa z jej vlnených šiat.

Prehovorila napätým hlasom a on hneď pocítil nesmiernu úľavu.

– Nemohol si mi zatelefonovať? Alebo prísť?

– Nemám ani telefón ani auto, – povedal veselo a pokúsil sa ju chytiť za ruku. Sucho ju odtiahla.

– Päť dní ťa čakám, – povedala. – Päť dní striehnem na špinavého, zarasteneho chlapa, ktorý navyše lúšti krížovky.

Zdalo sa, že je skutočne nazlostená, a Gilla to tešilo tým viac, že by to nikdy nebol predpokladal. A zvláštne, tentoraz nemal dojem, že šikovne manévroval, ale že sa jednoducho zmýlil v človeku. Pokúsil sa o vysvetlenie:

– Nebol som si istý, že ma ešte chceš vidieť.

– Povedala som ti, že ťa ľúbim, – hovorila zamračene, – povedala som ti to, či nie?

Vstala a tak rýchle kráčala ku dverám, že mu takmer ušla. Keď ju dohonil, bola už v predsieni a obliekala si plášť. Každú chvíľu mohla prísť Odile alebo kuchárka, ale aj tak ju objal. Šum dažďa, táto nazlostená žena, jej nečakaná návšteva, vôňa dreva, ktorá sa šírila zo schodišťa, ticho domu, to všetko Gilla trochu opájalo. Nežne ju pobožkal, ona chvíľu tvrdohlavo skláňala hlavu, potom ju odhodlane zdvihla a objala ho okolo krku. Doviedol ju až do svojej izby, bez dajakých úskokov, s onou prepiatou smelosťou, a aj so šťastím, ktoré ľuďom dodáva túžba, a napokon sa naozaj stali milencami, akými sa len môžu stať dve bytosti, ktoré sú zaľúbené do lásky – a pritom ju dobre poznajú. Takto Gilles opäť prišiel na chuť rozkoši.

Stmievalo sa. Gilles počul, ako jeho sestra dáva dolu príkazy trochu hlasnejšie ako zvyčajne, a náhle pochopil. Obrátil sa k Natálii a potichu sa smial. Lenivo otvorila oči a hneď ich zase zavrela. Opýtal sa:

– Kde si nechala auto?

– Pred dverami. Prečo? Ach, božemôj, celkom som zabudla na tvoju sestru a na Florenta. Chcela som ti len vynadať a odísť. Čo si pomyslia?

Hovorila lenivým, pokojným hlasom, aký mávajú ľudia po milovaní, a Gilles sa spytoval sám seba, ako mohol žiť skoro štyri mesiace bez takéhoto hlasu. Usmial sa.

– Čo myslíš, že si pomyslia?

Neodpovedala, obrátila sa.

– Vedela som, – povedala. – Vedela som, že s tebou a so mnou to bude takto. Vedela som to hneď, ako som ťa uvidela. Je to zvláštne.

– Je to lepšie ako zvláštne, – povedal. – Pod, vypijeme si porto flip.

– Pôjdeme dolu takto, bez vysvetlenia?

– To je jediná možnosť, – povedal Gilles.

– Nikdy netreba nič vysvetľovať. Obleč sa.

Hovoril autoritatívnym, rozhodným tónom, ako už dávno nie, a uvedomil si to, až keď videl Natáliin veselý a trochu ironický pohľad. Ešte bola zahrabaná v prikrývkach. Sklonil sa a pobožkal ju na plece.

– Áno, – povedal, – sme len zrnkom prachu.

– A naraz, akoby ho unášalo čosi nekontrolovateľné: – Ďakujem ti, Natália.

Vošli do malého salóna tak bezstarostne, ako to dokážu len ľudia po tridsiatke, ktorí sa úspešne vrhnú do takého dôležitého dobrodružstva, ako je láska. Florent a Odile vyskočili, celí červení. Florent vykrikol „aké prekvapenie“, dvíhajúc ruky k nebu, a Odile blahoželala Natálii, že mala odvahu prísť v takom nečase, lebo ona sa neodvážila vystrčiť von ani nos. To teda malo znamenať, že ani jeden ani druhý nezbadali auto, ktoré už dve hodiny stálo pred ich schodišťom. Po tejto demonštrácii taktu a úplnej slepoty sa Odile na Gillovo veľké šťastie rozhovorila o počasí, o tom, že si treba rýchlo niečo vypiť na zahriatie – pričom znovu očervenela – a Florent sa ponáhlal po fľašu portského. Natália sedela na pohovke, dlhé ruky mala položené na kolenách ako dajakú vec, usmievala sa, odpovedala, občas úchytom pozrela na Gilla, ako tam stál opretý o kozub a jemne povznesený sa zabával na tejto bezvýznamnej vidieckej komédii.

– Cassignacovci budú mať asi zlé počasie na záhradnom večierku, – povedala Odile skormútene.

– Idete tam? – spýtala sa Natália.

– Obávala som sa, že Gilles nebude chcieť ísť, – odvetila Odile nerozvážne, – ale teraz...

Na chvíľu sa zhrozila, zasekla a Florent, práve jej podával pohár, znehybnel a zúrivo prevracal oči. Gilles sa takmer rozosmial a rýchlo sa odvrátil.

– ... teraz, keď vyzerá trochu lepšie, – pokračovala Odile bez akéhokoľvek elánu, možno pôjde s nami...?

Prosebné pozrela na brata a on prikývol, aby ju upokojil. Natália mala plné

oči slíz, aj ona asi s námahou potláčala smiech. „Božemôj,“ pomyslel si Gilles naraz, „aký by som mal byť vďačný tejto žene. Ako dlho som už nebol taký unavený a vďačný, ako býva človek po milovaní, keď sa mu chce smiať alebo plakať?“

– Samozrejme, pôjdem, – povedal veselo. – Ale budem tancovať len s vami dvoma.

A tak nežne sa usmial na Natáliu, že zažmurkala a odvrátila sa.

– Musím už ísť, – povedala. – Uvidím vás teda zajtra večer u Cassignacovcov?

Gilles jej pomáhal do kabáta. Otvoril jej dvere auta a strčil hlavu do okienka:

– A zajtra poobede?

– Nemôžem, – povedala zúfalo, – máme schôdzku Červeného kríža.

Zasmial sa:

– Fakt, si ženou vysokopostaveného muža.

– Nesmej sa, – povedala naraz tichým, chvejúcim sa hlasom, – nesmej sa.

Nemal by si sa smiať.

Hneď vyštartovala a Gilles zastal zmätený a trochu zamyslený. Sestra ho celý večer zahŕňala novými drobnými pozornosťami, čo ho rozosmievalo. Ženy niekedy rady vidia svojich bratov a občas synov v úlohe lovcov, hlavne, keď žijú ako Odile, úplne neromantickým životom. To je ich malá pomsta za skrytú prehru.

Šiesta kapitola

Počasiе sa zachovalo ku Cassignacovcom milostivo a ich záhradný večierok bol v plnom prúde, keď prišli. Bol začiatok júna, na veľkej terase bolo príjemne a pestré šaty žien, smiech mužov, vôňa gaštanov vyvolali v Gillovi náhle pocit predvojnových čias, neskutočná. Títo ľudia sa správali tak prirodzene, atmosféra bola taká nežná, že Paríž, ktorý mal tak rád, mu pripadal ako zlý sen. Odile sa ho držala, predstavovala ho naľavo-napravo v očakávaní, že v zástupe objaví domácu paniu. Náhle pocítil, ako jej ruka zmeravela na jeho ramene a zastavila sa pred vysokým, dosť pekným mužom, ktorý medzi týmito ľuďmi z juhozápadu pôsobil podivne anglickým výzorom:

– François... poznáte môjho brata? Gilles, to je pán Silvener.

– Ale áno, večerali sme spolu u Rouargovcov, – povedal prekvapený Silvener.

– Samozrejme, – prisvedčil Gilles, hoci sa vôbec nepamätal. Pomyslel si: „Pozrime, manžel. Nie je najhorší. Je vraj veľmi bohatý. Nemusí byť veľmi príjemný. Ani veľmi vtipný. Ozaj, či mu tiež šepká do ucha to, čo mne? Určite nie.“ A ako podával Silvenerovi ruku, veľmi zatúžil držať Natáliu v náručí ako predvčekom.

– Bývate v Paríži? – spýtal sa Silvener.

– Áno, už desať rokov. Chodievate ta často?

– Čo najmenej. Moja žena ho, samozrejme, zbožňuje, ale ja osobne ho mám rýchle po krk.

Odile akoby odľahlo, že Silvener a Gilles sa hneď nevyzvali na súboj, a odišla k inej skupinke. Gilles by bol rád išiel s ňou: z akéhosi zvyšku morálky či etiky odjakživa nenávidel správať sa k manželom alebo spoločníkom svojich mileniiek ako priateľ. Ale Silvener bol sám a bolo mu ťažko opustiť ho. Očami bezvýsledne hľadal Natáliu a hovoril o ťažkostiach s dopravou v Paríži, o cenách hotelov a o pekelnom hluku vo veľkých mestách. „Odídem,“ pomyslel si naraz unavene, „už mám dosť tejto hlúposti. Mohla ma predsa vyslieďiť...“ Práve hľadal nejakú zdvorilú vetu, s ktorou by sa rozlúčil so Silvenerom, keď prišla. Mala veľmi dobre ušité zelené šaty, ako jej oči, a pozerala na neho s úsmevom. Bola trochu bledá a on sa v tom okamihu rozhodol, že zostane.

– Myslím, že sa poznáte, – povedal Silvener.

– Stretli sme sa u Rouargovcov, – opakoval Gilles ukláňajúc sa, a cítil sa dosť spokojne, lebo táto veta mala tú výhodu, že bola pravdivá a nedvojzmyselná. Aj dvojzmyselnosť nenávidel u milencov, ktorých pozorujú. Natália sa usmiala.

– To je pravda. Pán Lantier, pani Cassignacová vás videla zo svojho kresla, a pretože je chromá, požiadala ma, aby som vás ku nej priviedla. Idete?

Gilles išiel za ňou, zmätene zdravil ľudí, o ktorých si myslel, že ich pozná, a usmieval sa pri pomyslení, ako by sa tváril napríklad Jean, keby ho tu videl. Prešli terasou a vydali sa k tienistej záhrade, kde v hrdzavej železnej besiedke trónilo pohyblivé kreslo domácej panej. Natália naraz uskočila doprava ako splašený kôň a stiahla ho za strom. Hneď pocítil jej vlasy na svojom líci, jej telo na svojom tele a tento bláznivý, neopatrný pohyb mu rozpálil tvár, srdce, takže ju začal zasýpať bozkami, ako keby bol do nej bláznivo zaľúbený.

– Prestaň, – prosila, – prestaň. Och, Gilles, prestaň, ja...

Alejou prichádzali ľudia a on sa ešte stačil zohnúť a predstierať, že si zaväzuje šnúрку, zatiaľ čo Natália si roztržito naprávala vlasy. Povedala si s prichádzajúcimi čosi veselé a predstavila im Gilla. Potom ešte s tlčúcim srdcom išiel pobožkať ruku starej panej Cassignacovej, ktorá mu blahoželala k jeho článkom, ktoré zrejme nečítala. Vrátili sa, tentoraz pomaly, na terasu. Stmievalo sa, vnuk pani Cassignacovej už začal púšťať jerky na starom gramofóne, zopár veľmi mladých ľudí sa už natriasalo v bokoch a niekoľkí dospelí, viac či menej trpiaci reumatizmom, ich sledovali nežným a posmešným pohľadom. Gilla rozčuľovalo jeho vzrušenie.

– Vieš, že tvoj manžel je celkom dobrý? – povedal odhadovačným, takmer urážlivým tónom.

Pozrela na neho:

– Nehovor mi o ňom. Nehovorme o ňom.

– Pokúšam sa iba byť objektívny, – povedal Gilles tým istým laškovným tónom.

– Nežiadam ťa, aby si bol objektívny, – odsekla sucho a odišla. Zapálil si cigaretu, dal sa do smiechu a naraz sa zhrozil. Za koho sa pokladá? Prečo sa hrá na blazeovaného, cynického a bezočivého Parížana? Ako prišiel k tomuto obrazu zvodcu z Epinalu? Na chvíľu sa oprel o strom. Ach, musí odísť, zmiznúť, nechať túto ženu jej životu. Bola pre neho príliš dobrá, príliš čistá pre úbohého zvrhlíka, komedianta a klamára, akým sa stal. Musí jej to hneď vysvetliť.

No keď ju našiel, nebola sama. Jeho úbohú obeť obkolesovali traja muži, z toho jeden veľmi pekný, ktorého očividne fascinovala, a všetci sa hlasno smiali. Gilles ju vyzval do tanca, ale krásny neznámy ho milo zadržal rukou:

– Vari nechcete odvieť Natáliu jej trom bitkárom, lebo my sme traja bitkári! Som Pierre Lacour, to je Jean Noble a Pierre Grandet. Vypite si s nami niečo a porozprávajte sa trochu o Paríži.

Jeho oči žiarili šibalstvom, pokojnou istotou, rovnako ako oči jeho priateľov i Natálie, a Gilles si pripadal smiešny. Tento chlapec je určite tiež jej milencom, alebo ním bol, a teraz zhovievavo pozoruje tohto bezvýznamného Parížana, ktorý sa hrá na fičúra. A on sa bál, že bude kvôli nemu trpieť, mal škrupule...

Usmial sa a vzal si whisky.

– Natália práve zúrivo rozniesla jednu knihu, o ktorej som napísal priaznivú kritiku, – ozval sa Lacour. – Musím vám povedať, že som profesorom literatúry v Limoges a že občas skromne spolupracujem s miestnymi novinami.

– Tak sme kolegovia, – povedal Gilles zdvorilo. Bol pekelné nahnevaný: aký len bol hlúpy! Ako si mohol myslieť, že by sa do neho zaľúbila táto žena, kvôli ktorej si robil výčitky, ktorá sa mu vzdala prakticky na prvé požiadanie a ktorá bola taká skúsená v láske. Ako si to len mohol myslieť! Bola to nymfomanka a navyše kultivovaná žena. Zúril a čudoval sa. Už dávno sa tak nenazlostil.

– Môžem nástojiť na tomto tanci? – povedal. – Slow tu často nepočuť. Nemám už roky na akrobacie...

Natália sa usmiala, zavesila sa do neho a odišli na malý okrúhly parket na terase. Mlčky urobili tri kroky a Natália k nemu zdvihla hlavu:

– Nezačneš zase?

– O čom ?

– O Françoisovi.

Úplne zabudol na ten incident. Tak o to išlo... Láskyplne sa usmial.

– Nie. Nezačnem. Povedz, čo ten tvoj bitkár číslo jedna, profesor literatúry? Je šarmantný. Zdá sa, že ťa zbožňuje.

Po jej odpovedi si pomýlil krok.

– Dúfam, že ma zbožňuje. Je to môj brat. Je krásny, však?

Trocha neskoršie šepkala:

– Nestískaj ma takto, Gilles, ľudia sa na nás dívajú. Gilles, Gilles, si šťastný?

– Áno, – odvetil.

V tej chvíli to bola naozaj pravda.

Siedma kapitola

Ráno dostal telegram od Jeana, aby ho hneď zavolať. Teraz bolo poludnie. Dusil sa od horúčavy na malom poštovom úrade v Baliacu, znepokojený aj potešený týmto telefonátom, ktorý mu dodával akúsi profesionálnu dôležitosť. Kým dostal Jeana, zapojili ho na tri dojaté sekretárky a Jeanov hlas sa mu naraz videl veľmi vzdialeným, akoby prichádzal z inej planéty:

– Haló, Gilles? Máš sa lepšie? Áno? Ach, vedel som to... som rád, starký...

„Úbohý hlupák,“ myslel si nespravodlivo Gilles. „Nič si nevedel. Nemohol si to ani tušiť. Nehovor mi, že si ako Odile rátal s dobrým limousinským vzduchom. Mám sa lepšie, lebo je tu jedna žena, čo ma ľúbi a ktorej lásku znášam. Ako by si to mohol predvídať?“

Odpovedal však krátkymi a pokojnými vetami ako vážne chorý človek, ktorého sa konečne podarilo zachrániť a ktorý si uvedomuje, aký strach mali o neho priatelia.

– ... vieš, – pokračoval Jean, – Lenoux sa na smrť pohádal so šéfom. Chcú ti dať celú zahraničnú rubriku. Prisahám ti, že je to pravda... Ja som sa o tom dokonca ani nezmienil... čo na to povieš?

Zdalo sa, že je nadšený, a Gilles sa k nemu márne snažil pripojiť. Bolo mu to jedno! Miesto, po ktorom tak túžil, sa mu teraz videlo celkom neskutočným.

– Samozrejme, nebude to skôr ako v októbri. Povedal som šéfovi, že si sa jednoducho vyparil. Chápeš, tvoja depresia by ho bola teraz dorazila... Musíš sa rýchlo vrátiť, aspoň na niekoľko dní... aby ťa videl... veď vieš, aký je...

„Pozrime, moja depresia by ho dorazila,“ po myslel si Gilles ironicky. „Poriadny človek nemá právo necítiť sa vo svojej koži... Dobrý novinár musí byť šťastný, čulý, ba čo viac, zmyselný... všetko, len nie deprimovaný. Čestné slovo, nakoniec začnú smutných ľudí tráviť... to bude roboty...“

– Si spokojný? – spýtal sa Jean skutočne nežným hlasom, nadšený, že je to naozaj tak. – Kedy prídeš?

– Prídem zajtra vlakom, – odvetil nepresvedčivo Gilles. – Vieš, odtiaľto nelieta lietadlo. Budem tam okolo jedenástej večer.

– Ale cestuj dnes!

Gilles sa rozčúlil:

– Veď nehorí... Ak sa rozhodol, že ma ta vezme, môže deň počkať!

Chvíľu bolo ticho, potom sa ozval Jean trochu stručne, sklamane:

– Myslel som, že tebe horí, to je všetko. Budem ťa zajtra čakať pri vlaku. Do videnia, starký.

Zavesil a Gilles si utrel čelo v prehriatej kabíne. O tretej mal schôdzku

s Natáliou. Zadržalo ho azda to? Áno, vedel, že v Paríži v redakcii horí ako vždy, keď sa uvoľní dôležité miesto. Veru, iste tam bol poriadny frmol. A možno, že kvôli jednej žene prepasie takú príležitosť. Skoro zavolať Jeana, aby mu povedal, že príde dnes. Váhal, koktal pred paňou na pošte. Potom zbadal cez okno vetrom zvlnené obilie, zelené lúky, predstavil si Natáliino horúce telo, jej rady a rýchlo vyšiel. Florent ho čakal pred dverami za volantom.

– Tak čo? Dobré správy?

Vyzeral úprimne znepokojený a Gilles, keďže ho nikdy „nevidel“, pocítil na chvíľu k tým veľkým belasým očiam skutočné priateľstvo. Nesmelo sa usmial, lebo Florent sa takmer otreľ o nákladné auto:

– Ponúkajú mi v redakcii dosť dôležité miesto.

– Všetko bude v poriadku, – vykrikoval Florent, – všetko bude zas v poriadku. Vždy hovorím: život je ako vlny, jedna zlá, jedna dobrá...

A rukami naznačil pohyb vín, takže skoro zleteli do priekopy. Možno mal nakoniec pravdu. Ale Gilles sa mu neodvážil povedať, že má rovnaký strach z dobrých i zlých vín, rovnaký strach zo svojej novej zodpovednosti a vášne k Natálii, ako z prostrednosti a samoty.

Ôsma kapitola

– Tak zajtra odchádzaš? – opakovala.

So zasneným výrazom ležala oblečená na Gillovej posteli. Len čo prišla, všetko jej vyrozprával a v podstate bol dosť šťastný, že v jej očiach vyzerá ako ambiciózny víťaz, čo ho príjemne vyvádza z úlohy neurastenika. Unesený jej dokonca takmer lyricky opisoval dôležitosť nového miesta, morálnu zodpovednosť, ktorú má voči čitateľom, vášnivý záujem o zahraničnú politiku, slovom, zmocnilo sa ho pred ňou nadšenie, ktoré mal mať, keď telefonoval so Jeanom. Trochu ironicky si hovoril, že možno chcel takto oslniť svoju milenkú, lebo mal výčitky svedomia, že sklamal Jeana. Ale vyzerala všelijako, len nie oslnená. Iba trochu skleslá.

– Odchádzam na týždeň, – povedal. – Na týždeň alebo na dva. A vrátim sa. Vieš, nastúpim až v októbri.

– Ako do školy, – poznamenala roztržito.

Trochu ho to popudilo. Tým, že o tom hovoril, nakoniec uveril, že toto miesto je pre neho dôležité, že má oň záujem a hneval sa, hneval sa „na ňu“, že kvôli jednému popoludniu, ktoré s ňou strávil, riskoval, že ho stratí. Ale to sa jej neodvážil povedať. Ona o tom začala:

– Ak je to také dôležité, prečo si necestoval dnes poobede?

– Mali sme schôdzku.

Mal pocit, že klame, a predsa to bola pravda. Zadávala sa na neho:

– Možno si si myslel, že nemožno opustiť ženu, aj keď ju poznáme len dva týždne, a nechať jej iba lístok?

Hovorila pokojne a on sa pristihol, že krúti hlavou, že sa takmer červená ako niekto, kto klame. A čo ak mala pravdu, ak sa už nevráti? Pohltí ho Paríž, leto, priatelia, more, cesty, možno, že bola iba štrnásťdenným dobrodružstvom na začiatku leta v Limousine. Naraz si v očiach tejto ženy pripadal slobodný, rozhodný, opäť ľahkomyselný a silný, akým bol celý život. Zaplavila ho veľká neha, ale nevedel, či to bolo z vdáčnosti, že u niekoho našiel tento zabudnutý, veselý odraz seba samého, a či to bola iba predčasná ľútosť pre prípad, že by sa naozaj nevrátil. Naklonil sa k nej:

– Čo urobíš, ak sa nevrátim?

Pôjdem ťa hľadať, – povedala pokojne.

– Pobožkaj ma.

Pobožkal ju a hneď zabudol na Paríž, na politiku. Najprv si grobiansky pomyslel, že rozhodne mu bude chýbať ako milenká, potom zabudol aj na to, hodnú chvíľu zostal nehybne na jej pleci, a až sa zdesil pri myšlienke, že by ju

mal opustiť čo len na týždeň. Mlčky ho hladkala po vlasoch a po šiji. Zapadajúce slnko zaplavovalo izbu a on si zrazu uvedomil, že na túto chvíľu nikdy nezabudne. Nech by sa stalo čokoľvek.

– Zajtra ťa zaveziem na stanicu, – povedala. – Nie do Limoges, do Vierzonu. A prídem ťa čakať, keď sa vrátiš.

Hlas mala čudne pokojný, takmer zúfalý.

Tretia časť
PARÍŽ

Prvá kapitola

Na Eloisu si spomenul, až keď ju videl, ako mu na nástupišti beží oproti. Jean kráčal za ňou s dobráckym a diskrétnym výzorom a on musel dať tejto neznámej na ústa dlhý bozk, úplne ohúrený vlastnou roztržitosťou. „Veď je to pravda,“ hovoril si, „žije a býva u mňa, to je strašné... Jean ma predsa mohol upozorniť.“ A táto myšlienka ho rozosmiala. Ako keby vás dobrý priateľ mal zakaždým, keď sa vrátite z dovolenky, upozorniť na to, že máte doma milenku... Súčasne ho Eloisina voňavka a dotyk jej pier akosi znechutili. Spomenul si, ako sa pred tromi hodinami naposledy pobozkal s Natáliou vo Vierzone, ako vzdychali, ako sa celí bez seba lúčili a cítil, že ho napĺňa nejasná poverčivosť. A čo ak sa jej na spiatocnej ceste niečo stalo? V poslednom momente zrazu zbadal, že má plné oči slz, a cesta bola samá zákruta. Aj on sedel päť minút v kupé ako ohúrený, kým sa rázne nevybral do jedálneho vozňa. V tej chvíli by nebol schopný sadnúť si za volant a ona jazdila tak rýchlo... Pravda, veľmi dobre, ale rýchlo... Celkom ohlúpol. Nežne sa vymanil Eloise z náručia, potľapkal Jeana po pleci a pokúsil sa o úsmev. Stanica bola čierna od sadzí a hučala. Až v Jeanovom aute znova našiel svoj milovaný Paríž, v noci lenivý a belasý, svoj letný Paríž. Keď si pomyslel, koľko šťastia tu za desať rokov zažil, zovrelo mu srdce, ako keby sa to už nikdy nemalo vrátiť. Báľ sa, opäť bol vyľakaný, bezmocný. Bol by dal všetko za to, keby mohol ležať na nejakej limousinskej lúke v Natáliinom tieni.

– Si rád, že si sa už vrátil? – spýtal sa ho Jean.

– Veľmi. A čo ty?

Snažil sa tváriť ako dobré dieťa.

– Ešte šťastie, že Jean mi dal vedieť, – štebotala za ním Eloise veselo, – nemôžem povedať, že by si ma bol zahŕňal novinkami...

– Nechcel som, aby ťa Eloise išla čakať taxíkom, – vysvetľoval Jean, – staval som sa po ňu. Tvárila sa, ako keby spadla z neba...

Tiež sa smial, ale trochu nasilu.

Úkosom pozrel na Gilla ako priateľ, ktorý urobil hlúposť.

– Volal som ti, – klamal Gilles Eloisu, – ale nikdy to nikto nedvíhal.

– To ma neprekvapuje, celý deň fotografujem. A vieš pre koho? Pre Vogue!

Triumfovala. „Ach, tým lepšie,“ pomyslel si Gilles cynicky, „aspoň niečo sa darí.“ Začínal byť posadnutý jedinou myšlienkou: zatelefonovať Natálii, alebo poprosiť Jeana, aby jej zatelefonoval. Dohodol sa s ňou, že zavolá až na druhý deň, lebo bolo jedenásť hodín večer a riskoval by, že natrafí na jej manžela, ale nevedel sa zbaviť tej hlúpej posadnutosti, že sa jej niečo stalo. Samozrejme, nebol do nej zaľúbený, ale kvôli vlastnej spokojnosti chcel vedieť, že je živá.

Lenže ako telefonovať, keď Eloise sa od neho nepohne ani na krok a Jean mu bude rozprávať o robote...

– Vyzeráš oveľa lepšie, – poznamenal Jean. – Dokonca si trochu opálený. To sa hodí: povedal som šéfovi, že si bol na Riviére s nejakou talianskou hviezdíčkou.

– A ja to musím znášať! – povedala Eloise so smiechom a Gilles, bolo mu to nepríjemné, trochu sa zahniezdil. Avšak myšlienka, že Natália je talianska hviezdíčka, ho naplnila nesmiernym pocitom hrdosti: bola krajšia ako nejaká talianska hviezdíčka a mala všetko, čo talianske hviezdíčky obyčajne nemávajú.

Byť bol rovnaký, trochu ženskejší. Pri pohľade na obrovského plyšového medveďa, ktorého Eloise daroval akýsi fotograf, sa Gillovi na chvíľu zježili vlasy, ale hneď sa od neho odvrátil. Bolo mu to jedno. Cítil sa doma dokonale cudzo. Sadol si do kresla a dúfal, že Jean a Eloise si sadnú tiež a že sa mu tak podarí dostať sa do izby k telefónu. Ale Eloise ako poriadkumilovná osoba už ťahala jeho kufor do izby a s hrmotom otvárala šatník. Bol uštvaný a nepočúval Jeana. Jean si to napokon všimol a so spýtavým výzorom prestal hovoriť. Gilles vstal:

– Prepáč mi na chvíľu, starý. Sľúbil som sestre, že zavolám, keď prídem, vieš, je ako taká kvočka...

Bľabotal. Jean len prikývol a zdvorilo sa usmial. Gilles sa nevedel ubrániť, aby mu úsmev neopätoval. Pocítil k svojmu starému kumpánovi bývalé priateľstvo. Potľapkal ho, keď popri ňom prechádzal, a odišiel do svojej izby. Prirodzene, chytil telefón, sadol si na posteľ a hľadal v zozname. Keď chcel zavolať Natálii, musel vytočiť dvanásť čísel.

– Telefonuješ tak neskoro? – spýtala sa Eloise, a zavesila jeho modrý kabát na vešiak.

– Sestre, – odpovedal lakonicky.

Vytočil číslo. Ak sa ozve manžel, zavesí. Dlho zvonilo, potom sa ozvala Natália, bola celkom blízko a úplne živá. Uvedomil si, že ruku na slúchadle má vlhkú:

– Haló! – začal, – to som ja. Chcel som ti povedať, že som dobre došiel. A chcel som aj vedieť, či si sa šťastne dostala domov.

Hovoril veľmi rýchlo, roztržito. Chvíľu bolo ticho a potom sa ozvala Natália vzrušeným, trochu chrapľavým hlasom:

– Myslím, že je to omyl, – povedala.

A po istej chvíli:

– Vôbec ste ma nevyrušili pane, – dodala takmer nežne a zavesila. Gilles na chvíľu znehybnel, kvôli Eloise povedal do hluchého slúchadla „obidvoch vás bozkávam“ a položil. Strašne sa potil.

Jej manžel musel teda byť niekde pri nej. A nemohla mu nič povedať. Ale aká bola prešibaná... a aké bolo to „pane, vôbec ste ma nevyrušili“ smiešne a dojímavé... A žije, samozrejme. A ľúbi ho. Čudné, aký býval občas nervózny... Vrátil sa do salóna ako obchodník, ľahký, bezstarostný a nestaral sa už o Natáliu viac ako o Eloisu, pretože už mal dušu na mieste. Ani na okamih si nepomyslel, že ak ju má na mieste, tak preto, že to tak muselo byť.

– A opäť sme ako kedysi, – hovoril v tme Eloisin hlas. – Vedela som, že ty a ja, to potrvá dlho, veľmi dlho.

Gilles neodpovedal, obrátil sa na posteli, nazlostený sám na seba. Večer veľa pil s Jeanom, všetci traja veľa pili, na jeho návrat, na jeho novú slávu. Keď asi o tretej ráno Jean odišiel, Gillovi sa nechcelo spať, cítil sa veselý, víťaziaci, istý sám sebou, a aj trochu opitý a takmer mechanicky sa vyspal s Eloisou. Ako keby posledný raz dokazoval svoju silu; bol by sa tak vyspal s hocakou ženou, ktorú by bol mal v posteli. Slovom, oklamal Natáliu, čo nebolo také vážne, lebo sa to nikdy nedozvie, oklamal sám seba, pretože aj v opilosti mal z toho len nervový, unavujúci pôžitok, a napokon oklamal Eloisu, ktorá v tom videla dôkaz lásky. Musí jej to vysvetliť, musí jej povedať o Natálii, a to práve vo chvíli, keď jeho vinou znovu začala veriť, že mu na nej záleží. Zasnivil, hľadal cigaretu a bez záujmu skonštatoval, že Eloise je rozkošná, keď má takto rozpustené vlasy na vankúši, a uvažoval, ako jej to povedať. Bolela ho hlava, bol vyčerpaný a smädný.

– Aj tak je to čudné, – pokračovala Eloise zasnene. – Všetko sa naraz dalo do poriadku. Vďaka tomu americkému fotografovi budem stáloú modelkou vo Vogue, ty máš miesto, o ktorom si sníval, a vyzdravel si. Keby mi to bol niekto povedal pred mesiacom! Vieš, bála som sa o teba. Veľmi som sa bála. Veľmi, veľmi, veľmi.

Po milovaní hovorila vždy ako dieťa. Gilla to najprv dojímalo, potom unavovalo. Teraz si vyčítal ešte viac.

– Nie je to také jednoduché, – povedal zachrípnuto. – Vieš, ešte nie som celkom v poriadku. Len čo vybavím túto záležitosť, odídem znovu k sestre.

– V každom prípade budem celé leto robiť na kolekciách, – povedala. – Ale ak budem mať voľno, prídem ťa navštíviť. Teraz lieta do Limoges lietadlo spoločnosti Air-Inter.

„Len to by chýbalo,“ pomyslel si Gilles. Zaplietla sa do toho technika. Rozhodne jej to musí povedať. A on sa tak desil rozchodov... Ale nie dnes večer, nie dnes večer... Odkedy prišiel, prvý raz sa pozrel na Eloisu, na jej dôverčivé oči, na to dôverne známe telo, na tú krásu a nehu, teraz neužitočnú, a odrazu mu prišlo veľmi ľúto jej, seba, Natálie, lásky, všetkých tých lások odsúdených jedného dňa na zánik uprostred slz a bedákania. So slzami v očiach

sa zvalil na vankúš. Eloise sa k nemu naklonila:

– Si smutný? Ale veď je všetko v poriadku.

Neodpovedal, zhasil svetlo. Ležal vystretý s hlavou v jej náručí a predstavoval si lúku na brehu rieky a Natáliu, ako prichádza; vdychoval vôňu teplej trávy, videl topole, ako sa nad ním ľahučko kolíšu, a zvláštny prísľub v Natáliiných svetlých očiach.

Druhá kapitola

Fairmont, riaditeľ novín, bol vysoký, chudý, neohrabaný a pracovitý muž. Pochádzal z veľkoburžoáznej rodiny a vďaka svojmu osobnému šťastiu sa na všeobecné prekvapenie dostal do týchto ľavičiarskych novín, ak v tomto zmätenom období vôbec možno byť ľavičiarom. Pritom si však udržal autoritatívne, diktátorské spôsoby a vedelo sa, hlavne v novinách, že hoci odsudzuje akékoľvek privilégiá, už niekoľko rokov sa usiluje získať titul gróf de Fairmont, o ktorý jeho rodina prišla za Karola X.

–... Samozrejme, musíte sa vzdať svojich dobrodružstiev, – hovoril Fairmont, – nemienim vás zhľadávať po Saint-Tropez, ak Amerika a Vietnam uzavrú mier. Viem, ste veľmi mladý na toto miesto, ale to je o dôvod viac, aby ste tam išli hneď. Ostatne, iste viete, že by ho mal dostať Garnier, keby nebol mal tú aféru.

Gilles zbystril pozornosť. Pozeral sa na Jeana, ako stiesnene krúti hlavou.

– Neviem, o čo ide, – povedal. – To je pravda, Garnier je tam už dlho, je veľmi skúsený...

– Garnier mal veľmi nepeknú morálnu aféru. Teraz má opletačky s políciou kvôli akémusi chlapcovi.

– Čo to má s tým spoločné! – namietol Gilles.

Bol rozhorčený, nazlostený. Jean ho pohľadom upokojoval. Ale on sa už nevedel zastaviť:

– Ak dobre rozumiem, vďačím za toto miesto svojmu vkusu?

Fairmont sa na neho ľadovo pozrel:

– Nie vášmu, ale môjmu vkusu. Nechcem mať na takom dôležitom mieste redaktora, ktorého možno vydierať. Nastúpíte v septembri.

V Jeanovej kancelárii dal Gilles priechod svojej zlosti. Chodil hore-dolu, gestikuloval a Jean sa na neho smelo díval:

– Nemôžem prijať to miesto, je to krádež. Čo to má znamenať, tá aféra? Čo je to za puritána? Kto môže v dnešných časoch vydierať niekoho kvôli jeho morálke? Nemôžem to prijať... A čo ty na to? Mohol si mi o tom povedať! To je pravda, úplne som zabudol na Garniera.

– Zabudol si na Garniera, na Eloisu, na mňa, – povedal mierne Jean. – Ostatne, netráp sa, ak odmietneš, nájde sa niekto iný. Napríklad tvoj priateľ Thomas.

– Kašlem na to, či to bude Thomas alebo dakto druhý. Ja to Garnierovi nemôžem urobiť. Ja mám Garniera veľmi rád. Je rovnako schopný ako ja.

Rýchlo fajčil a chodil po miestnosti. Nakoniec ho Jean zastavil.

– Sadni si. Zbláznim sa z teba. Už som hovoril s Garnierom. Myslí si, že ty sa na to miesto hodíš najlepšie. O sebe si nerobí nijaké ilúzie. Chod' za ním.

– To je pohodlné! – hundral Gilles. – To je naozaj pohodlné! – Premožený sa hodil do kresla. Jean sa uškrnul:

– Mrzí ťa, že ťa nevybrali len kvôli tvojej úžasnej inteligencii?

– Nerozumiem tomu, – povedal Gilles. – Je to nespravodlivé a ja z toho rozhodne nechcem ťažiť.

Ale súčasne ho to trápilo. Trápilo a znechucovalo. Mal chuť poslať všetko do čerta. Paríž s jeho intrigami, rozhodovaniami, pokrytectvom. Chcel sa vrátiť do odovzdanej a krehkej atmosféry limogeských salónov, belasých ako oči jeho švagra. Zavolá Natáliu a poradí sa s ňou. Ona mu pomôže. Mala v sebe niečo neústupčivého, prirodzene čistého. A on to veľmi potreboval.

– Idem telefonovať, – zahundral mechanicky.

– Komu ?

Jeanov jasný hlas ho prekvapil. Obyčajne sa správal diskkrétne.

– Prečo sa ma na to pýtaš?

– Zaujíma ma to. Odišiel si ako galejník s okovami života na nohách a vraciaš sa ako v oblakoch. Chcel by som vedieť vďaka komu.

– Mýliš sa, – skríkol Gilles, načisto zhrozený. – Vôbec nie som do nej zaľúbený, – dodal naivne, – sotva ju poznám. Bola pôvabná, to je všetko.

Jean sa dal do smiechu.

– To je všetko. Ale keď ti ponúknem životne dôležité miesto, prídeš až na druhý deň. Keď zbadáš Eloisu, akoby si spadol z neba. Len čo prídeš, zariadiš si, aby si tú ženu mohol zavolať. Pri naj; menšej mrzutosti sa s ňou chceš radiť. Inak by to bolo všetko. Nepozeraj na mňa, ako keby som spadol z duba, vyzeráš hlúpo, až strach.

– No to je vrchol, – zahundral Gilles. (Zdesene jachtal v snahe, aby mu uverili, aby si on sám uveril.) – Hovorím ti, že ju mám rád, to je všetko. Teraz už poznáš moje city lepšie ako ja?

– Nie teraz, – odvetil Jean, – už pätnásť rokov. Pod, ideme na pohárik, trochu mi o nej porozprávaš.

Zišli do Sloopu a sadli si na terasu. Bolo úžasne príjemne, slnko im trochu svietilo do tváre a Gilles začal Jeanovi rozprávať o svojom vidieckom dobrodružstve. Sám bol prekvapený, ako ťažko sa mu vnáša do rozprávania trochu cynizmu alebo irónie, ktorými by bol Jeana presvedčil o svojej úprimnosti či skôr neúprimnosti. Ale premohol sa. Jean s ospanlivým výzorom fajčil fajku:

– Ak je to len to, – povedal, – prečo sa ta vraciaš? Chod s Eloisou na juh ako obyčajne.

– O to predsa nejde, – rozhorčil sa Gilles. – Tá žena ma zaujíma! Po

psychologickej stránke...

– Tri štvrté hodiny mi o nej básniš, – povedal Jean. – Stopol som si to. Dokonca ani pivo si nevypil, hoci je teplo, a tvoje reči sú tiež horúce. Chudera Eloise. A chudák François. Áno, manžel. Teraz už viem dokonca jeho meno.

Gilles sa na neho pozeral zhrozený. Na chvíľu sa mu zakrútila hlava, zdalo sa mu, že sa v ňom niečo dvíha, zaplavuje ho súčasne teplo, hrôza i úľava. Natiahol ruku, vzal si pohár a slávnostne ho zdvihol k ústam. Zaklonil dozadu hlavu, zatvoril oči, vlažné pivo mu zaplavilo ústa, hrdlo. Mal pocit, že by ho mohol vypiť litre, že bude navždy aj v budúcnosti pociťovať takýto lahodný smäd.

Odložil pohár:

– Máš pravdu, – priznal, – určite ju ľúbim.

– Predsa som ti len na dačo dobrý, – zakončil vážne Jean.

Tretia kapitola

Deň strávil ako vo sne. Zmieral túžbou zatelefonovať Natálii, aby jej víťazne oznámil, že ju ľúbi. Súčasne mal chuť priniesť jej to ako prekvapenie, ako úžasný a neočakávaný dar, chcel vidieť jej tvár, keď jej to povie. Keby mohol počkať ešte niekoľko dní, keby mohol vydržať, až ho príde čakať na stanicu... Keď vyjdú z mesta, prinúti ju zastaviť auto, vezme jej tvár do dlaní a povie jej „vieš, som do teba bláznivo zaľúbený“. A predstava, aká bude šťastná, ho napĺňala radosťou a nehou, cítil sa pyšný. Unášaný vlastnou veľkodušnosťou, zastavil sa u klenotníka a za posledné franky kúpil malý smiešny šperk, ktorý ho ešte viac roznežnil. O piatej, tak ako sa dohovorili, jej s prekypujúcim srdcom telefonoval z malej kaviarničky blízko domu.

Dostal ju hneď, ale hovorila suchým, takmer ľahostajným hlasom, ktorý ho najprv prekvapil a potom ranil. No hneď si povedal „ale veď je to normálne“. Vedel, že v láske sa vždy jeden trápi a že niekedy, zriedka, môže sa to obrátiť. Ale to, že kvôli nej trpí tak rýchlo, len čo si priznal, že ju ľúbi (a ona to ešte ani nevedela), mu odrazu pripadalo nespravodlivé a súčasne ho to sklamarilo. A vďaka tejto rane sa v okamihu presvedčil, že ju skutočne ľúbi.

– Čo sa deje? – spýtal sa veselo.

– Deje sa to, že bolo veľmi, veľmi horúco a že od rána sú strašné búrky.

Nesmej sa, – zahriakla ho. – Nemôžem za to.

Lenže on sa smial, pretože sa mu uľavilo, ale súčasne ho to aj prekvapilo. Bol to prvý príznak jej detinskosti. Až doteraz sa mu videlo, že jej zjašené, neopatrné, nezávislé správanie má bližšie k mladistvosti ako k malomeštiactvu alebo bojzlivému detstvu.

– Kúpil som ti darček.

– Aký si milý... počuj, Gilles, zavesím. Je veľmi nebezpečné držať nejaký elektrický prístroj, keď je búrka. Zavolaj ma zajtra.

– Ale veď telefón nemá nič spoločného s elektrinou. To je...

– Veľmi ťa prosím, – zvolala divokým hlasom, celkom neprirodeným od strachu, – a bozkávam ťa.

Zavesila a on zostal ohromený so slúchadlom v ruke. Pokúšal sa tomu zasmiať. Pokúšal sa navraviť si, že pri najbližšej búrke v Limoges sa s ňou bude milovať, aby zistil, čo v nej zvíťazí: strach, alebo láska. Ale cítil sa smutný, opustený, slnko spadlo do ulíc a jeho darček mu pripadal viac smiešny ako dojímavý. Chcel ju hneď vidieť. Samozrejme, bola tu Air-Inter, úžasná Air-Inter, v najhoršom prípade ju mohol použiť, ak by sa cítil veľmi zle. Zavolať na Orly: lietadlo letelo až na druhý deň; vlak odišiel, simku predal a nemal už ani haliera.

Na druhý deň mal schôdzku s administrátorom novín, s ktorým si mal pohovoriť o novom plate, musel sa porozprávať s Eloisou, a vôbec, život bol peklo. Ostatne, celý deň bol príliš šťastný, nemal tomu uveriť. A konštatovanie, že dospel až tak ďaleko, že si vravel „za všetko sa platí“, ho naplnilo nechutou k sebe samému. Och, nie, nevyliečil sa! Teraz bol dvojnásobne chorý, lebo bol deprimovaný a vydaný napospas akejsi žene. Neznámej žene, ktorá hovorí, že ho ľúbi, ale pri najmenšej búrke mu jednoducho položí slúchadlo. V duchu sa zlostil a majiteľka kaviarne ho dobrácky pozorovala. Nakoniec pocítil na sebe jej pohľad a pokúsil sa usmiať.

– Ale je krásne, – povedal.

– Trochu priteplo, – odvetila pani milo. – Bude búrka.

Hneď zaútočil:

– Bojíte sa búrky?

Zasmiala sa:

– Búrky? Nebuďte smiešny. My sa bojíme daní.

Už chcela rozvádzať túto tému, ale Gilles sa tváril tak zarazene, že s inštinktívnou milotou a zázračnou predvídavosťou, ktorou tak často bývajú obdarené ženy z kaviarní, pretože pozorujú osamelé, šťastné alebo vzrušené tváre, dodala:

– Pozrite, moja neter je z Morvanu. Tam predsa bývajú strašné búrky, ale nikdy si na ne nevedela zvyknúť. Môže napríklad obedovať, ak zahrmie, hneď je pod posteľou. To sú nervy.

– Áno, – povedal nadšený Gilles, – to sú nervy, – a myslel na to, že až doteraz sa Natália zaoberala oveľa viac jeho nervami ako svojimi a že je možno spravodlivé, že sa stal opak. Pustil sa do dlhého rozhovoru, ponúkol a nechal si ponúknuť niekoľko pohárikov portského, ktoré sa mu obyčajne bridilo, ale teraz mu pripomínalo koktaily jeho švagra. Vyšiel z kaviarničky trochu podnapitý, ale optimistickejší. Teraz si musí pohovoriť s Eloisou. Zajtra pôjde do redakcie, pokúsi sa tam požičať si nejaké peniaze a večer môže vlastne spokojne odísť. Už si predstavoval tých sto kilometrov s Natáliou v aute, tých sto nočných a očarujúcich kilometrov, sto kilometrov vyznávania lásky. Prečo hovoril o týždni alebo dvoch odlúčenia? Bezpochyby kvôli sebaobrane, aby sa presvedčil, tým, že ju presvedčí, že vydržať týždeň bez nej je možné, znesiteľné, aby sa presvedčil, že existuje Paríž, ambície, priatelia – ostatne, bola to úplne klamná ilúzia, pretože toto všetko už dva dni neexistovalo, pretože nevidel nič, necítil nič a žili v ňom len limousinské vřšky a Natáliina tvár. Ale čo si pomyslí, keď uvidí, že prišiel tak rýchlo, že ho upútala? Nežíska tak tú neblahú, trochu unavujúcu istotu, akú pociťujeme voči niekomu, kým sme si príliš istí? Alebo bude od radosti celá bez seba? Spomínal si na jej zaslzené oči na stanici, na jej

suchý hlas pred chvíľou a usúdil, že ide o dve rozdielne ženy. Tým, že Natáliu znásoboval, komplikoval a zamotával, nevedomky si vytváral predpoklady pre veľkú lásku.

Keď vošiel, Eloise sa pozerala na televíziu, ale hneď vyskočila a vrhla sa mu okolo krku. Spomenul si na rovnakú scénu kedysi dávno a prekvapene si uvedomil, že to bolo sotva pred mesiacom. Marilo sa mu, že odvtedy sa stalo toľko vecí... Ale čo sa vlastne stalo? Strávil štrnásť nekonečne nudných dní u sestry, o desať dní sa potom popoludní miloval s jednou ženou. Ak človek chce, dalo sa to stručne zhrnúť aj takto. Ale on to už nechcel.

– Dobre to dopadlo? Bol si s Fairmontom?

– Áno, – povedal, – bol som s ním. Je to hotová vec.

Nemal chuť vysvetľovať jej, rozprávať jej o Garnierovi. Chcelo sa mu o tom hovoriť len s Natáliou. Lásku možno hádam niekedy definovať takto: chuť porozprávať všetko len jedinej osobe. Zamrmlal:

– Nemáš portské? – a hneď oľutoval svoje slová: správal sa ako na návšteve.

– Portské? Ved' sa ti vždy hnusilo...

– Už som tri vypil. Nerád miešam a... – povedal a hlas sa mu vyjasnil, – potrebujem sa napiť.

Tak. Urobil prvý krok. Opýta sa „prečo“ a on odpovie „pretože sa s tebou musím porozprávať.“ Lenže Eloise mala k niečomu takému ďaleko. Vykríkla:

– Chápem ťa; taký strašný deň, ty môj chudáčik... Skočím dole do lahôdkárstva, o chvíľu som naspäť.

– Nestojí to za to, – povedal skormútene, ale už buchla dverami. Podišiel k oknu a uvidel, ako tanečným krokom manekýnky prechádza cez ulicu a vstupuje do obchodu. Uštvané sa pozrel okolo seba: na stolíku boli jeho obľúbené cigarety, poskladaný večerník, vo váze čerstvé kvety. Vedel, aj keď sa nepozrel, že jeho biela košeľ a ľahký sivý oblek ležia vedľa na posteli. Dokonca zmizol aj strašný plyšový medveď, hoci jej naň nič nepovedal. Musela si jeho mlčanie vysvetľovať ako snahu byť milým, hoci jemu to bolo úplne ľahostajné. A on sa s ňou miloval ako dajaký bezstarostný a opitý odroň. Nenávidel sa. Aj toto všetko rozpovie Natálii, nezatají jej nič. Už bol hrdý na svoju budúcu úprimnosť, na svoje poníženie a nespytoval sa, aký podiel bude mať na tejto spovedi snaha zmenšiť vlastnú hanbu tým, že to všetko prizná, snaha zvýšiť tak v Natáliiných očiach cenu svojho rozchodu s Eloisou.

Vypil teda melancholicky pohár portského a rozhodol sa, že sa s Eloisou porozpráva po televíznych aktualitách. Ona však strašne túžila pozerieť sa na akýsi seriál, ktorý ju, tak ako jeho sestru Odilu, už mesiac vzrušoval. Získal teda nechtiac päťdesiatminútový odklad, ktorý len zvýšil jeho zmätok. Mal veľkú chuť zaviesť ju inde, napríklad do Clubu, a vysvetliť jej všetko tam, pri hudbe a

medzi ľud'mi, nebolo by to také ťažké. Ale bolo to veľmi nevkusné.

– Si hladný? – spýtala sa a zhasila televízor.

– Nie. Eloise... chcel by som ti povedať... Ja... Stretol som inú ženu, na vidieku a... ja...

Strašne koktal. Eloise znehybnela, zbledla a zadívala sa na neho:

– Veľmi mi pomohla, – dodal rýchlo. – Jej v podstate vďačím za to, že sa ako-tak držím. Prosím ťa o prepáčenie aj za to, aj za včerajšiu večer. Nemal som.

Eloise si pomaly sadla. Nehovorila nič.

– Vrátim sa ta. Samozrejme, zostaň tu, dokedy chceš... vieš dobre, že ty a ja zostaneme do smrti priateľmi...

„Nemôžem už byť sprostejší ani nešikovnejší, ako som,“ myslel si. „Je to dokonale konformistický a krutý rozchod. Ale nemám čo iné povedať.“ Cítil sa ako zmrazený.

– Lúbiš ju? – spýtala sa Eloise.

Zdalo sa, že mu neverí.

– Áno. Aspoň si to myslím. Lúbim ju, – dodal veľmi rýchlo.

– Tak prečo... prečo včera večer...?

Ani sa na neho nepodívala. Neplakala, uprene hľadela na televízor, ako keby pre ňu premietali neviditeľný film.

– Ja... predpokladám, že som po tebe zatúžil, – povedal. – Prosím ťa o prepáčenie, mal som ti hneď všetko povedať.

– Áno, mal si.

Zmĺkla. To ticho sa stávalo neznesiteľným. Nech kričí, nech sa pýta, nech sa rozčuľuje, len nech mu dá dýchať! Vošiel si rukou do vlasov, bol celý spotený. No stále nič nehovorila. Vstal, spravil tri kroky:

– Chceš niečo piť?

Zdvihla hlavu. Plakala a on sa k nej inštinktívne sklonil, no hodila sa prudko dozadu s rukou na očiach:

– Chod preč, – povedala, – prosím ťa, Gilles, chod okamžite preč... ja odídem zajtra. Nie, prosím ťa, choď.

Zbehol po schodoch a s tlčúcim srdcom bežal po ulici. Upachtený sa oprel o strom a chytil sa ho. Bol napoly mŕtvy od hanby a smútku.

– Som rád, že to budete vy, – povedal Garnier.

Boli v podzemnom bare hotela Pont-Royal, kde bolo v zime aj v lete rovnaké osvetlenie. Gilles spal v hoteli, bol zarastený, mal špinavú košeľu a zlé sny. Zvláštne, zdalo sa, že Garnier, vysoký človek so sivými vlasmi, sivými očami a niečím veľmi jemným v tvári, je viac vo svojej koži ako on.

– To... to miesto patrilo vám, – namietal Gilles. – Nerád vám ho beriem.

– Vy za to nemôžete. Fairmontovi sa nepáči moja zvrhlosť, to je všetko. Zasmial sa a Gilles sa začervenal.

– Vidíte, – ozval sa opäť jemne Garnier, – nie je to také zlé. Stratil som všetko okrem cti. Mám toho chlapca naozaj rád. Že mi povedal, že má devätnásť rokov namiesto sedemnásť a že nakoniec, keď ho zbalili, povedal, z čoho, či skôr z koho žije, to je normálne. Mohol som to ľahko poprieť. Nemali dôkazy. Ale práve vtedy by som bol stratil česť: keby som to bol poprel a zachránil si tak povest'. Smiešne, však?

– Čo budete robiť? – opýtal sa Gilles.

– O pol roka ho pustia. Bude mať osemnásť. Bude sa môcť rozhodnúť, či sa ešte bude so mnou stretať, alebo nie.

Gilles na neho hľadel s obdivom.

– Ale ak sa k vám nevráti, stratili ste všetko pre nič...

– Nikdy som nestratil nič z toho, čo som dal, – povedal Garnier pokojne. – Človeka vždy príde draho to, čo druhým ukradne, drahý môj, spomeňte si na to...

Zasmial sa:

– ... Na zvrhlíka vám musím pripadať priveľmi morálny. Ale verte mi: v ten deň, keď sa budete hanbiť za to, čo máte rád, ste stratený. Stratený sám pre seba. A teraz hovorme o práci.

Dal Gillovi niekoľko rád, ale ten ho sotva počúval. Myslel na to, čo ukradol Eloise, na to, že sa nikdy nebude hanbiť za Natáliu, na to, že ju bude ľúbiť tak nežne a tak čestne ako Garnier ľúbi svojho mládenca. Všetko jej porozpráva, povie jej o Garnierovi, zomieral túžbou znovu ju uvidieť. O pol hodiny pôjde do redakcie, čo najrýchlejšie vybaví tú záležitosť s peniazmi, naobeduje sa s Jeanom, zverí mu Eloisu, zbalí kufre a o piatej nasadne do vlaku. A rovno odtiaľto zavolá do Limoges.

Natália mala veselý a nežný hlas a on cítil, ako ho zaplavuje veľké šťastie:

– Ten včerajšok ma veľmi mrzí, – povedala hneď. – Naozaj som sa veľmi bála. To sú nervy.

– Viem, – prisvedčil. – Natália, čo by si povedala, keby som prišiel dnes večer?

Chvíľu bolo ticho:

– Dnes večer? – ozvala sa. – Nie, to je príliš krásne, Gilles. Môžeš?

– Áno. Mám po krk tohto mesta. A chýbaš mi, – dodal zdržanlivo. – Pôjdem vlakom. Prídeš ma počkať do Vierzonu?

– Božemôj, – povedala zdesene, – večeríme u Coudercovcov! Čo spravím? Jej skutočne zronený hlas utešil Gilla. Tváril sa ako odvážny muž:

– Pôjdem až do Limoges, vezmem si taxík a uvidím ťa až zajtra. Môžeš so

mnou obedovať? Nemáš Červený kríž?

Och, Gilles, – povedala, – Gilles, uvedomuješ si to: obedovať zajtra s tebou... aké šťastie... Strašne sa mi cnelo.

– Prídeš po mňa naobed k sestre? Môžeš jej to oznámiť?

Naraz sa cítil ako organizátor, rozhodný, mužný. Vyslobodil sa z toho zmäteného chaosu, akým bol Paríž. Ožil.

– Hneď to zariadim, – sľúbila. – A zajtra naobed tam budem. S tebou je všetko v poriadku?

– Mal som zopár komplikácií, dokonca veľa, ale... všetko som dal do poriadku, – zakončil pevne.

„To je toho,“ pomyslel si odrazu, „prijal som miesto niekoho iného a rozplakal som jednu ženu.“ Ale nevedel sa ubrániť tej eufórii, tomu nenapraviteľne dobrému, krutému pocitu, ktorý človeku dáva šťastie.

– Tak dozajtra, – povedala, – ľúbim ťa. Nemal v úmysle povedať „aj ja“. Zavesila.

Štvrtá časť
LIMOGES

Prvá kapitola

Tento vlak išiel Francúzskom nekonečne dlho. Keď vyšiel zo stanice, prechádzal dlhými predmestiami, ktoré v lúčoch zapadajúceho letného slnka vyzerali takmer poeticky. Potom prišli prvé lúky pred Loirou, zelená a ligotavá tráva, lemovaná nesmierne dlhými tieňmi stromov, za nimi Loira, už sivá. Potom sa zotmelo a Gilles sa odvrátil od okna a hľadel na pokojné tváre spolucestujúcich. Cítil sa v tomto vlaku dobre, rútil sa nezadržateľne k domu svojej sestry, k Natálii, rútil sa k pokoju a láske a videlo sa mu, že s týmto spojením sa stretol prvý raz v živote.

Keď vystúpil v Limoges, bolo po jedenástej. Bola tma a keď sa naraz na neho vrhla Natália, zostal celý ohúrený. Pustil kufor a mlčky ju zvieral v náručí, pochabý od šťastia. Dlho sa objímali a potácali na nástupišti a pohľady, ktoré sa na nich zastavovali, boli im úplne ľahostajné. Nakoniec sa Gilles vyprostil a pozrel sa na ňu: nespomínal si, že by mala také veľké a tak od seba vzdialené oči.

– Ako to, že si prišla?

– Ušla som, – povedala. – Už som to nemohla vydržať. Tá večera bola ako zlý sen. Pri polievke som vedela, že si v Orléanse, pri rybe, že prechádzaš cez Châteauroux, myslela som, že omdliem. Pobožkaj ma. Gilles, už neodídeš.

Pobožkal ju, prešiel s ňou dverami, hľadal jej auto, hodil doň kufor, potom sa doň hodil on a vzal ju do náručia.

– Ešte si schudol, – poznamenala. – Poznávaš ma?

– Odišiel som pred tromi dňami, – povedal.

– Po večeri hrali bridž. Povedala som, že sa necítim dobre a že idem domov. Skoro som nechytla vlak, skoro som nabúrara celé Limoges.

Pobožkal ju a cítil sa dokonale šťastný, dokonale prázdny. Nemal už čo povedať, a predsa si spomínal, že jej mal oznámiť veľkú novinu: že ju ľúbi. Že si to konečne uvedomil. Ale už sa mu to nezdalo také dôležité, také ohromujúce ako v Paríži. Avšak z akejsi vernosti k tomu mladíkovi, obdivujúcemu samého seba, akým bol celý deň v Paríži, sa prinútil:

– Vieš, – prehovoril dojatým hlasom, ktorý aj jemu hneď znel smiešne, – vieš, Natália, ľúbim ťa.

Zasmiala sa:

– Dúfam, – povedala bez najmenšieho prekvapenia, – už by nič nechýbalo, len aby si ma neľúbil.

Aj on sa zasmial. Mala pravdu, bol hlúpy. Také samozrejmosti sa nehovoria. Prvý deň mu povedala, že ho ľúbi, a pokojne čakala, kým ju bude ľubiť aj on.

Bola to silná žena, či skôr žena, ktorá cítila, že jej slabostiam sa nedá odolať. Áno, dojem, ktorý chcel urobiť, zbabral a bol rád, že ho zbabral.

– Nič mi nepovieš? – opýtala sa.

– Nemám čo, je mi dobre. Krajina bola dnes večer z vlaku krásna.

– To je čudný rozhovor...

– Pobožkaj ma, – povedal, – zajtra ti všetko porozprávam. Pôjdeme k vode; obeduješ teda so mnou?

– Áno. Ale musím sa vrátiť. François je možno už doma. Nemala som prísť, – šepkala, – je to strašné, teraz ťa opustiť.

Prechádzali cez Limoges. Šla pomaly a večerný vzduch vnikal okienkom. Držal ju za ruku, nemyslel na nič a zmätene si uvedomoval, že táto úplná bezmyšlienkovitosť sa volá šťastie. Prenechala ho akémusi taxíku a tých tridsať kilometrov k starému domu prešiel v rovnakom hypnotickom stave. Zobudil Odilu a Florenta, odrazu úplne ožil a im, rozospalým, vyrozprával nekonečný, komplikovaný a smiešny popis svojho pobytu, ktorý si vo vlaku hodiny pripravoval pre Natáliu.

Ležal na brehu rieky pri Natálii. Bolo teplo a pri posledných lúčoch slnka žmúrili očami. Natália tvrdila, že sa opaľujú. On sa jej posmieval a hovoril, že opaľovať sa možno len pri Stredozemnom mori a že na konci leta budú sotva trochu žltí. Odrazu bol rád, že leží takto s pootvorenou košeľou a s lícom v sviežej tráve. To, čo kedysi bláznivo miloval – neúprosné slnko na horúcich plážach, až príliš obnažené a tak často ochotné telá – ho teraz desilo. Potreboval túto nežnú krajinu a túto tvrdohlavú ženu. Pretože sa na neho hnevala. Veľmi dobre to cítil. To, čo jej porozprával o svojom pobyte v Paríži, v nej vyvolalo len dva city: nesmierny súcit s Eloisou a obdiv ku Garnierovi. K nemu nič. Neprejavila ani tieň žiarlivosti, pokiaľ išlo o jeho noc s Eloisou, ani náznak dojatia nad tým, ako sa rozhorčil pred Fairmontom. Všetko jej to pripadalo „zarmucujúce“, to bol jej termín. A ak bolo naozaj jeho cieľom zarmútiť ju, dúfal, že ho bude utešovať, a nie súdiť. Pretože ho viditeľne odsudzovala a pokladala ho za slabocha.

– Ale vlastne, – povedal súčasne podráždene i ľahostajne (pretože celé popoludnie strávili v jeho izbe), – čo si vlastne chcela, aby som urobil? Aby som zostal s Eloisou? Aby som odišiel z novín?

– Nevieť. Nemám rada takéto situácie. A mám dojem, že ty v nich tráviš život. Trochu zbytočne. Ani vlastne nevieš prečo. Cítiš sa trochu previnile a máš z toho radosť.

– Slovom, som skazený! – povedal so smiechom.

– Možno hej.

Nesmiala sa. Obrátil sa na brucho a vzal ju do náručia. Voňala teplou trávou a uprene na neho hľadela rozšírenými, takmer zdesenými očami. Ale on nevidel výraz jej očí, videl iba modré kruhy, ktoré mala pod nimi a za ktoré bol zodpovedný. Usmial sa a pobožkal tie kruhy.

– A ty by si ľúbila skazeného chlapa?

– Človek si nevyberá, koho ľúbi.

– Nebojíš sa, ako vzdelaná žena, fráz?

– Veľmi sa ich bojím, – ozvala sa potichu, – sú skoro vždy pravdivé.

Pozeral sa na ňu, videl, že sa naozaj bojí, a na chvíľu pocítil strach aj on. Kam spolu dôjdu? A čo ak ním jedného dňa začne opovrhovať? A čo ak je skutočne opovrhnutiahodný? Čo ak ho už nebude môcť ľúbiť? Zaboril si hlavu do trávy a vzdychol: nebolo oddychu, nebolo pokoja. Lúbil túto ženu, hovoril jej to a ona sa ho bála.

– Ak sa ma bojíš, mala by si ma nechať, – zašepkal.

Pocítil na šiji jej líce, jej pery.

– Nemohla by som, – povedala, – a aj keby som mohla, neurobím to.

– Prečo?

– Mala som veľmi bezstarostný, veľmi sladký a veľmi nudný život, – odvetila pokorne. – Myslím, že niečo ako ty sa mi muselo prihodiť.

– Myslíš na to ako na šťastnú náhodu, alebo ako na katastrofu?

– Čo ja viem? Momentálne ako na šťastnú náhodu.

Ležali nehybne v tráve. Lahučko sa o neho opierala, položila si mu hlavu na chrbát, cítil, ako ho steblo trávy trošičku pichá do čela, zaplavil ho úžasný pokoj, akási malátnosť. Takmer ho prekvapilo, keď sa počul hovoriť:

– Čo spravíme s Françoisom?

Odtiahla sa od neho, prevrátila sa na chrbát. Otočil sa k nej a teraz videl jej profil, jej pokojné oči upreté na nebo.

– Neviem, – zamyslela sa. – Budem ho musieť opustiť.

Trochu sa strhol. Nevedomky si zvykol na toho trochu nepohodlného a prízračného Françoisisa. Vedel, že s ním už nespáva, povedala mu to, a on pridobre poznal jej zmysel pre absolútne, aby o tom pochyboval. Ale tento zmysel pre absolútne mal aj iné následky.

– Čo chceš robiť?

Obrátila sa k nemu a usmiala sa.

– Možno budem žiť s tebou, pokiaľ ma budeš ľúbiť. Potom uvidím.

Mala pravdu, mala úplnú pravdu: mali sa radi, mali žiť spolu. Zarábala dosť, aby uživil ženu. Aká sloboda, aké samotárstvo sa to v ňom plašili? Akože využíval tú slobodu a samotu? Obe tieto neveselé bakchantky ho priviedli priamo k nervovej depresii. To ich mohol radšej hodiť cez palubu... Ale bál sa.

Natiahla ruku, ľahučko sa mu dotkla vlasov:

– Neboj sa, Gilles. Neopustím ho skôr ako v lete. Ako koncom leta. A pôjdem s tebou, len ak ma o to požiadaš.

Nazlostený sa zodvihol. Nazlostený, že ho odhalila, nazlostený, že niečo podobné sa v ňom dalo odhaliť.

– Ja sa nebojím. Chcem ťa. Chcem, aby si išla so mnou. A aby sme odišli ihneď. Dnes večer sa s ním porozprávaš a zajtra odídeme.

„Ale kam,“ myslel si pritom. „Kam? Mám ešte tri franky. Po tom škandále, ktorý to vyvolá, tu nebudeme môcť zostať. Čo robiť do septembra?“ Ale ona sa usmievala a ten úsmev ho dráždil:

– Chcem, aby si išla so mnou.

Skoro kričal.

– Pôjdem, – povedala pokojne. – Ale ak ma o to požiadaš, nie ak mi to prikážeš. Nekrič tak, si celý červený. Nie je nám tu dobre? Kam chceš ísť?

– Nemám rád falošné situácie, – začal vznešene...

Ale tak sa na neho pozrela, že prestal a zaváhal. Zasmiala sa, on tiež. Zvalil sa na ňu, vlasy sa im pospletali a on ju bozkával, kam prišlo. „Och, Natália,“ hovoril, „Natália, tak dobre ma poznáš... och, ľúbim ťa.“ A ona sa mu smiala v náručí, až jej slzy padali, oči jej žiarili a nemohla prestať.

Druhá kapitola

Zvláštne, ako človeku vyhovujú situácie, o ktorých „rozhodne“ niekto iný. Odkedy sa Natália rozhodla opustiť svojho muža, Gilles nepocíťoval voči Françoisovi najmenšie rozpaky; opustí toho druhého muža kvôli nemu, ale on sa cítil, ako keby sa ho to takmer ani netýkalo. Odkedy sformulovala túto myšlienku, odkedy vyslovila tieto slová, už nešlo o rozhodovanie, ale o osud, ktorý sa naplňa. Ani na chvíľu mu nezišlo na um, že by mohla zmeniť názor: ako všetci rodení luhári, bol dokonale ľahkoverný. A navyše nemal dojem, že by bol Françoisovi niečo ukradol: Natáliine ľúbostné vzdychy, jej rozkoš patrili príliš zjavne jemu, vnútorne príliš záviseli od neho, aby hocikto, kto ju poznal, mohol ešte dúfať, že ich získa pre seba. Françoisovi neukradol Natáliu-ženu, ale nezávislú, neúprosnú Natáliu-bytosť, a musel pripustiť, že tento muž sa o ňu roky dobre staral. Tak dobre, že mu ju teraz odovzdal – milenku aj matku, prísnu aj pochabú, presne takú, akú ju on, Gilles, potreboval. Samozrejme, bolo to cynické, ale šťastie robí človeka cynickým. A Gilles bol šťastný.

Najprv trávili všetky letné popoludnia v jeho izbe, presnejšie, v bývalej slúžkovej podkrovnej izbičke, ktorá bola izolovanejšia a ktorú Gilles začal opäť používať a ako-tak ju zariadil. Zo zadnej strany domu ta viedli priamo schody. Bral takto ohľad nie na Natáliinu hanblivosť, tej to bolo jedno, ale na Odilu, lebo ju ešte trápili všelijaké zásady. Bola to veľká, takmer zaprášená izba, kde trónila posteľ a červené kreslo, na ktoré si Natália hádzala šaty. Gilles ta chodieval o tretej, zavrel okenice, ľahol si, otvoril knihu a čakal. Hneď nato prišla Natália, vyzliekla sa a vkĺzla do postele, niekedy bez slova, ako divoška, niekedy pomaly, nedbanlivo a žartovne mu rozprávala o smrteľne nudných večeriach. Nevedel, čo mu bolo milšie, ale nakoniec sa vždy milovali. Pod strechou bolo tak horúco, že keď sa od seba oddelili, cícerkom po nich stekal pot, nevedeli, kto je kto, boli vyčerpaní, ale nikdy nie nasýtení. Utieral Natáliino nevládne telo pokrčenou plachtou, šúchal ju ako koníka, ona ho nechala, oči mala zatvorené a on počul, ako jej pod jeho rukou ešte silno bije srdce. Preberala sa z rozkoše veľmi pomaly ako z bezvedomia a on si ju zato s veľkou pýchou doberal. Konečne sa do nej vrátil život, vnímala aj iné, než pulzovanie vlastnej krvi, mohla otvoriť oči bez toho, aby ju nezaboleli od svetla v izbe, hoci bolo veľmi slabé, obrátila k nemu hlavu – on už fajčil – s akousi vystrašenou vdáčnosťou.

Rozprávali sa. Postupne sa o nej dozvedel všetko. O jej detstve v Tours, o štúdiách v Paríži, o jej prvom milencovi, o jej zoznámení s Françoisom, o svadbe. Bol to jednoduchý a súčasne komplikovaný život: jednoduchý, lebo

išlo o veľmi bežné veci, komplikovaný, pretože Natália niekedy zmlkla, použila nejaké prídavné meno alebo dokonca nahradila jednu vetu druhou takým spôsobom, ktorý z tohto pokojného a v podstate šťastného života urobil takmer utrpenie. Ak povedal „bola si rada, že si šla študovať do Paríža“, odpovedala „ty si blázon... až dovtedy som nikdy neopustila svojho brata“. A on si musel namiesto klasického obrázku mladej dievčiny z vidieka, oslnenej Parížom a chlapcami, predstaviť dievčatko, oplakávajúce v cudzom meste svojho brata. Keď sa jej spýtal, čo si pomyslela o Françoisovi, keď ho prvý raz uvidela, odpovedala „hneď som si pomyslela, že je to čestný človek“ a nebolo z nej možné dostať ani slovo viac. Pokiaľ ide o jej milencov – vyzeralo to tak, že mala trochu pred Françoisom a jedného po ňom – pokojne priznávala, že s nimi prežívala veľkú rozkoš. Raz sa hlúpo spýtal „takú ako so mnou“ a dostal odpoveď „samozrejme“, čo ho vyviedlo z miery. Márna sláva. Nikdy nikoho neľúbila tak ako jeho, ale rozkoš prežívala aj s inými a nemohol ju prinútiť, aby od toho upustila. Jej čestnosť ho striedavo uchvacovala aj znervózňovala, ale žiaden z jeho úskokov ju ani v najvášnivejších chvíľach nedokázal od nej odvrátiť. Pozerala sa, ako pripravuje pasce, ako ich kladie a potom ich jedným slovom so smiechom ničila. A on sa smial s ňou. Nikdy sa s nijakou ženou tak od srdca nesmial sám nad sebou: tejto rozkošnej zábave sa z akejsi falošnej mužskej zásadovosti oddával len so Jeanom alebo s mužmi. A možnosť, že sa konečne zbaví tejto márnomyseľnosti, ho k nej pútala väčšmi, než sám tušil.

Okolo šiestej schádzali na terasu a stretávali sa tam s Odilou a Florentom, ktorí odpočívali na ležadlách. Vypili si spolu porto flip a hovorili o počasí. Odile sa už nečervenala pri každej príležitosti a Florent sa dokonca zaliečal, čo Gilla úžasne zabávalo. Vyvaloval veľké modré oči, veľmi pôvabne ponúkal Natáliu odpornými cigaretami so zlatým náustkom a myslel si, že v celom okolí ich vie zohnať len on. Gilles sa sarkasticky pozeral, ako ich Natália stoicky fajčila, vypila porto flip, smutne povedala „už musím ísť“ a všetci protestovali. Dni boli veľmi dlhé, večerná sviežosť neprichádzala skôr ako pred siedmou, tiene stromov na terase sa ešte predlžovali. Gilles sa chvíľami cítil celkom ako v komédii z roku 1900: ten okrúhly stolík, tie lahodné nápoje, ten zhovorčivý notár... potom Natália zaklonila hlavu a jemu sa vybavila chvíľa rozkoše, ktorú prežili popoludní, a na sekundu zatvoril oči. Túto komédiu, ak to vôbec bola komédia, si želal nadovšetko na svete.

Tretia kapitola

V to leto sa konalo veľa recepcií, ale Gilles na ne nikdy nechodil. Všetci si mysleli, že je chorý, deprimovaný, samotár a každému sa to vlastne hodilo – aj Natálii, myslel si. Darmo bola pripravená odísť s ním, on sa aj tak cítil milencom vydatej ženy. A kto by bol upodozrieval túto bezúhonnú vydatú ženu, že každé popoludnie urazí šesťdesiat kilometrov, aby sa hodila do postele nejakému neurastenikovi? Keď mu Odile vyčítala jeho svetácku lenivosť, stačilo, aby odpovedal „zoči-voči Silvenerovi“ a ona sa mu, celá červená, takmer ospravedlňovala. Večer sa často díval, ako Florentovo auto mizne na konci aleje a vezie ich niekam na večierok. Zostal sám vo veľkom dome, pokojne sa motal po salóne, otvoril knihu. Alebo vyšiel na tretie poschodie, vdychoval na rozostlanej posteli Natáliinu vôňu, Natáliinu lásku a zostal tam ležať so široko otvorenými očami. Tiché netopiere pretínali tmavomodré nebo, dole v záhrade monotónne nariekali žaby, ľahký, voňavý vánok povieval izbou a na ich horúce bojové pole sa spustil veľký, svieži pokoj. Sníval o Natálii a dokonca si ani neželal, aby tam bola. Niekedy zaspal v starom pulóvri a zobudil ho škripot pneumatík na štrku. Zišiel dolu, pomohol vystúpiť Florentovi, obyčajne trochu podpitému, a išiel s nimi do kuchyne. „Ako,“ vykrikla Odile, „ty ešte nespíš?“ A nadšená, že našla niekoho súcejšieho ako Florent, kto by ju počúval, začala vzrušene rozprávať o večierku, ktorý, podľa toho, ako hovorila, nedávali nejakí Coudercovci, ale vojvodkyňa de Guermantes. Kráľovnou bola vždy Natália, ktorú menovala „pani Silvenerová“, hoci ju každý deň oslovovala krstným menom. Pani Silvenerová mala teda v ten večer utešené belasé šaty a smelo odbila námestníka Briva, ktorý... a prefekt sa nevzdialil od pani Silvenerovej ani na chvíľu... atď.... Keby Gilles s touto pani Silvenerovou nebol strávil popoludnie nahý, začal by o nej nakoniec snívať ako gymnazista. Usmiaty a dojatý počúval Odilino rozvláčne rozprávanie, utáhoval si z námestníka a pokúšal sa predstaviť si, akej modrej farby boli tie šaty. Ostatne, Odile, pravdepodobne z dobrosrdečnosti, napokon vždy zastrela žiarivú spomienku na pani Silvenerovú závojom mlčanlivej melanchólie a Gilles sa tváril diskkrétne rozpačito ako človek, ktorý vie svoje. Odile, opojená romantikou, si konečne išla ľahnúť k Florentovi, opojenému šampanským, a to im obom zaručovalo rýchly spánok.

Prešli už dva týždne, čo sa Gilles vrátil z Paríža, a ani raz nevyšiel z domu, iba ak ráno, aby odprevadil Odilu do susednej dediny, kde nakupovala. Ako keby sa jeho osud zastavil: zdalo sa mu, že rána strávi túlaním na slnku, popoludnia milovaním s Natáliou a večery snívaním. Predstava, že o dva

mesiac bude preťaženým politickým redaktorom, rovnako skúpy na svoj čas, ako ním teraz mrhal, a že bude žiť v tej sivej krútnave, akou bol Paríž, sa mu videla úplne absurdnou. Ostatne, keďže k niektorým svojim plánom sa už dlhý čas staval ľahkomyselne, takmer na to nemyslel. Keď sa zobudil, rozmýšľal iba, či pôjde s Florentom predobedom na ryby, či Natália bude mať nežný alebo náročný deň, či dokáže sám opraviť spadnutú okenicu na prehriatej izbe.

Niekedy, keď čítal noviny, sa tiež spytoval, čo môže človeka viesť k tomu, aby niekoho rozrezal na osemnásť kusov a delil sa o svoj zmätok s Odilou, ktorá štekala ako páv, zatiaľ čo Florent, podľa nálady, si klepkal ukazováčikom po čele alebo kravatou napodobňoval slučku. Slovom, Gilles bol šťastný. Navyše si to uvedomoval a mužsky hrdo to najrozličnejšou intonáciou opakoval Natálii. „Predstav si,“ hovoril, „predstav si, že pred dvoma mesiacmi som bol stratený človek, a teraz som šťastný...“ V hlase mu znela akási spokojná nedôverčivosť, na ktorej sa Natália pravidelne zabávala, a keď pripojil „a to vďaka tebe“, rovnako pravidelne veľmi rýchlo zažmurkala.

Potom prišiel večierok u Silvenerovcov. Každý rok v rovnakom čase François Silvener prijímal hostí z Limoges a jeho okolia. Bol to najelegantnejší večierok sezóny a Odile, ktorá hodila morálku cez palubu, sa už desať dní tešila, že ta pôjde. Bol to tiež jediný večierok, ktorému sa Gilles rozhodol obetovať svoju samotu. Chcel vidieť, kde býva Natália. Chcel ju vidieť ako paniu domu a vopred sa na tom zabával.

Dom François Silvenera bola veľká stavba z osemnásteho storočia, ktorá asi vždy patrila mužom zákona. Stála v strede Limoges a otvárala sa do krásnej záhrady, príliš osvetlenej na takú príležitosť. Bolo tam tiež priveľa kvetín, myslel si Gilles, ako vystupoval po schodoch, a čosi, čo zaváňalo peniazmi. Samozrejme, poctivými a tradičnými peniazmi, ale peniazmi: ťažký, lesknúci sa nábytok, staré koberce, veľké, sotva tienené zrkadlá, za bufetom dvaja upätí červenolíci čašníci v rukaviciach, to všetko vzbudzovalo dojem malomestského harmonického blahobytu. A Gilles, ktorý sa ako novinár a Parížan zúčastnil na prepychovejších a bláznivejších večierkoch, ktoré často organizovali aj zruinovaní zhýralci, sa cítil trochu povznesený. Mal rád len prehajdakané peniaze. Tu nebol ohromujúci prepych, ale pocit istoty. Hore na schodišti, ako v románoch z roku 1900, stáli vedľa seba Natália a François Silvenerovci a prijímali hostí. V Natáliinom pohľade, keď jej bozkával ruku, bola taká túžba páčiť sa mu, výraz, ktorý tak jasne hovoril „to všetko je pre teba“, že sa zahanbil za svoju blahosklonnosť. Zablahoželal jej tak srdečne, ako len vedel, ku kráse jej domu, stisol Silvenerovi ruku a vstúpil do veľkého salóna.

Tam sa už tisol nadšený dav. Musel sa podrobiť niekoľkým debatám, vypočuť si niekoľko komplimentov o tom, ako dobre vyzerá, kým sa mohol utiahnuť do

miestnosti, ktorá mu pripadala ako knižnica. Popravde si v tomto kresle pri kozube bezvýsledne predstavoval Natáliu oproti manželovi; bolo to nemožné. Natáliu si vedel predstaviť iba vystretú na veľkej posteli v teplej izbe alebo natiahnutú na tráve. V knižnici sa trochu nadýchol, pobral sa k balkónu a vrazil do akéhosi muža. Bol to ten, ktorého odvtedy, ako mu ho Natália vykreslila, nazýval „bračekom“. Stretli sa len raz, ale Pierre Lacour mu hneď podal ruku. Braček je neobyčajne vysoký a mužný, pomyslel si Gilles, a to ho robí skutočne krásnym. Spomenul si, že v ten deň na neho žiarlil, a usmial sa.

– Nedúfali sme, že vás uvidíme, – povedal Lacour. – Nie ste veľmi spoločenský. Vašu sestru vídam všade, ale vás nikdy.

– Skutočne nie som veľmi spoločenský, – prisvedčil Gilles.

– Nudia vás naše provinčné zábavy?

V jeho hlase bola určitá agresívnosť. Avšak Gilles sa už snažil, aby sa s ním spriatelil.

– Vôbec nie. V Paríži som bol unavený a prišiel som si sem odpočinúť.

Chvíľu bolo ticho a potom sa zdalo, že Pierre Lacour sa odrazu rozhodol. Chytil Gilla za rameno:

– Chcel by som sa s vami porozprávať... viete, že som veľkým... ech... priateľom svojej sestry?

– Áno, viem.

Nebude hrať prekvapeného. Ten chlapec vie buď všetko, alebo nič. V každom prípade mal v tvári niečo, čo sa Gillovi páčilo, akúsi nešikovnú čestnosť zmiešanú s veľkou inteligenciou. No jednako ho prvé slová zarazili:

– Natália vás ľúbi, – začal príkro. – A ja som z toho nešťastný.

Keď to hovoril, odvrátil sa, a Gilles chvíľu uvažoval, či mu dobre rozumel:

– Prečo ste nešťastný?

– Pretože si vás veľmi nevážim, prepáčte, že vám to hovorím.

Izba bola tmavá, hovorili polohlasne ako dvaja nepriatelia, ktorí chystajú tajný a nevyhnutný boj. Gillovi sa rozbúchalo srdce:

– Prečo si ma nevážite? Ja vás nepoznám.

– Natália vás ľúbi a vy tiež tvrdíte, že ju ľúbite. Čo tu teda robíte? Myslíte, že je malomeštička, zvyknutá na cudzoložstvo? Myslíte, že jej spolunažívanie s Françoisom je zábavné? Poznáte ju tak zle?

– Rozhodla sa, že počká do konca leta, – začal Gilles...

Pierre Lacour urobil prudký pohyb rukou.

– Nijako sa nerozhodla. Myslí si, že nie ste si istý sám sebou, nechce vás nútiť. To je všetko. A mesiac už žije v tom, čo nikdy nepoznala: kompromituje sa. Z vašej viny.

Gilles sa rozčúlil. Tento vznešený brat zachádza príďaleko.

- Nezdá sa, že by som bol jej prvým dobrodružstvom.
- Nie. Ale jej prvou vášňou určite. A som z toho kvôli nej zúfalý.
- A prečo?
- Pretože ste slabý, egoistický, rozmarný...
- Všetci muži sú takí, – odsekol Gilles.
- Ale všetci muži sa v tom nevyžívajú.

Teraz už boli hotoví pobiť sa. Gilles sa pokúšal upokojiť sa. Ten chlapec má pravdu, a súčasne sa mýli. Zhlboka a pomaly dýchal.

- Čo by ste urobili na mojom mieste?
- Nikdy nebudem na vašom mieste; lebo keby som bol nejakým iným mužom a Natália nebola mojou sestrou, už dávno by som ju bol odviedol...

Zvýšil hlas a Gilles sa usmial:

- Božemôj, ako ju ľúbite...
- To by som mal ja povedať vám, nie?

Bolo ticho.

- Ale ja ju naozaj ľúbim, – ozval sa tíško Gilles.
- Tak sa o ňu starajte.

Už nevyzeral zúrivo, naopak, prosebne a smutne. Taký výraz už Gilles videl na Natáliinej tvári. Zovrelo mu srdce:

- Myslíte, že si ju mám odvieť? Zajtra?
- Áno, – povedal Lacour. – Čo najskôr. Je príliš nešťastná.

Chvíľu sa na seba uprene dívali. Na pár krokov bolo počuť veselý hurhaj večierku Silvenerovcov. Zrazu sa v Gillovi zdvihlo čosi lyrické a romantické:

- Urobím to, – vyhlásil. – A postarám sa o ňu.

Už sa videl, ako prechádza tanečnou sieňou, uchopí Natáliu za zápästie a bez slova ju odvečie pomedzi ohúrených hostí. Vznášal sa kdesi uprostred devätnásteho storočia. Lacourov hlas ho prebral:

- Silvener je poriadny človek. Musí ho opustiť prijateľným spôsobom. Ak možno niekoho prijateľne opustiť.

Gillovi prebehla myslou myšlienka na Eloisu a neodpovedal.

- Nikdy nezabudnite, že je absolútna, – zašepkal Lacour, – absolútna a vášnivá.

Prešiel popred Gilla a zmizol. Tých niekoľko minút bolo ako sen. Keď o tom človek hlbšie uvažuje, ten chlapec musí byť blázon. Ale Gilles už pochopil. Keď na konci večierka bozkával Natáliu ruku a nechával ju samu hore na schodišti vedia jej manžela, v jeho dome, odrazu pochopil, že táto žena, ktorá mu patrila, je rovnako ako on zúfalá, že s ním nemôže hneď odísť, a rozhodol sa.

Piata časť
PARÍŽ

Prvá kapitola

„Ale čo sa stalo?“

Boli u neho v Paríži. Práve prišla. Tri dni ju čakal bez akejkoľvek správy. Vyzerala vyľakane a súčasne pokojne ako človek, ktorého udreli. Hneď pri dverách si položila kufor a prehodila kabát cez stoličku. Prišla bez ohlásenia a vyzerala, akoby sa chystala odísť. Ani sa nepozrela na byt. Bolo to čudné. Vedť tu s ním predsa bude žiť. Spoločne sa na tom dohodli nadšením a neskonale šťastným na druhý deň po tom večierku v Limoges. A rozumne. Gilles nevedel, že šťastie môže byť podfarbené aj takouto neúprosnou a nežnou rozumnosťou, ktorá tkvie v tom, že človek sa zmieri s tým, že urobí, čo treba. Predsa ho však poslala dopredu. Hovorila, že zo slušnosti; ale až po troch dňoch, napoly šialený od úzkosti, zbadal z čista-jasna prichádzať túto nemú ženu. Držal ju za ruky, posadil ju, nalial jej, ale nehovorila nič.

– Vedť mi odpovedz, čo sa stalo?

– Ale nič, – povedala akoby podráždene. – Porozprávala som sa s Françoisom, navštívila som brata, doviezol ma na stanicu, nemala som čas dať ti vedieť. Vzala som si taxík, mala som adresu...

– A čo keby som tu nebol...

– Povedal si mi, že ma budeš čakať.

Niečo v Natáliinom pohľade, iste spomienka na neopísateľne kruté chvíle, spôsobilo, že sa mu jeho nedobrovoľné čakanie slobodného človeka videlo maličkosťou. Napokon, zanechala celý svoj život a jemu sa len cnelo. Nebude vari porovnávať: medzi čítaním starých časopisov a tým, že človek povie manželovi, že ho už neľúbi, je predsa len rozdiel. Naklonil sa a pobožkal ju na líce:

– Ako zareagoval?

Začudovane sa na neho pozrela:

– Čo ťa po tom? Keď som s ním žila, nikdy si sa o neho nezaujímal, nie? To, ako som ho opustila...

– Chcel som vedieť, či... či to nebolo veľmi bolestné, predovšetkým pre teba...

– Čo ja, – odvetila, – ja som ho opustila kvôli mužovi, ktorého ľúbim. On zostal sám. Vieš...

Gillovi preletela myslou trochu cynická úvaha. Sentimentálne povedané, opustený manžel nakoniec prekážal oveľa viac ako manžel právoplatný. Natália sa chvela, cítil, aké má ľadové ruky, nejasne si želal, aby plakala, aby všetko vyrozprávala, aby sa opustila; alebo aby sa mu vrhla do náručia a oddala sa mu

v návale zmyselnosti, ktorú často vyvoláva dovŕšená krutosť k niekomu inému. Ale neznášal túto meravú, cudnú a mlčiacu ženu.

– Bojíš sa, – povedal. – Necítiš sa dobre. Pod sa pozrieť na môj byt. – S elánom u neho neobvyklým „pripravil“ pre ňu byt. Domovnícka upratala, kúpil čaj, množstvo kvetín, sušienky a novú platňu. Domovníčkin manžel vymenil žiarovky v lampách a opravil chladničku. Slovom, ani na chvíľu si nepomyslel na Natáliino nešťastie. Lepšie povedané, predstavoval si ho teatrálne, plné peripetií, slz, skrátka, „rozprávateľných“, dokonca dojímavých udalostí. Nepredstavoval si tento pokojný zármutok.

Vstala a automaticky šla za ním. V skutočnosti sa nebolo na čo dívať, iba na kuchyňu, izbu a na kúpeľňu z dreva (umeleckú novotu Eloisy). Vrhla na to všetko roztržitý, zdvorilý pohľad. Nikto, kto ju videl, nemohol predpokladať, že bude spať v tejto posteli, že si zavesí šaty do tejto skrine, nikto; a napokon ani Gilles. Zmocnila sa ho panika. A čo ak nemohla? Čo ak mu prišla iba povedať (pretože jej povaha ani trochu nezodpovedalo napísať alebo zatelefonovať), čo ak prišla vlakom, len aby mu vysvetlila, že s ním nezostane? Kvety, ktoré kúpil, veľká posteľ rozostlaná pre ňu, september, celá budúca zima sa Gillovi odrazu videli odpornými, neznesiteľnými. Chytil ju za ramená a obrátil k sebe:

– Páči sa ti to tu?

– Ale áno, pravdaže, – prisvedčila, je to rozkošné.

Ten výraz „rozkošné“ ho naraz presvedčil. Jej mlčanie, jej strnulé správanie, jej ľadové ruky, jej neprítomný pohľad... Natália ho už neľúbi. Tie tri dni úzkostlivého, vzrušeného čakania, tie tri dni, keď hádzal na zem noviny, dvíhal a hneď zase skladal telefón, boli predzvest'ou. Opäť zostane sám, opustí ho. Odvrátil sa od nej a podišiel k oknu. Zotmelo sa, v uliciach bolo ešte leto. Bol sám.

– Gilles, – ozvala sa.

Obrátil sa. Ležala na posteli, vyzula si topánky. Nie, neodíde hneď, strávi ešte večer, noc so „svojou láskou, svojou drahou láskou“, ako ho volala, a povie mu všetko ráno, prv než odíde. Určite bude úprimná, ale sú veci, ktorých sa človek nezrieka. Cítil, ako ho zaplavuje zlosť, odstúpil od okna, sadol si na kraj postele. Bola krásna, taká unavená a roztržitá, akoby nevšímavá. A on ju ľúbil.

– Volala si ma?

Prekvapene na neho hľadela, natiahla k nemu ruku. Zachytil ju vo vzduchu a stisol:

– Ponúkaš mi poslednú noc?

Pomaly sa nadvihla. Pokračoval:

– A zajtra mi vysvetlíš, že voči Françoisovi by to bolo veľmi kruté, všetky tvoje zvyky atď.... A odídeš. Je to tak?

V zlosti dúfal, že uvidí, ako sa zrúti šokovaná pravdou, prekvapením nad jeho intuíciou. Ale ona na neho len uprene hľadela rozšírenými očami a odrazu ich mala plné slz. Tvár sa jej ani nepohla a on vedel, že sa zmýlil. Padol vedľa nej, zapi: vila ho úľava aj hanba, zaboril si hlavu do jej pleca. Nevládal už hovoriť. Zašepkala:

– Božemôj, Gilles, aký si ty egoista...

– Tak som sa bál... Tri dni. A potom, teraz... Nikdy ma neopustíš?

Chvíľočku bolo ticho. Potom sa ozvala Natália svojím obvyklým, konečne nádejným, polonežným a položartovným hlasom:

– Nie, – odvetila. – Iba ak by si si to želal.

– Nezniesol by som to, – povedal. – Práve som si to uvedomil.

Ani sa nepohol. Opäť vdychoval jej vôňu, tú vôňu, ktorá sa mu v mysli tak spájala s vidiekom, sviežou trávou a podkrovnou izbou. Pripadalo mu zvláštne, takmer svätokrádežné dýchať ju tu, v tejto mestskej izbe, ktorou prešlo toľko žien, kde žila Eloise. V tejto vôni sa mu izba, rozdelená napoly Natáliiným ramenom, nezdala tou istou. Bol v nej cudzincom a táto vyľakaná žena tiež. Rovnako dobre mohli byť v hoteli ako nešťastní milenci à la Piaf. Pretože sa spojili a boli doma. Odkiaľ sa v ňom bral ten zmätok? Niečo mu zvieralo hrdlo, niečo, čo už nebola panika ako v predchádzajúcich dňoch, ani zlosť, ani smútok, ale niečo oveľa hlbšie, neznáme, ako nesmierna predtucha.

Privinul sa k nej, šepkal nežné slová, tíško vzdychal. Natáliina ruka mu spočívala na šiji. Ticho dýchala a on si uvedomil, že spí. Vstal, otvoril fľašu šampanského z chladničky, nalial si plný pohár a podišiel k posteli. Natáliina tvár bola dôverčivá, unavená a nežná. Odrazu zdvihol nad ňou pohár, prisahal si, že jej nikdy neublíži, a preglgol obrovský dúšok chladného šampanského. To mu ihneď pripomenulo, ako v tej kaviarni so Jeanom, vypil na dúšok pol pohára vlažného piva, keď pripustil, že ľúbi túto ženu. Bolo to pred mesiacom, či skôr pred desiatimi rokmi. Teraz bola u neho, bola jeho, vyhral. Nedokázal sa ubrániť úsmevu. Nad vlastnou zaslepenosťou, hlavatosťou, nad pocitom zodpovednosti, nad svojimi bláznovstvami a víťazstvami.

Druhá kapitola

– Nepovedal som ti, čo nového má Eloise, – zasmial sa Jean. – Viem si predstaviť, že vám rozprával o chudere Eloise?

Natália sa usmiala a prikývla. Boli spolu v jednej reštaurácii na nábreží a zdalo sa, že Natália a Jean si rozumejú. Gilles bol veľmi spokojný.

– Bol som si istý, že vám o nej bude rozprávať. Gilles nedokáže mlčať. Jediný raz, keď sa o to naozaj pokúsil, išlo o vás. Vtedy som pochopil, že vás ľúbi. A prinútil som ho priznať si to. Ale toto vám asi nehovoril?

– Stačí, – prerušil ho Gilles.

Blažene sa však usmieval. Počúvať svojho najlepšieho priateľa a svoju milenkú, ako si z vás nežne uťahujú, bola napokon bezpochyby detinská, ale rozkošná zábava. Človek sa cíti tak trochu nezasiahnuteľný ako vzácny, krehký, nepochopiteľný predmet, napokon sa stotožní s tým predmetom, o ktorom hovoria, cíti sa dôležitý a milovaný.

– Nuž sklammem ťa: Eloise urobila bleskovú kariéru, je milenkou prvého fotografa vo Vogue a všetko je v najlepšom poriadku. Dobré sa na neho pozrite, Natália, je sklamaný. Chcel by, aby ho ženy oplakávali celý život.

– Je mi to jedno, – povedal Gilles.

– Na tvojom mieste by mi to tiež bolo jedno, – odvetil Jean. Chytil Natáliu za ruku a pobožkal jej ju. Usmiala sa na neho. Osem dní, čo sa túlili ešte prázdny augustovým Parížom, osem dní, čo každú noc spali spolu vo veľkej posteli na ulici Monsieur le Prince, vyzerala dokonale šťastná. Nestretli sa s nikým okrem Jeana, ktorý sa vrátil deň predtým. Iba keď sa po nich pred dvoma hodinami zastavil, správala sa v byte ako náhodný hosť a on, Gilles, musel podávať poháre, doniesť ľad atď. Musí sa jej na to neskôr opýtať.

– O chvíľu musím ísť do Clubu, – oznámil Jean. – Bola tam už Natália? Nie? Musíte ta ísť, aby ste videli, čo na vás čaká večer s týmto darebákom.

Natália vstala a išla sa prečesať. Jean sa pozeral, ako odchádza, a jeho tučná tvár sa prepadla od akejsi melanchólie.

– Je fantasticky krásna, – povedal.

– Myslíš? – opýtal sa Gilles.

Prehovoril flautovým, roztržitým hláskom, na ktorom sa obaja zasmiali.

– Je lepšia ako ty, – pokračoval Jean zasnene, – oveľa lepšia. Nehovorím o výzore...

– Ďakujem.

– Snaž sa... – začal Jean, potom prestal, pokrútil hlavou.

– Viem, – ozval sa veselo Gilles, – snaž sa, aby kvôli tebe netrpela, aby

zostala taká, aká je, nebuď egoista, správaj sa ako skutočný chlap atď.

– Áno, – prisvedčil Jean, – snaž sa.

Pozreli sa na seba, potom obaja odvrátili zrak. Gilles chvíľami nenávidel odraz seba samého v Jeanových očiach. Keď sa Natália vrátila, hneď vstali a odišli.

V Clube bolo veselo a už plno. Zdalo sa, že pre Parížanov už neexistuje august. Prijal ich opálený Pierre, ktorý si pritisol Gilla na srdce a nazýval ho „syn môj“. Úplne zabudol, že sa s ním pobil, keď ho naposledy videl. Na Natáliu vrhol odhadovačný pohľad. Gilles váhal. Keby bol s hociktorou inou ženou, bol by povedal „Natália, to je Pierre“, a tým by sa to bolo skončilo: nová milenka Gilla Lantiera sa volá Natália. Ale nemohol. Vznešene povedal: „Dovolíš, aby som ti predstavil Pierra Lerouxa? Pani Silvenerová.“ A začervenal sa.

V ten večer zopakoval túto ceremóniu pätnásť ráz. Každý ho potľapkával po pleci, dievčatá ho bozkávali, ako prikazovali pravidlá vzájomnej náklonnosti, ktoré boli vtedy v móde, a zakaždým striasol zo seba mocnú alebo krehkú ruku – podľa toho, či šlo o muža alebo o ženu (čo však nebolo nevyhnutné) – a obrátiac sa k Natálii, predstavoval toho či onoho pani Silvenerovej. Samozrejme, prišiel starý dobrý Nicolas, starý podnapitý kamarát, a keď ho náležite predstavili, obrátil sa k Natálii:

– To vy ste nám ho uniesli? Viete, mali sme obavy. Ale, namôjpravdu, na jeho mieste by som sa nebol nikdy vrátil.

Slušne sa zasmial ako galantný muž a pokojne si k nim prisadol.

– Ponúknete mi pohárik, aby sme to oslávili?

– Vôbec nič neoslavujeme, – povedal utrápený Gilles, – až do tvojho príchodu sme oslavovali, že máme pokoj.

– Božemôj, – poznamenal Nicolas, ktorý nebol veľmi háklivý a každopádne bol smädný, – božemôj, ale veď on žiarli!... Som si istý, že madame bude nadšená, ak si vypije na jej prvú návštevu v Clube... pretože som vás tu nikdy nevidel, však? Pamätal by som sa na to, za to vám ručím.

Nežne sa usmievajúc na Natáliu, siahol po fľaši na stole a nalial si veľký pohár whisky. Gilles zúrilo o to väčšmi, že videl, ako Jean na druhom konci stola klopí zrak, a nemôže sa zdržať smiechu. Natália vedľa neho nehovorila nič.

– Počuj, Nicolas, – povedal, – hovoríme o robote.

– Ak hovoríte o robote, madame sa nudí. Zatančíte si so mnou, madame?

A odrazu sa Natália rozosmiala a Jean tiež. Nemohli sa už zastaviť. Nicolas sa k nim pridol z vrodenej veselosti a nalial si ďalší pohárik. Ponížený a nazlostný Gilles zostal sám so svojou úctyhodnosťou.

– Ha, ha, – štikútal Jean, – keby si sa videl...

Natália mala od smiechu oči plné slz a Gilles sa pokúšal o silený úsmev. Mal

chuť nechať týchto dvoch bláznov a opit' sa pri druhom stole so starými priateľmi. Konečne, poriadne dlho už nebol, v Paríži. A ak všetka snaha brat' ohľad na citlivosť svojej milienky skončila takto, ostávalo mu len vzdať sa. Bolo to jednoduché.

– Prečo nejdeš tancovať, – povedal Natálii.

– Dobre vieš, – odpovedala, – že toto neviem tancovať. Nehnevajte sa na mňa, pane, – obrátila sa na Nicolasa, – som z vidieka.

– Božemôj, – zvolal Nicolas, – odkiaľ?

– Z Limousinu.

– Z Limousinu? Zbožňujem Limousin. Mám tam dokonca aj príbuzných. Ale toto... to sa musí zapit'. Gilles, vypijeme si na Limousin.

Nato sa pred ohromeným Gillom rozprúdila medzi Natáliou a Nicolasom dlhá debata o krásach vidieka, o žatve, oberačkách, ktoré vraj Nicolas mal obzvlášť rád. Boli dve hodiny ráno, keď ich tiež trochu podnapitý a veselý Jean zložil pred domom. Natália sa máličko potácala a Gilles mal náladu pod psa.

V kúpeľni si pripravil niekoľko prísnych viet, ale keď sa vrátil do izby, už spala so zaťatými päťami. Lahol si vedľa nej a dlho nemohol zaspať.

Tretia kapitola

Na druhý deň sa zobudila so zahanbeným a prekvapeným výzorom ľudí, ktorí napriek niekoľkým pohárikom navyše a ľahkému pocitu viny spali ako zarezaní a cítia sa svieži a čulí. Hľadela na neho potmehúdsy, takže sa nemohol ubrániť úsmevu.

– Tak čo, – spýtal sa. – Snívalo sa ti o Nicolasovi?

– Zbožňujem Nicolasa, odvelila. – Vyzerá ako veľký pes.

– Áno, veľký zalkoholizovaný pes, – prisvedčil Gilles. – À propos, nevedel som, že piješ.

Pozerala sa na neho a váhala:

– To preto, – povedala – ... to preto, že som sa tak bála. Nepoznala som nikoho, ty si poznal všetkých. A popri tých dievčatách som vyzerala lak smiešne...

Ohúrene na ňu hľadel:

– Áno, mala som čierne šaty, perlový náhrdelník a ony boli všetky ako poľujúce Diany. A ty si vyzeral taký nesvoj, keď si ma predstavoval.

– No to je vrchol, – zvolal Gilles. – Vrchol všetkého... Naozaj si myslíš, že by som sa mohol za teba hanbiť?

Prevrátil sa na posteli, držal ju proti sebe. Ona sa bála... Natália, ktorá sa nebála ničoho, ktorá sa postavila proti limousinskej provincii, opustila svojho muža. Natália mala strach z klubu roztomilých alkoholikov. Mal chuť smiať sa, a súčasne ho to dojímalo.

– Nie naozaj hanbiť, – hovorila zasnívané. – Nie hanbiť sa, ale mohlo ti to byť trápne. Preto som bola taká rada, že si k nám prisadol ten Nicolas.

– Veď tam bol Jean. Jean si myslí, že si skvelá žena.

– Jean je v každom prípade predovšetkým tvoj priateľ. Jemu i mne môžeš urobiť hocičo, prepáči ti. Dokonca sa spytujem, či určitým spôsobom nie je rád, keď robíš, čo nemáš.

– Si bláznivá, – povedal.

Pritom si však spomenul, ako natešene sa Jean zatváril, keď mával to, čo nazývali jeho krízovými stavmi, a keď mu každá výstrednosť, často každá hlúposť boli vhod. Jean ho upokojoval, dohovárал mu, ale akosi zhovievavo, pobavene, ba takmer s obdivom, čo ho často ešte väčšmi povzbudzovalo. Isté je, že človek nikdy nevie nič o svojich priateľoch, ani o tajnom vplyve, ktorý na vás majú a o ktorom niekedy sami nevedia. A predsa bolo smiešne, že Jean, ten poctivý Jean, bol by zlým anjelom. Zasmial sa.

– O všetkom pochybuješ. Chceš takto prevrátiť celý môj život?

– Nezdá sa, že ty by si bol veľmi ušetril môj, – poznamenala pokojné.

Pozerala na neho s úsmevom. Oči mala privreté. Možno, že včera večer sa bála všetkých tých ľudí, ale zjavne sa vôbec nebála dnes ráno jeho.

– Si tvrdohlavá a krutá žena, – povedal. – Nebojíš sa ničoho. A navyše si alkoholička. A okrem toho si perverzná, – zakončil a vrhol sa na ňu. – Budem ťa musieť predstaviť Gilde.

– Kto je Gilda?

Teraz ju mal pri sebe, túžil po nej a vôbec sa mu nechcelo rozprávať o Gilde. Predsa však neurčito odpovedal:

– Jedna perverzná žena.

– Och, – vzdychla, – každá žena môže byť perverzná. Aj ja, vieš... To nič nehovorí, perverzita... Rozkoš, ak niekoho milujeme...

– Mlč, ty jedna tárajka.

Veľmi neskoro sa išli naobedovať k Lippovi a Gilles pokračoval v predstavovaní, ale s oveľa väčšou nenútenosťou. O tri dni začne pracovať, jeho milenka je krásna, ľúbi ho, je šťastný. Spytoval sa sám seba, ako mohol byť pred tromi mesiacmi tým trasúcim sa a zúfalým tieňom človeka. Iste bol vtedy fyzicky vyčerpaný, a ani si to neuvedomoval. Dnes mu patril svet. Mal chuť na šampanské. Šampanské s kyslou kapustou je hlúposť, ale pili šampanské.

Potom sa išli pozrieť do blízkeho kina na hlúpy film a Gilles si krátil čas tým, že šepkal Natálii do ucha všelijaké nezmysly. Zúrila, lebo každé predstavenie sledovala pozorne a vážne ako dieťa. Ostatne, už tri dni otravovala Gilla, aby sa išli pozrieť na akúsi intelektuálnu divadelnú hru, vraj veľmi dobrú, ale Gillovi tuhla krv v žilách, len keď si na to pomyslel. Už roky nebol v divadle. Nemal rád dopredu naplánované večery a vysmieval sa z toho, čo rád nazýval jej provinciálnou stránkou.

– Máš dost času, – povedal. – Nie si v Paríži na týždeň. Nemusíš všetko vidieť za pár dní, aby si to mohla porozprávať dámam z Červeného kríža.

– Ale mne sa to tak páči, – namietala. – Nechápeš. A potom by som sa o tom chcela porozprávať práve s tebou.

– To je dobré, – zavzdychal, – natrafil som na intelektuálku.

– Nikdy som sa tým netajila, – odvetila vážne, a myšlienka, že Natália, jeho milenka, to náročné a vrúcne telo sa zmení na intelektuálku, ho rozosmiala k slzám. A predsa niekedy, keď si na nejakom detaile uvedomil hĺbku a obsiahlosť jej vedomostí v porovnaní so svojimi, trochu ho to zarazilo. Pravdaže, na vidieku mala v tridsiatich rokoch čas čítať, ale ona naozaj rada čítala; a keď jej unavený povedal niektorý z módných paradoxov alebo fráz, neúprosne mu to vyčítala so začudovaným rozhorčením, ako keby sa bol odrazu ukázal nehodným sám seba.

– Moja drahá, – hovorieval, – hoci bol presvedčený o opak – nie som veľmi inteligentný. Musíš sa s tým zmieriť.

– Mohol by si byť, – presviedčala ho chladne, – keby si nebol prestal používať svoj mozog aj inde ako v súkromnom živote. Vôbec nie si zvedavý. Nevieš, ako si ťa mohli nechať v tých, novinách.

– Pretože som veľmi pracovitý, veľmi jemný a pretože dobre píšem na stroji.

Pokrčila plecami, zasmiala sa, ale v jej smiechu bola akási zloba. Ostatne, Gilles bol rád, keď dospeli až sem. Vždy zbožňoval, keď ho „hrešili“. Všetko sa to, pravda, skončilo vyznaniami lásky, gestami, a Gilles, keď mu bola v rozkoši vydaná na milosť a nemilosť, sa jej trhavým hlasom spytoval, či sa jej páči, čo robí jej hlúpy milenec. Boli v tom vzácnom období lásky, keď sa ľudia radi vadia a keď si nevedia predstaviť, že tieto príčiny nežných súbojov môžu byť zárodkami, anjelmi zvestujúcimi menej veselé boje.

Štvrtá kapitola

Prvý raz za dva mesiace, čo pracoval, mal chuť sadnúť si sám na pohárik do nejakého baru, prv než sa vráti domov. Je veľmi príjemné hrať sa na mladého, slobodného muža, keď niekto, koho ľúbite, kým ste si istý, na vás niekde čaká. Parížske kaviarne sú priepadliskami pre osamelých mužov, ale odrazovým mostíkom pre šťastných milencov. Dokonca si našiel čas na niekoľko komplimentov barmanke a na prelistovanie večerníka. Nespytoval sa, prečo sa hneď nevracia, bol jednoducho vďačný Natálii, že z tohto hlúpeho oddaľovania stretnutia s ňou, do ktorého sa nútil, spravila čosi, čomu zaručovalo jeho slobodu. Človek je vždy slobodný len vo vzťahu k niekomu inému. A keď je šťastný ako on, je to najväčšia sloboda na svete. V ten deň veľa pracoval a mal večerať s Fairmontom, Jeanom a Natáliou. Ešte nevedeli, či Fairmont príde so ženou. Bolo pravdepodobné, že nie, nakoľko on. a Jean prídu so svojimi milenkami. Musí sa rýchle vrátiť a prezliecť sa. V tomto bare pociťoval akúsi bezstarostnosť a ľahostajnosť, čoho sa bolo ťažko striasť. Keď príde, Natália ho bude určite čakať doma, trošičku zmorená neprestajným objavovaním Paríža, jeho múzeí, štvrtí, s každodenne obnovovanou vášňou, ktorá ho zakaždým trochu naplňala skepticizmom. Teraz poznala aj ulice, kaviarne, galérie, o ktorých nikdy nepočul a znepokojene a náhlivo sa spytoval, kedy s tým skončí. Čo bude robiť potom? Každý večer večerali vonku, občas išli do Clubu, kde sa vždy obrnila úplnou nevšímavosťou voči zábavným ľuďom, ktorých jej predstavoval, a náklonnosťou ruského štýlu k Nicolasovi, a venovala sa im dvom. Ostatne, s veľkým prekvapením zistil, že ten veľký chmuľo Nicolas veľa čítal, že je vzhľadom na prázdny žalúdok dosť jemný a že sa na prvý pohľad zaľúbil do Natálie. Napokon to bolo dosť zábavné: namiesto, aby hovorili o morálke nejakého vychyteného herca, hovorili o morálke ktoréhosi Zolovho hrdinu, a hoci mu nehrozilo, že sa dozvie nejaké novoty, jednako sa dačomu podučil. Natália rozhorčene vyhlasovala, že je skutočne hanba, že Nicolas nenašiel dosť inteligentného producenta, ktorý by mu zveril tristo miliónov, a že je úžasné, že ten chlapec nie je roztrpčenejší. Nechal ju hovoriť, skôr očarený, a nechcelo sa mu vysvetľovať jej, že je všeobecne známe, že Nicolas je lenivý ako voš, nevyliciteľný alkoholik po šiestich neúspešných kúrach a už desať rokov neschopný po každej stránke. Niekedy sa k nim pridala Jean aj s tou ťavou Martou, ktorú Natália viditeľne šokovala svojimi diskusiami ako nejakou neslušnosťou: podľa nej ženy mali počúvať a mlčať. Aj v Jeanovom pohľade sa niekedy objavilo podobné podráždenie.. Gilles však vedel prečo: pätnásť rokov hovorili spolu ponad hlavy mladých žien, ktoré sa im podriaďovali a po ktorých

túžili: to, že sa naraz medzi nimi zjavila jedna zároveň duchaplná i žiadúca žena, mohlo v ňom vyvolať len žiarlivosť. Jednu z tých priateľských žiarlivosťí, ktoré často bývajú najhoršie. Ale Gilles zhovievavo a dost' pyšne počúval, ako sa Natália pýta, odporuje, zavše odpovedá tvrdo, ale nedá sa vyvieš' z rovnováhy. O hodinu alebo dve bude jeho, podrobená tak, ako by inakšia ani nikdy nebola, a to mu úplne stačilo. Vedel, že táto Minerva sa rýchlo zmení na zaľúbenú ženu. A aj keď ešte nezačala nosiť pyžamy a čižmy ako poľovníčky z Clubu, jej hrdá hlava, zelené oči, akási vitalita jej tela hneď zatlačili čierne šaty a zastaralé náhrdelníky, na ktorých lipla. Naopak, Gilla akosi eroticky vzrušovalo pozerat' sa a počúvať, ako táto trochu nemoderná mladá žena vášnivo hovorí o Balzacovi, táto mladá žena, ktorá hovorila „vy“ všetkým tým veselým, klebetným a dôverne známym nočným vtákom, mladá žena, o ktorej vedel, že o niekoľko hodín bude nahá a určite uvoľnenejšia v láske ako hociktorá z týchto mladých „módnych“ žien. Ostatne, niekoľko výrečných pohľadov mála mužov z Clubu, ktorí sa skutočne vyznali v ženách, ho ubezpečilo: závideli mu!

Večerali vo veľkej reštaurácii na pravom brehu a kvôli Gillovi prišli trochu neskoršie. Fairmont prišiel sám a ospravedlnil svoju ženu vetou, pri ktorej sa Gilles a Jean usmiali. Vrhol na Natáliu prekvapený pohľad, určite preto, že tu nenašiel nejakú hviezdičku, a s trochu znepokojeným výzorom objednal večeru. Marta, ktorú Jean pravdepodobne poučil, pozerala sa na neho s obdivom, s nekonečným obdivom, a Gillovi bolo do smiechu. Vedel, že Fairmont je s ním spokojný, Natália zvedavá, aký je Fairmont, a že všetko dobre dopadne. A na začiatku bolo naozaj všetko v poriadku. Fairmont sa spýtal Natálie, či sa jej páči táto reštaurácia. Odpovedala, že tu bola niekoľkokrát so svojím manželom a že mali vynikajúce ustrice. Fairmont, podľa všetkého informovaný, nemohol sa vyhnúť otázke na Limousin, Natália odpovedala stručne a konverzácia pokračovala v ľahkom všeobecnom tóne. V skutočnosti celá jej t'archa spočívala na Natálii a Fairmontovi. Nakoniec sa na ňu pozrel trochu spýtavo, ako keby si kládol otázku, čo vidí na niekom ako Gilles. Natália to uhádla, a tak nežne sa usmiala na svojho milenca, že jej na chvíľu chytil pod stolom ruku. Teraz sa Fairmont chcel páčiť, rozviazal sa mu jazyk, keďže si trochu vypil, a Marta od námahy prižmurovala okrúhle oči.

– Sme vo veľmi ťažkej situácii, – hovoril Fairmont. – Udalosti sú také protirečivé...

– Vždy to tak bolo, – prerušila ho Natália.

– Napokon, – odvetil rázne Fairmont, – „srdce sa buď zlomí, alebo zatvrdne“, ako hovorí Stendhal.

– Myslím, že to bol Chamfort, – opravila ho Natália.

– Prosím?

Fairmont znehybnel s vidličkou vo vzduchu. Rád pozval svojich spolupracovníkov na večeru, dokonca aj s ich milenkami, ale nemal veľmi rád lekcie z literatúry. Gilles kopol Natáliu a ona sa na neho prekvapene pozrela.

– Je mi veľmi Túto, že vám protirečím, – povedal rozhodne Fairmont, – ale je to Stendhal. Dokonca myslím, že je to z Väznice parmskej, dodal zamyslene, čo vydesilo Gilla, lebo tento tón prezrádzal ľahkú pochybnosť, ktorá naznačovala, že Natália má pravdu.

– Tak či onak je to úchvatná veta, – povedal rýchlo.

– Ak dovolíte, presvedčím sa, – obrátil sa Fairmont na Natáliu. – V každom prípade som nadšený, že sa poznáte so vzdelanou mladou ženou, – dodal na Gillovu adresu sladkým hlasom, akým hovoril, keď sa zlostil. – To vás stavia do iného svetla.

Chvíľočku bolo ticho. Gilles sa uklonil:

– Ďakujem.

Teraz trochu zúrilo. Na Fairmonta, ktorého pokladal za hrubého, a na Natáliu, ktorú pokladal za nešikovnú. Natália tiež trochu očervenela, chvíľu bolo trápne ticho a presne vo chvíli, keď sa Gilles začal rozplývať nad tým, aký jemný je náky, začul vedľa seba Natáliin hlas:

– Ľutujem, – ozvala sa. – Keby som bola tušila, že moje poopravenie vás takto popudí, bola by som mlčala.

– Pekná žena ma nemôže ničím popudiť, odpovedal Fairmont a trochu sa usmial.

„Skončím v týchto novinách ako poslík,“ pomyslel si Gilles a prosebne sa pozrel na Jeana, ale ten to všetko ľahostajne sledoval. Ľahostajne a dokonca a potláčaným nadšením. Bolo to preto, že videl Fairmonta konečne na lopatkách, alebo že videl, ako ho Natália dostáva do nepríjemnej situácie...? Večera viazla a všetci sa veľmi rýchlo rozišli. Keď boli sami doma, Natália sa k nemu obrátila:

– Zlostíš sa, však? Vedel by človeka dožrať... málokedy som videla takého nafúkanca.

– Ale nateraz nás predsa len živí on, – poznamenal Gilles.

– To nie je dôvod, aby si človek plietol Stendhala so Chamfortom, – povedala pokojne, – a hlavne nie s takou hlúpou autoritatívnosťou...

– Hlúpou či nie, je to môj šéf, – trval na svojom Gilles.

Dráždilo ho, že sa počul vyslovovať podobné vety. Cítil sa ako „mladý káder“ alebo ako „starý zamestnanec“. V nijakom prípade ako bezočivý novinár, akým chcel byť. A to kvôli tejto žene, čo sa pri ňom usmieva. Konečne, prečo sa nedrží pravidiel? Vie dobre, že život je, aký je, a že sú situácie, keď sa treba páčiť, krotiť a vyrovnávať sa potom smiechom s vlastnou zbabelosťou. V tomto povolání v Paríži roku 1967 sa človek nemôže hrať na úprimného. To bolo zrejme a trvať

na tom bolo trocha nepoctivé. Prečo vnášala do všetkého tú absolútnosť, tú hrôzu pred polopravdami, ktoré, žiaľ, či nie, jediné dovoľovali človeku žiť pokojne? Cítil sa, ako keby ho zradila, a povedal jej to.

– Keby som mala rada polopravdy, – odpovedala, – nebola by som tu. Bola by som v Limoges a každé dva týždne by som sa chodila s tebou milovať.

– Trochu si pletieš city a hrdinstvo, – odvrkol.

– Odišla si so mnou, pretože ma ľúbiš, pretože ja ťa ľúbim a pretože sa nedalo urobiť nič iného. Tvoje správanie k Fairmontovi dnes večer nebolo takou zrejmou nevyhnutnosťou.

– Chcela som povedať, že keby som sa zmierila s týmto mužom, mohla som sa zmieriť rovnako dobre aj so svojim minulým životom, to je všetko.

V Gillovi sa zdvihla akási zloba, ktorú by u seba nikdy nebol predpokladal.

– Slovom, si spokojná so svojou úlohou: žena, ktorá kvôli svojmu milencovi opustí všetko, chodí po múzeách a celá bez seba obdivuje umelecké diela, objavuje Čechovových hrdinov v Nicolasoch z Clubov, dokonalá žena, ktorú náhoda zviedla so slabým, nešťastným pisárikom s oveľa horšou povahou, skutočná žena, chápavá a vášnivá, žena, ktorá...

– Áno, – prerušila ho, – som dosť dokonalá žena. Ale hoci nie som na to hrdá, myslela som si, že ma ľúbiš aj preto.

– A navyše je to pravda, – povedal rojčivo, – máš vždy pravdu.

– Gilles.

Pozrel sa na ňu. V očiach mala strašnú paniku. Vzal ju do náručia. V podstate sa správal ako poriadny darebák. Celé dni ju nechával samu v tomto neznámom meste, vodil ju na večere s priemernými ľuďmi a všetko jej to vyčítal. Možno, že sa v Paríži na smrť nudila, možno, že jej zúfale úsilie udržať si aspoň tieň dôstojnosti v postavení milenky takého muža ako on vyplývalo len z inštinktívnej potreby sebaobrany, ktorá bola pre ňu rovnako podstatná ako jej vášeň k nemu... Prečo sa za neho nevydala? Navrhol jej to desať ráz a desať ráz odmietla. Ostatne, kvôli nemu, vedel to. A bola pravda, že sa bál oženiť, hlúpo, malomeštiacky, práve pod zámienkou, že sa chce vyhnúť malomeštiactvu. Musela by povedať „áno“, rozviesť sa, a za vlasy ho dotiahnuť na radnicu, hoci by v ňom vytušila hocijaké výhrady a obavy. Sú chvíle, keď ľudí treba prinútiť, keď sa treba bez váhania vzdať snahy pochopiť ich, keď treba konať vo svoj prospech, proti nim samým, ale v konečnom dôsledku pre ich dobro. Ale toto by nikdy nedokázala, a preto ju ľúbil. Bol to začarovaný kruh.

– Pod si ľahnúť, – povedal nežne, – je neskoro.

V tejto veľkej posteli aspoň nebudú problémy. A určite si to myslela aj ona, pretože bola ešte vášnivejšia, ešte nežnejšia ako po inej noci. Okolo piatej sa však zobudil a videl Natáliu, ako sedí vedľa neho s otvorenými očami a potme

nehybne fajčí. Chcel sa naozaj zobudiť, prihovoriť sa jej, ale niečo v ňom ho prinútilo zatvoriť oči a mlčať ako zbabelec. Vysvetlia si to zajtra – ak si majú čo vysvetľovať.

Piata kapitola

– Však si dáte malý koňak? Máme čas.

„Rád si ich dám aj tucet,“ pomyslel si Gilles zúrivo. Boli v jednej z tých reštaurácií, kde treba za každú cenu ochutnať paštétu, a o štvrt' hodiny budú sedieť v divadle a sledovať vychýrenú hru, ktorú chcela vidieť Natália. Našla v Paríži priateľku z detstva, škaredú, inteligentnú a veľmi nešťastne vydatú za akéhosi priemyselníka, chvastúňa a svetáka. Zorganizovala túto večeru, vopred ho upozornila, že manžel je nudný, a ako si sadla, hneď začala veselo džavotať so svojou starou priateľkou o príhodách z detstva. Gilla a toho tupca nechala samých na seba. Keď prebrali burzu, dane, reštaurácie a gaullizmus, Gilles cítil, že je na pokraji nervového zrútenia.

– Uverte svojmu priateľovi Rogerovi, budem vás volať Gilles, veru, starký, budeme ho potrebovať. Mňa divadlo hneď uspáva. A moja žena ma tam vláči najmenej raz do mesiaca.

„Aha, aspoň niečo spoločné,“ pomyslel si znechutený Gilles.

„Úbohí pracujúci, ktorých ich paničky nútia chodiť večer von.“

– Hlavne, – ujal sa slova Roger, – keď v televízii, hoci je všelijaká, to pripúšťam, sú občas naozaj zaujímavé veci. Človek sedí v pohodlnom kresle, fajčí, popíja, je doma a nevyvalí tri tisícky za to, že sa otravuje. Nemám pravdu?

– Mám veľmi rád divadlo, – povedal Gilles neústupčivo. – Ale aj tak si dám koňak.

– A spomínaš si... – začala Natália. – O čom sa rozprávate vy dvaja?

Vrhla na Gilla prosebný, ospravedlňujúci pohľad.

– Hovoríme o divadle, – odvetil posmešne.

– Pán... pardon, Roger má radšej televíziu.

– Dá mi to strašnú robotu dostať ho von, – sťažovala sa priateľka z detstva, – máme dohodu: raz za mesiac ho násilím vyvlečiem na nejakú hru.

– Aj my tam určite dospejeme, – povedal Gilles Natálii a trošku zlomyselne sa usmial.

– Dohody utužujú dvojice.

Nesmiala sa. Jej tvár, pred chvíľou taká veselá, bola tak zjavne zronená, že Gilles sa hneval sám na seba. Koniec koncov poznala v Paríži len túto nešťastnú priateľku, nemohla za to, že manžel je takýto, a bola nadšená, že ide do divadla. Prečo jej kazil večer?

– Chceš koňak? – opýtal sa.

Cez stôl ju chytil za ruku a usmial sa. Vďačne sa na neho pozrela a Gilles cítil, ako mu zovrelo srdce. Cítil, že jej ubližuje, alebo jej ublíži. Čo mu mohlo

záležať na jednom nudnom večere. Za tie tri mesiace ich ona musela s jeho priateľmi prežiť viac. Ale po pravde treba povedať, že ani jeden nebol taký príšerne výrečný ako tento Roger. Človek musel naozaj pochádzať z vidieka, aby sa zoznámil s takýmto Parížanom, ako bol tento tu.

– Musíme sa poponáhľať, – povedala priateľka. – Neviete si predstaviť, – hovorila Gillovi, – aká som nadšená, že Natália býva konečne v Paríži. Dúfam, že sa budeme často vídať...?

V jej hlase zaznela trochu úzkostlivá otázka. Iste vie, za koho sa vydala. Nedalo sa jej to vyčítať. Napokon, bolo to logické: škaredé dievča z malého mestečka a Parížan, ktorý tadiaľ prechádzal. Bolo to logické, ale Gilles neznášal, že svoj prípad porovnávala s Natáliiným. Pravda, boli trochu podobne oblečené a rozprávali sa živo ako školáčky, čo sa nedalo očakávať od dvoch Parížaniek poväčšine príliš zaujatých mužmi. Ale Natália bola krásna, nebola malomeštička, ľúbila ho. Usmial sa:

– Samozrejme. Z času načas sa pre zmenu pôjdeme pozrieť na western, to je všetko.

– Práve dnes večer dávajú jeden v televízii, – bedákal Roger. – Nabudúce, starký, zostaneme my dvaja doma ako mládenci a pošleme ženy, nech sa idú pozrieť na tie svoje príbehy. Čo vy na to?

Vidina toho večera Gilla tak viditeľne vystrašila, že Natália sa nervózne zasmiala. Ešte v divadle sa potajomky smiala a potme ho chytila za ruku. Zošuchol si ju pod kabát, na stehno, aby ju vzrušil a podráždil, ale už mu nevenovala pozornosť, celá sa oddala predstaveniu, naozaj veľmi vydarenému, ktoré však vynervovaný Gilles, ubitý tou prekliatou večerou, počúval iba na pol ucha.

Cez prestávku si išli vypiť obligátnu whisky a zatiaľ čo obe ženy vášnivo diskutovali a namosúrený Roger vypil zopár pohárikov navyše, Gilles sa díval okolo seba. Zdalo sa, že sa tu zišiel celý vidiek. Boli tu mladé páriky alebo dvojice v zrelom veku, po dvoch alebo v štvorici, ženy v skunksoch alebo v bizónoch, lepšie či horšie ušitých, všetci vo sviatočnom, hrdí, že sú tam, zoširoka, nafúkané a s falošnou nenútenosťou francúzskych meštiakov rozoberali autorove úmysly. Dobre vedel, že manželky generálov sú také isté, až na eleganciu, ale táto elegancia, či už vypestovaná alebo nie, sa mu odrazu videla veľmi dôležitá. Človek by mal byť určite snobom alebo komunistom, ale nevedel sa rozhodnúť. Po nevyhnutnom poháriku na dobrú noc v akomsi podozrivom bare blízko divadla sa konečne rozišli. V starej simke, ktorú si konečne znovu nadobudli, Gilles opatrne a trochu sadisticky mlčal. Napokon sa ozvala Natália smutným hlasom:

– Strašne si sa nudil, však?

– Ale nie, – namietol Gilles, – hra bola veľmi dobrá. Ideme do Clubu na posledný pohárik?

– Vieš, bolo to veľmi dobré dievča, – vzdychla si a neodpovedala mu. Veľmi milé a romantické.

– Je šarmantná, – odvetil Gilles. – Škoda, že sa vydala za toho človeka.

– Áno, veľká škoda.

Obrátil k nej hlavu a usmial sa.

– Natália, vieš, že ťa ľúbim?

Nevedel, prečo to hovorí, jednoducho cítil, že jej to treba povedať. Chytila mu ruku na volante a bez slova mu ju stisla. Prišli do Clubu.

Dym, vzrušená vrava, známa tvár uvádzačky zapôsobili na Gilla ako závan čerstvého vzduchu. Predsa to len bolo čudné. Hneď si našli malý stolík a veľmi rýchlo vypili po dva poháriky. Gilla sa zmocnila akási radostná úľava: mal chuť opiť sa, hovoriť hlúposti, zo žartu sa s niekým pobiť, robiť hocičo. Odrazu zbadal na druhom konci miestnosti Jeana s akousi neznámou partiou, ako na nich kýva, a Gilles sa hneď zodvihol a ťahal aj Natáliu. Znovu bol medzi seberovnými, nočnými vtákmi, zvrhlíkmi, alkoholikmi, ľuďmi nesúcimi na nič. Až pri stole si všimol Eloisu. Bola rozkošná, výstredná vo veľmi krátkom koženom komplete, zdobenom reťazami. Bez rozpakov sa na neho usmiala, vrhla na Natáliu uznanlivý pohľad, predstavila vysokého, trošičku podnapitého Američana tak, ako majú niektoré ženy vo zvyku predstavovať svojich oficiálnych milencov. Jean sa usmial, vstal a posadil Natáliu vedľa seba. Určite mu bude rozprávať o hre, Jean mal rád takéto rozhovory, všetko je v poriadku. Bude sa môcť trochu zahrať na slobodného mládenca. Američan ho chytil za plecía a pokúšal sa mu vo vreskote hudby povedať niečo, čomu nerozumel.

– Eloise a vy...? Before? Yes?

Smial sa a ukazovák mieril postupne na Eloisu a Gilla. Gilles pochopil, a tiež sa dal do smiechu.

– Yes. It is me.

Pohľad sa mu skrížil s Natáliiným, usmial sa. V podstate bol dosť hrdý, že spoznala Eloisu, hlavne Eloisu v takejto podobe. Bolo to pre neho dosť lichotivé. Aj pre ňu.

– Kvôli nemu som trpela, – kričala Eloise v hurhaji.

– Bad guy, – povedal Američan a zatriasol Gillom. – A teraz ste sám?

– Nie, – reval Gilles, – lebo hudba hrala stále hlasnejšie, – ľúbim tamtú dámu.

– Ktorú?

Prstom ukázal na Natáliu, zbadal jej trošičku zhrozený výraz, ale nevenoval tomu pozornosť. Pochopila, čo hovorili? Vravel jednému sympatickému chlapcovi, že ju ľúbi. Nebola to indiskrétnosť, bola to akási familiárnosť, nočná

vrúcnosť bez hlbšieho významu. Vypil veľký pohár škótskej. Po dnešnom večere mal napokon právo uvoľniť sa. Zaslúži si to.

– Páčila sa ti hra? – spýtal sa Jean.

– Úžasne, – odvetil, – ú-žas-ne.

Jean sa dal do smiechu a obrátil sa k Natálii. Gilles sa cítil veselý, bezúhonný, nemal nijaké výčitky. Tento únavný večer sa skončí dobre.

– Mohol by si si so mnou zatancovať, – vyzvala ho Eloise, – ako spomienku na staré dobré časy.

Tancoval zle a nerád, ale čo na tom záležalo. Znovu si uvedomil sám seba, ako sa dlhými pohybmi kľže po parkete uprostred viac-menej nehybného davu. Muži si strašne obkukávali Eloisu, oblečenú ako Tarzanova žena.

– Božemôj, – povedala, – stále tak zle tancuješ.

Zasmial sa a neodpovedal. Spoznával jej parfum, bolo to príjemné, všetky tie ženy poukladané v jeho živote ako míľniky.

– Tak čo mi povieš?

– Stala sa z teba poriadna nehanebnica, – odvetil. – Ale tu ti nič nepoviem...

Napokon, prečo nie? Bolo by zábavné milovať sa jedného dňa znovu s touto novou Eloisou. Bola to dobrá slovná hračka, povedal jej to, ale zdalo sa, že nepochopila. Natália by pochopila, Natália je inteligentná. Ostatne, práve sa niesla popri ňom v náručí Američana, ktorý sa trochu tackal, a vyzeral skôr unudene. „Zabávaj sa,“ myslel si trochu zlostne Gilles, „zabávaj sa predsa.“ Vrátili sa k stolu prví, Natália s Američanom ešte stále tancovali.

– Tvoja priateľka sa tuším nezabáva, – poznamenala Eloise.

– Tvoj priateľko jej asi doláme nohy, – odvetil Gilles.

– Je veľmi milý, – povedala Eloise.

„Pred dvoma mesiacmi by nebola povedala o nejakom mužovi, že je »milý«,“ pomyslel si Gilles. „Iste pri mne zistila, že sú aj zlí muži.“ Keďže bol podnapitý, zaplavila ho odrazu akási sentimentalita:

– Eloise, povedz mi, že si šťastná.

– Ak ti to urobí dobre, – odvetila sucho a odvrátila hlavu. V tej istej chvíli sa mu pred očami mihol naklonený, takmer bolestný Natáliin profil. Vypil ďalší pohár. Všetky ženy sú rovnaké, nikdy nie sú šťastné. A vždy je to naša vina. Skutočne, človeku zostávali len priatelia. Sprisahanecky žmurkol na Jeana a ten na neho tiež zažmurkal. Natália sa vrátila. Zdvihol sa. Pozerala na neho akosi váhavo:

– Nie si unavený?

A teraz chcela odísť, práve keď sa bavil, keď sa konečne začal zabávať!

– Nie, – odpovedal. – Pod si zatancovať.

Našťastie to bol slow, starý slow z leta. Hneď si spomenul na záhradný

večierok u jednej rodiny blízko Limoges, na ten tanec, ktorý si vynútil od Natálie, keď tak žiarlil na jej brata. A na tie bláznivé kradmé bozky za stromom... Natália. Ľahučko sa ho dotýkala, túžil po nej, ľúbil ju. svoju vidiečanku, svoju mudrlantku, svojho blázonka. Naklonil sa, pošepkal jej to do ucha a ona si mu položila hlavu na plece. Už nebolo priateľov, bývalých mileníek, komplicov, bola len ona.

Vypadli z Clubu až nad ránom a Natália si musela sadnúť za volant. Sotva sa držal na nohách., ale prekypoval výrečnosťou, zmätenými a súčasne odvážnymi myšlienkami. V skutočnosti vedel, čo sa medzi nimi stalo. Kým bol chorý, cítil, že táto láska ho naplňa, povznáša, ovláda. Teraz, keď sa mal starať o ňu, chrániť ju, cítil sa rozháraný, rozpoltený: na jednej strane on, starý Gilles, na druhej strane Gilles zaľúbený do Natálie. Kým neukladala, vysvetľoval jej to všetko takým hlasom, ako keby mal v hrdle horúci zemiak, ale neodpovedala mu. Zavčasu ráno ho zobudila kvetinárka s obrovskou kyticou a Natália mu zívajúc rozprávala, že Američan ju celú noc žiadal o ruku.

Šiesta kapitola

Celý deň prežíval svoju zlosť. Pri tejto žene napokon vždy hral úlohu hlupáka. Vôbec sa nerozumel do divadla, veľmi málo do literatúry, nemal dobrý vkus, a ak sa náhodou prejavil ako trkvas aj v tom, čo pokladal za svoju doménu, potajme za neho zaskočila. Iste sa z chuti zasmiala, keď videla, ako dvorí úbohej Eloise, tej Eloise, ktorú jej bohatý a nie sprostý milenec bol ochotný v okamihu opustiť kvôli nej, Natálii. Pretože za jej nezmieriteľným dobrým správaním sa skrývalo niečo, niečo dokonale ženského, čo tento Američan v opilosti výborne vycítil. Keď v to ráno Gilles vošiel do izby s kyticou a tváril sa dokonale nechápavo, najprv vybuchla smiechom a potom mu to vysvetlila. Chvíľu sedel na posteli a mrmlal „ale toto, ale toto“ až kým mu so smiechom nevzala kyticu z rúk a nezdvihla sa, aby ho pobozkala.

– Ale čo si mu povedala?

– Že je veľmi milý, ale že mi záleží na niekom inom. Zabudla som ťa ukázať prstom, – dodala ironicky.

– Je trochu bezočivý, – vyhlásil Gilles a pokúsil sa o úsmev.

Ale mrzelo ho to. Nikdy pri nej nehral peknú úlohu, to je to. Iste ho ľúbila, ale v podstate bola silnejšia než on. Na okamih si pomyslel, že pred tromi mesiacmi ho určite zachránilo toto, ale súčasne hľadal prostriedok, ako jej dokázať opak. Keď o tom tak uvažoval, od začiatku ich známosti bola iniciátorkou ona. Jediná vec, ktorú urobil, bolo, že urýchlil jej odchod. Ona si ho vybrala, zvedla a priviedla ho k tomu, že s ňou žil. A keby jej to dovolil, o nejaký čas by úplne diktovala spôsob ich života. Dôkaz, včerajšia večer. Pravda, bolo to prvý raz za dva mesiace, čo mu vnútila takú šichtu, ale všetko má svoj začiatok. Z utrápeného muža sa zmenil na spútaného. Pracovalo sa mu zle, mal náladu pod psa a rozhodol sa, že navštívi Gildu. Odkedy sa vrátil, ešte sa u nej ani nezastavil. Nebolo to od neho pekné a okrem toho Gilda mala dve nesmierne dobré vlastnosti: po prvé, vždy stála na strane mužov a potom, vedela mlčať. O šiestej bol u nej a keď vstupoval, spomenul si na príšerný večer, ktorý tam strávil raz na jar, keď čakal na akúsi ženu, ktorej nakoniec neotvoril. Uvedomil si, že to bolo „pred Natáliou“, a na chvíľu sa skoro rozhodol mlčať. Natália bola jeho tajomstvo, jeho žena, nemal o nej hovoriť s nikým, bolo to podlé a bola to určite jedna z mála vecí, ktorú by mu nikdy neodpustila. Ale už sedel vo veľkom červenom kresle, v rukách ľadový pohár a oproti nemu táto priateľská, zvedavá žena, stará spoluvinníčka jeho bývalých vylomenín. Cítil, že omladol. Konečne, ľubostná historka, bola to ľubostná historka.

– Tak čo? – opýtala sa Gilda. – Dobre vyzeráš, môj vlčík. Zdá sa, že si

šťastný.

– Veľmi, – odvetil nedbalo.

Vždy o všetkom vedela.

– Tak čo tu robíš? – zasmiala sa. – Keď ma muži prídu navštíviť, prídu sa buď milovať, alebo žalovať. Nevyzeráš obzvlášť žiadostivo. Tak čo?

– Je to zložité, – začal...

Hovoril. Hovoril, trochu menil fakty vo svoj prospech a nenávidel sa, že to robí. Keď skončil, bol dokonale zdeprimovaný.

Počúvala ho bez slova so sklopenými očami, fajčila cigaretu za cigaretou, a tvárila sa – ako to on v duchu nazýval – ako žena, čo háda z ruky. Keď sa odmlčal, vstala, spravila tri kroky po izbe. ľahko sa hojdajúc v bokoch, a vrátila sa na miesto. Uprene sa na neho zahľadela. Zachytila v jeho pohľade záblesk zlomyseľnosti a vybuchla:

– Ak dobre rozumiem, nejaká žena visí na tebe, a ty sa jej nevieš striasť?

Gilla zaplavila vlna zlosti.

– To nie je ono, – povedal. – Zabudol som na to hlavné. Nepovedal som ti to hlavné.

To hlavné bola Natáliina vrúcnosť, jamka na jej krku, keď zaspala, jej ustavičná neha, dokonalá úprimnosť, nekonečná dôvera, ktorú k nej mal. Všetko to, čo táto luxusná polokurva so svojimi bezcennými perverzitami už nemohla poznať. Ale čo tu teda robí?

Čo je to hlavné? Máš ju veľmi rád, Čo?

Už stál, jachtal, ale sám nevedel, či od zlosti alebo od hanby.

– Zle som sa vyjadril, – povedal horko-t'ážko.

– Zabudni na to. Prepáč mi.

– Keď sa vráti k svojmu zmierovaciemu sudcovi, prídi ma zase navštíviť, – povedala. – Vieš, že som vždy tu.

„Áno,“ myslel si nenávisť, „ty si vždy tu. Vždy budeš slúžiť podlosti, špinavosti a chůtkam mužov. Si z tých žien, ktoré ľudia pokladajú za schopné pomôcť im zabudnúť na život a robia to tak, že im doňho strkajú nos.“ Už bol vo dverách a obrátil sa:

– Nie ona visí na mne, ako hovoríš, ale ja visím na nej.

– Tak si mi mal rozprávať niečo iné, – povedala so smiechom a zatvorila dvere. Na schodišti sa triasol od zlosti, ale nevedel dosť dobre na koho. Prehnal sa Parížom, zaradil sa, kde prišlo, a vybehol po schodoch. Ale za dverami počul Natáliin smiech a hlas nejakého muža. Zhlboka dýchal. Ak je to Američan, rozbije mu hubu, to im urobí najlepšie, jemu, Američanovi, obidvom. Namiesto, aby vytiahol kľúč, zazvonil; toto gesto mu pripadalo akési elegantné. Ale Natália sa smiala, aj keď mu otvárala dvere.

– Háďaj, kto je tu, – spýťala sa.

Jej brat stál vo dverách obývačky a usmieval sa. Gilles sa musel tváriť čudne, lebo Natália sa opýťala:

– Ale čo si si myslel, že kto je to?

– Nevieľ, – odpovedal. – Dobrý deň, Pierre.

– Myslel si, že je tu Walter?

– Walter?

– Američan, zo včerajšieho večera. Práve som o ňom hovorila Pierrovi a...

Padla do kresla a plakala od smiechu. Jej brat stál pri nej, aj on sa smial a v Gillovi zvíťazila akási dobrota. Boli ako dve deti, detinskí a čestní, už na pohľad očarujúci a upokojujúci. Normálni ľudia, ešte existovali normálni ľudia. Zvalil sa do kresla, vyčerpaný a spokojný. Bol doma, v rodine, po hlúpom dni, za ktorý vďačil svojej hlúpej povahe.

– Odkedy ste tu?

– Od dnes rána. Mal som dva dni voľna a chuť vidieť Natáliu. Jej listy mi nestačili.

Písala často bratovi? Medzi dvoma múzeami? Čo vlastne robila celé dni? Keď sa vrátil, porozprával jej, čo všetko robil v ten deň, ako blázni diskutovali o politike, o novinách, o priateľoch, ale nikdy o jej každodennom živote. V podstate mu nikdy o ničom nehovorila, nič o sebe, okrem toho, ako ho ľúbi. Čo tak mohla písať bratovi? „Som šťastná... nudím sa... Gilles je milý... Gilles nie je milý...?“ Pozrel sa na Pierra a snažil sa vyčítať z jeho výrazu obsah jej listov, ale nevidel nič. Láskyplnú zvedavosť a nič iného. Nie, iste mlčala pred jedným rovnako ako pred druhým. Myslel na hodinu, čo strávil u Gildy, a zaplavila ho hanba.

– Nič nepijete? – spýťal sa odrazu. – Natália je beznádejná domáca pani.

– Natália sa vždy všade pokladala za hosťa, – odvetil Pierre. – Nemôže za to.

Usmial sa. Natália zamierila k chladničke a muži zostali na chvíľu sami.

– Sestra vyzerá šťastne, – povedal Pierre.

Hovoril pokojne, ale v jeho hlase bol stále ten istý hrozivý tón ako v ten nezvyčajný večer v Limoges. Táto stránka „šľachetného brata“ Gilla trochu dráždila.

– Dúfam, – odvetil.

– Budem veľmi rád, ak som sa mýľil, – pokračoval Pierre pokojne. –

V každom prípade Limoges je bez nej príšerný.

– Je mi veľmi ľúto, – povedal Gilles. – Ale Paríž by bol zas pre mňa taký.

– To je hlavné. Konečne, to je všetko, čo som chcel vedieť.

– Nepísala vám?

Pierre sa dal do smiechu:

– Natália nikdy nehovorí o svojich citoch. To by ste mali vedieť.

Vstúpila s podnosom akási nesvoja a Pierre hneď vyskočil a vzal jej ho. Áno, celý život ju mali chrániť, celý život ľúbiť. Iste sa pri ňom a jeho nervozite rozmazaného dieťaťa často bála. Medzi ňou a jej bratom vládla akási súhra, obojstranná vďačnosť, spomienka na tisíce pozorností, ktoré si navzájom preukazovali, a Gilles si odrazu želal, aby aj on prežil niečo podobné. Spomínal si však iba na trochu prostý a jednostranný vzťah so svojou sestrou a pokiaľ išlo o ženy vôbec, iba na nejasné a smutné súboje popretkávané chvíľami šťastia, ktoré sa vždy končili víťazstvami s príchuťou porážky, či jednoducho porážkami. Bol unavený, večer predtým veľa pil, nemal sa rád.

– Prečo sa nejdete navečerať sami? – spýtal sa. – Budete mať lepší pokoj. A ja si zavčasu ľahnem. Som zničený, včera večer som priveľa pil.

Čakal protesty, ale Natália vyzerala nadšene:

– Nebude ti to prekážať? Tak dávno som nevidela Pierra.

– Skutočne? – opýtal sa Pierre.

„Úbohá Natália,“ pomyslel si Gilles, „tak dlho si sa nestretla s niekým, kto by ti vyhovoval. S kým si sa vlastne stretla? S navždy strateným Nicolasom, so Jeanom, ktorý na teba žiarli, so svojou nešťastnou a iste zatrpknutou priateľkou a medzi ôsmou hodinou večer a ránom s ničomníkom, pretože som ničomník, ktorého na nešťastie ľúbiš.“ Potriasol hlavou:

– Nie, naozaj. Choďte sa navečerať bezo mňa. Ak nebudem spať, keď sa vrátite, dám si s vami lipový čaj.

Keď odišli, pustil si televíziu, veľmi rýchle ju vypol, postojačky zhltol pri chladničke kúsok šunky a ľahol si. Mal výbornú detektívku, pri sebe veľkú fľašu minerálky, cigarety a v rádiu výborný koncert. Samota mala z času na čas svoj pôvab. V podstate bol vždy samotár, starý osamelý vlk, a ako takto spokojne rozjímal nad sebou, zaspal pri rozsvietenej lampe.

Siedma kapitola

Po nejakom čase sa Natália rozhodla pracovať. Vyhlásila Gillovi, že si našla veľmi príjemné miesto v jednej cestovnej kancelárii, že dostane čoskoro lepší plat a že ich to zbaví starostí s koncom mesiaca, ktorý býval často ťažký. Najprv sa zasmial, napoly podráždený, že si poradila bez neho, napoly pobavený predstavou, ako sedí za písacím stolom.

– Už máš dost múzeí? Čo ťa to pochytilo?

– Nemám celé dni čo robiť, – povedala, – je to úmerné.

– Čo si robila v Limoges?

– V Limoges som mala svoju prácu, – odvetila pokojne.

Zasmial sa. Táto žena je bláznivá.

– Viem, že to vyzerá hlúpo, – pokračovala, – ale vieš, preukazovala som služby mnohým ľuďom...

– Napriek tomu, – povedal, – ako pracujúca žena... trávila si každé popoludnie v mojej posteli.

– Bolo leto, – vysvetľovala. – Pre chudobných ľudí je najhoršia zima.

Pozeral sa na ňu ohromený:

– Ak dobre rozumiem, keby som bol prišiel k sestre v zime, nebol by som ťa poznal?

Zaváhala, začervenala sa:

– Áno, – prisvedčila. – Ale o to nejde. Tá kancelária je veľmi príjemná, riaditeľ je milý, je to Pierrov priateľ. A potom, je to zábavné pripravovať cesty pre ľudí. Budem ich posielat' do Peru, do Indie, do New Yorku.

– Ak to robíš kvôli peniazom, je to hlúposť. Stačí, ak budeme trochu opatrnejší.

Bolo zrejmé, že peniaze premrhal skôr on, ostatne, ani nevedel ako. S priateľmi, v baroch a v taxíkoch mu peniaze unikali pomedzi prsty. A za to, že si Natália mohla niekam vyjsť a obliekať sa, vd'ačila viac mesačným stotisíc frankom, ktoré dostávala z Limousinu zo starej rodinnej renty, ako Gillovi. Navyše aj rozkošný starý šperk, čo jej kúpil na Vianoce, ešte nevyplatil. Nie, nebola to zlá myšlienka, ale z neznámeho dôvodu Gilla popudzovala.

– Nie je to kvôli peniazom, – povedala, – ale preto, že ma to baví. Ale ak si to neželáš, odrieknem to.

– Urob, ako chceš, – odvetil. – Mimochodom, keď hovoríme o cestách, kedy sa vráti kvetinár?

Ten Walter sa naozaj pobláznil. Zaplavoval Natáliu ružami – odtiaľ prezývka, ktorú mu dal Gilles – a nežnými listami. Musel odcestovať a takmer zovšadiaľ

vytrvalo posielal pohľadnice ako človek rozhodnutý čakať hoci aj tridsať rokov, čo Gilla občas zabávalo, občas hnevalo. Natáliu to dojímalo, a, ako mala vo zvyku, nijako sa tým netajila, čo bolo, samozrejme, upokojujúce, ale bránilo im to spoločne sa na tom zasmiať. Ba dokonca vyhlásila, že na nijakej vášni, nech by bola akákoľvek, nie je nič smiešneho. Dokonca o tom viedla diskusie s Garnierom, ktorého jej raz Gilles predstavil a ktorý stále čakal, kedy jeho mládenčeka pustia z väznice. Ostatne, Garnier stále väčšmi prenášal svoje povinnosti na Gillove plecia a často, keď sa Gilles vrátil domov, našiel ich pri kozube vášnivo debatovať. Natália mala predsa len čudný vkus. Pri neschopnom Nicolasovi a teplom Garnierovi ožívala, bola veselšia, zatiaľ čo spoločnosť Jeana, ktorý bol predsa inteligentný, ju očividne ťažila. „Nechápeš,“ vravela, keď s ňou o tom hovoril, „majú v sebe niečo dokonale čistého, a to sa mi páči.“ Pokrčil plecami. Pokladal ich skôr za nudných, ale radšej ju videl s nimi ako v spoločnosti amerického kvetinára.

Natália teda začala pracovať a večer často chodievala po Gilla do redakcie. Svet bol čoraz bláznivejší, diskusie medzi zodpovednými pracovníkmi novín čoraz búrlivejšie a Natália musela niekedy čakať na Gilla dolu v bare aj hodinu-dve. Samozrejme, nikdy mu to nevyčítala, dokonca ho ľutovala, ale myšlienka, že je dole, že sa zaručene nudí, Gilla trápila. Nakoniec sa rozhodli, že sa stretnú vždy rovno „doma“. A tak sa stalo, že raz večer neprišiel.

Prežil hrozný deň. Thomas, ten hnusný Thomas prekročil hranice nenávisti. Fairmont si zavolať Gilla a držal mu kázeň: jeho články sú vraj príliš „klasické“, nie sú senzačné, ako sa to páči „čitateľovi“. Gilles nepoznal toho slávneho čitateľa, ktorého mu otlkali o hlavu, toho neznámeho vojaka bdejúceho nad hlúposťou, ale keby sa mu bol dostal do rúk, bol by ho poriadne vyobšívajal.

– Čitateľa, – hovoril Fairmont, – prirodzene, treba informovať objektívne, ale téma ho musí nadchnúť, ba dokonca vzrušiť.

– Nemyslíte, že fakty sú dostatočne vzrušujúce? – spýtal sa Gilles ironicky. – Všade vojny, všade...

– Čitateľ sa vzruší, len keď cíti, že sa ho to priamo dotýka.

– Ale veď sa ho to dotýka, – namietal rozhorčený Gilles. – Chcete, aby som im dal adresu kancelárie pre dobrovoľníkov do Vietnamu? Nezdajú sa vám čísla dostatočne výrečné?

– Lenže vy nie ste výrečný.

Slovom. Gilles odtiaľ vyšiel šialený od zlosti, lebo ho prinútili úplne prepracovať článok – a bolo šesť hodín večer. Natrafil na Garniera, poveril ho, aby to oznámil Natálii, a ak by to bolo možné, aby ju zobral na večeru. Zdalo sa, že Garnier je nadšený, a Gilles zostal v kancelárii sám nad písacím strojom. Zaoberal sa oveľa viac dodatočnými odpoveďami, ktoré si vymýšľal pre

Fairmonta, ako článkom. V redakcii bolo teraz už pusto, chodil hore-dolu dokonale zhnusený vlastnými výplodmi. Zašiel do Jeanovej kancelárie, vybral fľašu škótskej a nalial si veľký pohár. Márne. Mal po krk týchto novín, nikdy to nikam nedotiahne, bude tu trčať až do smrti a stále rozmaznanejší Fairmont ho bude karhať. Zostarne, z Natálie sa stane provinčná panička, možno sa zosobášia, možno budú mať deti, kúpia si auto a malú zariadenú farmu s televíziou. A ešte budú mať vlastne šťastie, keď to dotiahnu až sem. Je to hrozné. On, Gilles, schopný hocijakej výstrednosti, dychtivo túžiaci po každej ceste, on, mladý Gilles, márnil svoj život medzi šéfom a milenkou a obaja ho odsudzovali. Ale on už nechcel, aby ho odsudzovali, ani mu odpúšťali, ani aby ho zaradovali do nejakého systému, či už v pracovnej alebo citovej oblasti. Chcel byť sám a slobodný ako prv. Ako mladý pes, akým býval. Teraz pil priamo z fľaše a vychutnával svoju zlosť. Ach, myslia si, že prepracuje článok ako dobrý žiak po škole, myslia si, že sa vráti domov k vernej a úprimnej milenke. Tak dobre, veď uvidia. Vzal si plášť a vyšiel. Všade nechal svietiť. Slávny čitateľ to zaplatí.

Zobudil sa napoludnie v akejsi neznámej, či skôr dobre známej posteli, v posteli hodinového hotela. Vedia neho chrápala tučná bruneta. Nejasne sa rozpomínal na nočné lokály na Montmartri, na výtržnosť, na policajta; chvalabohu, vyvádzal na pravom brehu. Dokonca ho ani hlava nebolela. Zomieral od smädu. Vstal, vypil zo smaltovaného umývadla, ktoré pôvabne okrášľovalo izbu, liter vody. Potom podišiel k obloku: viedol do malej neznámej ulice. V duchu si vzdychol. Ktovie, čo len stváral? Potriasol dievčaťom, zahundralo, trošku sa prebralo a čumelo na neho skoro rovnako začudovane ako on. Bola teda naozaj ohyzdná.

– Tak čo, – povedala, – ... čo to s tebou bolo?

– Kde som to?

– Pri bulvároch. Dostanem od teba päťtisíc, zlatko.

– Čo som stváral?

– Nemám ani potuchy. Padol si mi do náručia okolo pol šiestej. Uložila som ťa a dali sme si dobrú noc. Predtým neviem.

Rýchle sa obliekal. Položil bankovku dievčaťu na posteľ a išiel k dverám.

– Do videnia, starký, – rozlúčila sa.

– Do videnia.

Slnko poriadne pripekalo a bol na Boulevard des Italiens. Natália, Natália, kde je o tomto čase? Možno, že je ešte v kancelárii, nie, iste obeduje vedľa ako obyčajne. Vzal si taxík. Hlavu mal prázdnu. Musí ju vidieť, to je všetko. Ale kancelária bola zatvorená a v reštaurácii vedľa nebola. Zmocňovala sa ho panika. Nechal si taxík a celkom neprítomné mu dal svoju adresu. Potichu

otvoril dvere a zostal nehybne stát' vo dverách: Natália sedela v kresle. Vyzerala pokojne. Mal dojem, že opakuje veľmi starú a veľmi hlúpu scénu: návrat chrapúnskeho manžela po prehýrenej noci.

– Opil som sa, – povedal.

Neodpovedala. Videl, že má kruhy pod očami. Koľko má vlastne rokov? Mala čierne šaty, šperk, iste tu takto nehybne strávila noc.

– Bol som v kancelárii, – pokračoval. – Nebola si tam. Ja... je mi veľmi ľúto, Natália. Bála si sa?

Hovoril len somariny, ale vlastne nič iné ani nemohol povedať. Tak sa mu skôr uľavilo. Teraz si uvedomoval, že v taxíku sa celý čas bál len jedného: že ju už nenájde. Ale bola tu. A dokonca sa takmer usmievala:

– Bála? – spýtala sa. – Prečo?

Priblížil sa k nej a vtedy sa zdvihla, zvedavo, takmer úskočné sa na neho pozrela. Potom ho dva razy prudko udrela a pobrala sa do kuchyne.

– Idem spraviť kávu, – povedala pokojne.

Gilles sa nehýbal. Nemal nijaký pocit, ale boleli ho líca: poriadne mu zavesila. Napokon sa pobral do kuchyne, oprel sa o dvere. S nesmiernym záujmom pozorovala, ako vrie voda.

– Garnier zostal až do tretej, – hovorila stále mierne. – Telefonoval do redakcie, potom do Clubu. Nebol si tam. Zatelefonoval teda Jeanovi, ktorý nám povedal, že takéto veci si mával vo zvyku. Zdalo sa mu to dosť smiešne, takže nás to upokojilo.

Hlas mala strašne ironický.

– Pretože nevedel, že držím slúchadlo, dokonca povedal Garnierovi, aby mi poradil, že si mám na to zvyknúť. Vraj to budem často potrebovať.

– Prestaň, – prerušil ju Gilles.

– Vysvetľujem ti za dve minúty noc, ktorá trvala dvanásť hodín, nepreháňam.

– Každý sa môže raz za čas napiť.

– A každý môže zatelefonovať a povedať: „opíjam sa, spi pokojne.“ Ale viem si predstaviť, že to by ti pokazilo radosť.

„Napokon, je to pravda,“ pomyslel si Gilles. „Do tejto noci ma vohnala myšlienka, že som vinný.“

– Tu je káva, – povedala. – Mal si všetko, čo si potreboval: noc vylomenín, scénu od milenky, pár faciek, šálku kávy? Tvoj portrét robota je úplný? Dobre, idem do kancelárie.

V letku si zobrala kabát a vyšla. Na okamih zostal zarazený, vypil kávu a otvoril noviny. Ale nečítal. Nevzbudil v nej ani žiarlivosť ani hnev. Najprv obavy, potom pohrdanie. Zazvonil telefón. Skočil k aparátu. Možno ju mrzí, že bola taká prísna?

– Tak čo, starký, – ozval sa Jeanov hlas, – znovu začíname vystrájať?

– Áno, – prisvedčil Gilles.

– Si sám?

– Áno.

Jeanov hlas bol veselý, spoluvinnický. Ale Gilles akosi váhal pridať sa k tomuto hlasu a k tomu, čo znamenal.

– Ako to dopadlo? Zle?

– Dve facky, – odpovedal Gilles, a keď sa Jean dal do smiechu, pochopil, že sa k nemu skutočne pridal.

Ôsma kapitola

Teraz vedel, že medzi nimi niečo prasklo. Nevedel presne čo... možno sa len cítil okradnutý o scénu zo žiarlivosti, možno potreboval, hoci si to neuvedomoval, aby urobila niečo nízke, priemerné, čo by ich postavilo na jednu úroveň. Bol to ten prehýrený večer – v podstate všedná vec u rozčúleného chlapa – ktorý odhalil ich tváre a postavil Natáliu vyššie, alebo to bol nevyhnutný dôsledok šiestich mesiacov spoločného života? Bola lepšia ako on? Môže byť niekto „lepší“ v láske, práve v láske, kde všetky morálne hodnoty podriaďujú hodnotám citovým? Isté je, že sa nesmiata toľko ako predtým, chudla a v ich čisto fyzických stykoch bolo často niečo agresívne, niečo odhodlane prudké, ako keby každý z nich chcel toho druhého naplniť a súčasne si ho podrobiť, ako keby rozkoš druhého nebola tým nádherným darom, za aký ju až dovtedy pokladali, ale iba dôkazom čohosi. Ale čo zmohli tie výkriky, náreky a vášnivé pohyby, čo zmohli tie úbohé telá, tak dobre zladené, po určitých Natáliiných pohľadoch a po tom, ako im Gilles uhýbal? Nezmohli nič: nevyhnutné, ale nedostačujúce spájali sa často, ale márne v rozkoši. Gilles nikdy nebol fyzicky do nikoho taký zaľúbený a nikdy ho to tak málo netešilo.

Raz musela odísť do Limoges. Teta Matilda, tá, od ktorej dostávala mesačne stotisíc frankov, zomierala a dožadovala sa jej. Mala tam zostať týždeň, bývať u brata a čo najrýchlejšie sa vrátiť. Gilles ju doviezol na stanicu, na tú stanicu Austerlitz, z ktorej pred ôsmimi mesiacmi odchádzal taký nešťastný, vrátil sa, neuvedomujúc si svoju lásku, znovu odchádzal zaľúbený a opäť sa vrátil zadaný. Nevedel už, ktorému z tých cestujúcich, ktorými bol, dával prednosť. Áno, vedel. Zaľúbenému mužovi z mája, ktorý si uvedomoval svoju lásku a nevedel, že ho budú čakať, ktorý videl defilovať Loiru, predmestia, oblaky, noc a mnohé iné osľňujúce prekvapenia, predtým ako Natália, keď ušla z akejsi večere, stála na nástupišti a vrhla sa k nemu. Páčil sa mu ich príbeh, aj keď sa mu často nepáčil ich spoločný život. Dospel k tomu, že mal rád toho vyciveného, smutného a úbohého chlapca, ktorý toľko trpel, že je taký, mal rád tú vášnivú, bláznivú, nestriednu a spôsobnú ženu, ktorá sa do neho zaľúbila. Ach, limousinské lúky a teplá tráva, dno rieky, ach, Natáliina ruka na jeho šiji a smutná posteľ, kde boli prvý raz spolu, pohľad hostinskej a teplá podkrovná izba, Florentove porto flipy... Ale prečo teraz pobiehali po nástupišti ako dva vyľakané zvery, hľadali, čo si povedať, naprávali si hodinky a kupovali hlúpe časopisy? Čo sa stalo? Videli Natáliin čistý profil, znovu si premietal tie tri mesiace v Paríži a nevedel už, čo ďalej. Nechcel, aby odišla, ale keby sa z nejakého prapodivného dôvodu kdesi pri Orléanse skrížili koľajnice a keby sa

musela vrátiť s ním, k nemu, zúril by. Mal večerať so Jeanom a priateľmi – nič, čo by ho nadchýnalo, rozhodne nič, čo by ho nadchýnalo tak ako táto žena, a pritom si želal, aby odišli, aby sa vlak pohol. Bol šialený: skrýval sa v ňom nešťastný blázon, ktorý sa staral predovšetkým o akúsi neužitočnú slobodu.

Dlho ju bozkával, díval sa, ako sa vzdáľuje v chodbičke. Pred ním sa rozprestieralo mesto, obrovské a popráskané ako fotografie Mesiaca, vyprahlé a žiariace mesto, mesto na dosah ruky. Áno, Natália mala pravdu, keď hovorila, že sa dokonale prispôbil dobe:

– Nič iné nemáš rád, – hovorila. – Tvrdíš, že nenávidíš prirodzenú hlúposť tohto storočia, jeho lži, jeho násilie. Ale cítiš sa v ňom ako ryba vo vode. Plávaš dobre len v týchto vodách, samozrejme, proti prúdu, ale veľmi šikovne. Zhasínaš televíziu, vypínaš rádio, ale robíš to rád. To si celý ty.

– A tebe, – spytoval sa, – ... aké storočie by sa ti páčilo?

– Mne by sa páčilo obdivovať...

Obdivovať... Žena by nemala hovoriť takéto veci. Žene by malo stačiť obdivovať muža, s ktorým žije, aby jej neplietli hlavu takéto detinské nostalgie.

Pridal sa k ostatným niečo neskoršie; privítali ho so skrývaným jasotom, pravdaže, dobre skrývaným jasotom, ale predsa tak, ako vítame slameného vdovca. „Aha, Gilles,“ skríkol ktosi a všetci sa dali do smiechu, keď sa uklonil s rukou na srdci. Samozrejme, nikdy nehovorili „aha, Gilles a Natália“ rovnakým tónom. Ale nemohol im to zazlievať: ľudia užívajúci rozkoše sa vyznačujú predovšetkým tým, že majú svoje zvyky a on už hral úlohu samotára dlho, takmer pätnásť rokov. Samotára, ktorého často sprevádzala nejaká žena, ale žena, ktorú mohol Človek nechať pri stole alebo s nejakým priateľom, žena, ako napríklad Eloise, ktorá sa pozná s každým a ktorú možno bezstarostne opustiť, pretože človek vie, že najbližší sekáč alebo nejaká kamoška si k nej prisadnú. Lenže teraz bola v jeho živote Natália, Natália, ktorá v tejto chvíli asi prechádza cez Orléans.

Strávil pokojný večer, pil málo a okolo pol jednej sa vrátil sám domov. Mal Pierrovo číslo a keď sa vrátil, zavolať. Natália sa hneď ozvala a on jej dojata vysvetľoval, že bol doma, že počúval Mozarta a že posteľ je bez nej príliš široká. Trošku si pribánil, oslnený svojím dobrým správaním.

– Cesta bola nekonečná, – povedala Natália, – nemám rada túto trať. Máš sa dobre?

Hlas mala vzdialený, prístroj fungoval zle, zhľadúval slová. Keby bol vyvádzať, bol by jej určite mal oveľa viac čo povedať. Klamanie si vyžaduje dôvtipnosť, predstavivosť.

– Idem si ľahnúť, – oznámil veselo. – Zajtra mám veľa práce. Myslím na teba, veď vieš.

– Ja tiež. Spi dobre, drahý.

Zavesila. Celkom dobre mohli tiež byť desaťroční manželia. Zažíval, rozviazal si kravatu a obzeral sa v zrkadle. Ľahne si, veruže, popočúva dobrý koncert (v túto hodinu to nebol nijaký problém a keď hovoril Natálii o Mozartovi, len predbiehal udalosti), veruže, bude spať ako mimino, zajtra bude v dobrej forme, bude pracovať ako strhaný, veruže, a čakať, kedy sa vráti jeho krásna láska. Ale jeho obraz sa na neho díval, videl, ako sa ten neznámy usmieva, „videl“ sa skutočne usmievať. Schytil kabát, buchol dverami a vyšiel.

– Tiež sme si hovorili...

Bol v Clube, Jean sa smial, bolo mu dobre pri srdci zo všetkých týchto priateľov, skutočných či falošných priateľov, ale priateľov veselých, ochotných na všetko, priateľov, ktorých predsa vážne opustil kvôli jednej žene. Nebolo to od neho pekné: rovnováha týchto ľudí je krehká, človek ne–môže príliš dlho chýbať na večerných hodinách, demoralizuje ich to. Naklonil sa k Jeanovi:

– Naozaj som chcel ísť domov a potom som doma naraz nemohol zaspať. Nerád spím sám.

– To by sa dalo zariadiť, – pridala sa Jeanova priateľka.

Dnes večer bola riadne vulgárna. Vždy sa mu videla trochu prízemná, ale nikdy nie vulgárna. Jean nereagoval a on si pomyslel, že si namýšľa. Že mu to Natália vsugerovala tieto predstavy o dobrom a zlom správaní a že je to vrcholne otravné.

– Dozaista je tu malá Catherine, – povedal.

Bola to nádherná blondínka, ktorá mu vždy dávala najavo, že sa jej páči, a ktorá práve v tej chvíli prechádzala popred nich.

– Neodporúčam ti ju, – upozornil ho Jean.

– Rapoce ani straka a Natália by sa to dozvedela.

Rozprával sa s ním ako s gymnazistom, ktorého vyliali zo školy. A navyše Gilles nevedel, či sa touto vetou snažil ušetriť Natálii zármutok, alebo ňou chcel zdôrazniť, ako visí na ňom, na Gillovi.

– Som dosť starý, – povedal naverímboha.

– Vzťah medzi mnou a Natáliou nemôže rozbiť nejaká Catherine, nech by sa stalo hocičo.

– Nie som si taký istý, – odvetil Jean pokojne.

– Tvoja Natália má svoj charakter.

Takmer dojata sa usmial. Gilles na neho vrhol skúmový pohľad, ktorý mu nič nepovedal, tak ako každý skúmový pohľad. Len z náhodného pohľadu sa možno niečo dozvedieť. Iste má svetobôľ. Keď tu bola Natália, cítil sa ako v pasci, keď tu nebola, bolo to ešte horšie. Nebolo to azda to, čomu sa hovorí „zbabrať niekomu život“? V každom pohľade, s ktorým sa stretol, v každom rozhovore,

ktorý s ním nadpriadli, sa cítil ako „chlapík zaľúbený do jednej ženy, ktorý je dnes večer sám“ alebo ako „človek, ktorého si omotala okolo prsta jedna žena a ktorý sa odreagúva“. (To neboli jeho úlohy.) Ak sa nepohol od stola, vyzeral smutný. Na druhej strane, ak sa v Clube ponáhľal za Catherinou, bolo to ponižujúce pre Natáliu, pre neho samého. Vzdychol, zaplatil, iba čo zabil hodinu.

Deviata kapitola

Iba čo zabil hodinu. Uvedomil si to na druhý deň, keď telefonoval Natálii, len čo sa zobudil.

– Zabudla som ti včera večer povedať, že tvoj modrý oblek u farbiara je hotový, – povedala. Volala som ťa, ale nik nedvíhal.

Samozrejme. Odišiel minútu po tom, ako dotelefonoval s Natáliou sťa poslušné dieťa. Ostatne, odišiel kvôli ničomu, ale ako tomu mala teraz uveriť? Pravda a lož sa spojili proti nemu. A predsa, v tej chvíli bol skutočne pevne rozhodnutý zostať doma.

– Myslela som si, že pôjdeš za kamarátmi, hovoril Natáliin hlas, – ale načo tá komédia? Som ti takým bremenom? Načo tie reči o domove, o príliš širokej posteli a o hudbe? Načo, Gilles.

– „Chcel“ som zostať, – odpovedal, – keď som ťa volal. A potom som sa náhle rozhodol odísť.

– O minútu?

Znelo to falošne, pravda znela strašne falošne, nemohol si pomôcť. Ale predsa pokračoval:

– Vypil som si pohárik so Jeanom v Clube a o hodinu som sa vrátil.

„A nielenže som kvôli tebe neurobil nič tej rozkošnej Catherine, nielenže som sa správal ako anjel, ale navyše som ti ublížil a myslíš si, že klamem. Nemá to konca.“ Bol nazlostený a chápal ju: bol úprimný a usvedčený zo lži.

– Nejde o to, čo robíš, alebo nie, – pokračovala Natália. – Ide o to, čo hovoríš, čo si pokladáš za povinnosť povedať.

Vzdychol, zapálil si cigaretu, prehrnul si vlasy.

– Vysvetlím ti to. Ako sa má teta?

– Zle. O deň o dva zomrie. Idem ta o chvíľu s Pierrom.

Pravda, bol tam Pierre, ktorý včera večer musel vidieť, ako jeho sestra nežne odpovedala, položila slúchadlo, potom odrazu skríkla „och, farbiar“, zavolala znovu a bez odpovede sa k nemu vrátila s príliš pokojnou tvárou. Ľudom často veľmi ublížime práve prostredníctvom ich blízkych – z hrdosti musia pred nimi obhajovať nepravdu, všeličo vymýšľať, namáhať sa, zdanlivo zabudnúť na nedávny telefonický rozhovor. Keby bola Natália sama, bola by ho možno volala každú polhodinu a na druhý raz by ho bola zastihla. Och, život bol napokon príliš hlúpy.

– Natália, – povedal, – ľúbim ťa.

– Aj ja teba, – odvetila, – ale v jej hlase nebolo veselosti, skôr akési rezignované konštatovanie.

Zavesila. O týždeň jej všetko vysvetlí, bude ju držať v náručí, bude mať pri sebe to vrúcne, živé, úprimné Natáliino telo namiesto tejto tvrdohlavej a uzavretej hlavy, namiesto týchto hlúpych viet, ktoré ich spájali v telefóne. A pokiaľ ide o ostatných (nevedel presne, kto boli tí „ostatní“, predstavoval si obrovský parížsky dav, hroziaci a hučiaci), tiež uvidia. Alebo presnejšie, neuvidia. Najprv týždeň neuvidia jeho, potom vôbec neuvidia ich, keď sa vráti. Zostanú doma, alebo pôjdu do divadla, pretože má rada divadlo, alebo na koncert, pretože má rád hudbu. Pravda, radšej si vypočul dobrú platňu, rozvalený na koberci, ale spraví, čo treba. Nadšený touto myšlienkou vstal, pospevujúc si, odišiel ešte predčasne do redakcie a dobre pracoval. Bol celý ohúrený, keď sa o tretej ráno našiel v Clube, ako postojáčky diskutuje s akýmsi anglickým novinárom o americkej segregácii.

O desať dní prišla o jedenástej na ich milovanú Juhozápadnú stanicu. Pred ňou i za ňou sa vlnil veselý zástup žien z vidieka. Bola oblečená ako ony, trochu privysoká, s hodvábnou šatkou na hlave a s malým kufříkom v ruke. Od ostatných sa líšila len držaním hlavy a trochu zblížšia krásou. Žil so ženami, ktorým lokaji nosili psíkov ako kytice, a vtedy ho to vôbec nebavilo. No na tejto šedej a smutnej stanici (pršalo) by bol rád videl prichádzať svoju milenkku ako farebnú škvrnu, barokový predmet, plameň. Zovrel ju v náručí a pobozkal. Mala kruhy pod očami a bola v smútku, samozrejme, aký len bol hlúpy!

– Ach, to si ty, – povedala a meravo sa o neho oprela.

Dívali sa na nich a on sa trochu hanbil: napokon, nemali dvanásť rokov, aby sa na stanici oddávali takýmto prejavom. Pokúsil sa o úsmev.

– A kto by to mal byť?

– Ty, – odvetila. – Práve ty.

Zdvihla k nemu hlavu a on jej pozeral do tváre. Videla sa mu trocha opuchnutá, zle namaľovaná a on pokladal za rovnako prirodzené, že ju takto skúma, ako to, že je tu Išiel si po svoju milenkku, takmer po svoju ženu na stanicu a pozeral sa na ňu tak, ako sa na seba pozerajú všetci starí milenci. Chytil ju pod pazuchu:

– Kúpil som studené kurča, navečeriame sa doma. Odišla si hneď po pohrebe?

Áno, samozrejme. V Limoges nebolo zvlášť príjemne.

Cnostní ľudia do teba hádzali kamene na ulici?

– Och, nie, – namietla, – vedia, že človek je slabý. Teraz čítajú noviny.

Roztržito sa pozrela na neporiadok, ktorý stačil narobiť za dve hodiny predtým, ako išiel na stanicu, vošla do kúpeľne, namaľovala sa, zatiaľ čo on krájal kurča a poriadne pritom hrešil. Po káve išli do obývačky a on opatrne pustil novú nahrávku Heydna, ktorú práve kúpil.

– Tak, – spýtala sa, – čo nového v Paríži?

Hovorila ľahostajne, oči mala sklopené, zdalo sa, že očakáva, že v Paríži sa skutočne nič nemohlo stať.

– Nič zvláštneho, – odvetil. – Čítala si noviny?

– A čo ty?

Hlas mala ten istý. Usmial sa:

– Ani ja nič. Veľa som pracoval, možno, že som trochu priveľa pil, kým si bola preč, a kúpil som túto platňu.

Nedodal, že napokon veľmi opitý odprevadil krásnu Catherinu domov a že sa to skončilo úplným fiaskom. Tá bude tentoraz určite mlčať. Tak sa snažila skryť Gillovu náhlu neschopnosť, že sa dozvedel o všetkých jej drobných náruživostiach. Natiahol ruku k Natálii a ona mu ju chytila:

– A ty? Stretla si sa s Françoisom?

– Áno, – prisvedčila, – pravdaže. Prišiel ma pozrieť k Pierrovi.

– Prečo?

– Chcel, aby som sa vrátila. Myslím, že sa mu cnie.

– Vidiek sa zmenil, – poznamenal Gilles.

Trochu ho to zamrzelo, a nevedel prečo. Všetci muži mu chceli vziať túto ženu, a ani im nezišlo na um, že ho ľúbi... že by ho mohla ľúbiť. Zrejme bol v jej živote akýmsi nešťastím.

– A čo si mu povedala?

– Že nie. Že ťa ľúbim. Že ma to veľmi mrzí. Aj Pierre chcel, aby som zostala.

V Gillovi sa zdvihla akási zlosť. Samozrejme, desať dní sa hral na uličníka, na slobodného mládenca. Ale na čo sa to scvrklo? Na dve hodiny s malou pobehlicou a na nočné debaty, debaty s ľuďmi vyčerpanými alkoholom alebo konformizmom. A ona zatiaľ stála zoči-voči známym mužom, ktorí pred ňou oživali, zrazu zbavení pýchy, žila, hrala úlohu Anny Kareninovej naopak. Vyčítala si, ba smútila, slovom, prežívala.

– Ani neviem, prečo ti o tom hovorím, – povedala. – Som taká unavená. Si teda spokojný so svojou prácou.

Vari mu pripíše bod k dobru? Nechápal svoju žiarlivosť, svoju zúrivosť. Ale napokon, vrátila sa. Opustila všetko kvôli nemu. Je tu. Čoho sa bojí?

– Na pohrebe som stretla aj tvoju sestru a Florenta. Žalovala sa, že nemá od teba nijaké správy. Mal by si im napísať.

– Napíšem zajtra, – sľúbil.

Pokúšal sa ovládnuť si hlas, chvenie rúk. Dokonca sa usmial.

– Mala by si si ísť ľahnúť, – povedal, – si utmácaná. Prídem za tebou.

Keď zostal sám, glgol si rovno z fľaše, až ho pánilo hrdlo. O chvíľu sa bude milovať s touto dokonalou družkou, dokonalou milenkou, tou Dokonalosťou

samou. Napokon život bol celkom v poriadku. O chvíľu jej bude môcť dokonca povedať „vieš, že si mi chýbala“, a nebude klamať. Ale chvel sa.

Desiata kapitola

V skutočnosti spálila za sebou posledné mosty, ktoré ju spájali s minulosťou, s detstvom, s priateľmi. Brat ju nazlostil radami a prosbami a manžel jej ponúkol obchod: „Zostaň teraz, alebo odíď navždy.“ Mohla si vybrať. Potme to všetko vyrozprávala Gillovi, krátko, trhane, a on bol šťastný, že je tma, pretože nemusel vidieť jej slzy. V Limousine dozaista nikto nedôveroval Gillovi, ani jeho vlastná sestra, Odile, ktorá odrazu nabrala odvalu, odviedla Natáliu bokom a opýtala sa jej, či je šťastná, ako sa človek pýta na nemožné. „Nemám tam už čo robiť,“ hovorila Natália a on sa často pýtal, či nemali pravdu oni, solídni, pozemskí ľudia. Dni plynuli, v apríli sa zazelenali stromy a oni žili, ako sa dalo. Raz ráno prišiel Gilles víťazne do redakcie: večer predtým napísal veľmi dobrý článok o Grécku, prečítal ho Natálii, nadchol ju, cítil sa istý sám sebou. Fairmontovi a Jeanovi sa to zdalo veľmi dobré a blahoželal mu dokonca aj Garnier, ktorý sa mu od tej pamätnej výtržnosti trochu vyhýbal. Je to strhujúci, jasný článok, aký by sme potrebovali každý týždeň, vyhlásil Fairmont. Gilles bol nadšený a keďže uzávierku mali ráno, pozval Jeana, starého, dobrého Jeana na obed. Počas celého obeda hovorili o politike a potom sa z dlhej chvíle rozhodli ísť do kina. Prešli zbytočne po Champs Elysées, pretože každý film jeden z nich už videl.

– Nepozývam ťa k nám, – povedal Jean. – Marta má dnes prijímací deň. Nemôžem ti to urobiť.

– Poďme k nám, – navrhol Gilles. – Natália sa vráti okolo pol siedmej. Ostatne, radšej by som si s tebou ešte pohovoril o tom Grécku.

Cítil sa čulý, nabitý myšlienkami, a bol rád, že sa môže ešte dve hodiny pocvičiť na Jeanovi, ktorý, ako vedel, dokázal počúvať a nahrávať. Otvoril dvere, posadil Jeana a nalial mu calvados.

– Dlho som tu nebol, – začal Jean, keď si sadal.

V jeho hlase nebolo výčitky, ale Gilles si pomyslel, že má pravdu. Predtým chodievali k nemu ľudia, v každom kresle niekto sedel. Predtým... pred Natáliou. Trochu sa uškrnul:

– Veď vieš...

– Pravdaže viem, starký, – prisvedčil Jean.

– Vášeň je vášeň. To je to najlepšie, čo sa ti mohlo pritrafiť. Hlavne s niekým, ako je Natália.

Vyzeral dokonale úprimne.

– Áno i nie, – odvetil Gilles a naklonil sa dopredu. Znovu sa cítil ako človek analyzujúceho, bystrého, proustovského ducha. Nikdy si nepripadáme zradcami, keď sa cítime inteligentní:

– Vidiš, keď som ju poznal, bol som... pamätáš sa... bol som ako skrehnuté vtáča. Bohvie prečo, ale bol som. Ona ma operila, zohrjala, vrátila mi život. Skutočne. Ale teraz...

– Teraz čo?

– Teraz ma perie tlačí, dusí ma. To je to. Všetko, čo som na nej ľúbil, čo ma podopieralo, jej absolútnosť, jej priamočiarosť, jej totálna poctivosť... Všetko sa obrátilo proti nej.

– Pretože si precitlivený a nestály, – povedal Jean vrúcne.

– Možno. Možno som len úbohý podliak. Ale sú chvíle, keď... keď by som draho zaplatil za to, aby ma nesúdila. A aby som bol sám tak ako predtým.

Kvôli presnosti mal dodať, že nie je schopný predstaviť si život bez nej. Ale upustil od toho v eláne, ktorý mu dodávalo uspokojenie nad tým, že napísal ten článok, uznanie všetkých, a Jeanov záujem.

– Možno by si jej to mohol vysvetliť, – povedal Jean.

Zrazu zmĺkol. Gilles sa obrátil. Natália stála vo dverách, ktoré viedli do spálne. Vyzerala pokojne. Áno, mala svetlejšie oči ako obyčajne. Boli tie dvere zatvorené, keď prišli?

– Dobrý večer, – pozdravil Jean.

Vstal. Aj on bol trochu bledý.

– Rozprávate sa? – opýtala sa Natália.

– Dnes poobede bola kancelária zatvorená, tak som si trochu pospala.

– Ja... Spala si, – koktal Gilles zúfalo.

– Práve som sa zobudila. Potrebujem si niečo nakúpiť, nechám vás.

– Ale zostaň, – povedal Gilles veľmi rýchlo, – zostaň. Práve sme hovorili so Jeanom o tom článku, ktorý som ti včera čítal.

– Však je dobrý? – obrátila sa na Jeana.

– Nie, naozaj musím ísť.

Usmiala sa na nich a zmizla. Pomaly si sadli.

– Boha! – zahrešil Gilles. – Boha... Myslíš, že...

– Nemyslím, – odvetil Jean. – Zdá sa mi, že dvere boli zatvorené. Napokon, veď si nepovedal nič závažné. Povedal si len, že miestami máš toho po krk. To vie každá žena.

– Áno, bolo to závažné! Bolo to dokonca hrozne závažné.

– Ale ty si to neuvedomuješ, – pokračoval.

– To, že hovorím o svojom vzťahu k nej takto a navyše s tebou...

– Ako to a navyše so mnou? Čo som urobil?

– Nič, – odvetil Gilles, – nič. Teraz nie je vhodná chvíľa, aby som ťa trápil.

– Ver mi, dopime ten calvados a počkajme, – chlácholil ho Jean. –

V najhoršom budeš mať dnes večer peknú scénu, ale ty si na to zvyknutý.

– Nie, – povedal Gilles rojčivo, – nie som na to zvyknutý.

Čas plynul – neplynul, sotva počul, čo hovorí Jean, striehol na každý krok na schodišti. Prešla hodina, čo odišla, hodina a pol. Ona, čo nenávidela nákupy. To nebolo pravdepodobné. Zatelefonoval Garnierovi, ale ten Natáliu nevidel. O piatej mu to bolo celkom jasné; odcestuje, vráti sa domov. Opustil Jeana, ponáhlal sa na stanicu, prebehol vlakom, nenašiel ju. Nie, predtým nešiel nijaký vlak, nie v ten deň neletelo lietadlo do Limoges. O šiestej vlak odišiel bez neho, bez nej. Neprišla. Vydal sa na spiatočnú cestu a takmer reval od zúrivosti, keď sa dostal do tlačnice... Možno je doma, možno nič nepočula? Bolo skoro sedem hodín, keď otvoril dvere. Byt bol prázdny, len lístok od Jeana.

„Nerob si priveľké starosti. Ak chceš, príď k nám na večeru.“ Ale veď to je blázon... Mohol urobiť len jedno: čakať, a to neznášal najväčšmi na svete. A čo, ak je u svojej starej škaredej priateľky? Vrhol sa k telefónu. Ale nebola tam. Už nevládal, keď sa vráti, dá jej pár faciek. Mala úplnú pravdu v to ráno, na druhý deň po jeho opici. Ale to sa nepodobalo na Natáliu, takto z ničoho nič ho vystrašiť. Ona si ľudí váži. Sadol si do kresla, dokonca sa ani nepokúšal čítať noviny, O polnoci zazvonil telefón.

Lekár bol malý, ryšavý, mal svalnaté, zarastené ruky. Čudné, že ryšaví ľudia majú vždy také zarastené ruky. Díval sa na Gilla tým neosobným, ani neodsudzujúcim, ani nie súcitným pohľadom, aký často vídaval v nemocniciach. Natáliu našli o pol dvanástej. Presne o štvrtej si prenajala izbu v jednom hoteli, hovorila, že je unavená, požiadala, aby ju zobudili na druhý deň napoludnie, a zobrala potrebnú dávku gardenalu. Nejaký sused, ktorý sa vracal okolo jedenástej, počul ju chrčať. Nechala lístok pre Gilla a po poskytnutí prvej pomoci ho zavolali. Nebolo v čo dúfať; samozrejme, telo sa v poslednej chvíli vzbúrilo, telo sa žalovalo, ale srdce zlyhávalo.

– Môžem ju vidieť? – opýtal sa Gilles.

Len tak-tak sa držal na nohách. To všetko bol len hlúpy, zlý sen. Lekár pokrčil plecami:

– Ak chcete...

Bola obklopená tubami, napoly nahá, tvár zdeformovaná niečím, čo nepoznal. Pozeral sa, ako na tom krku pulzuje belasá žilka, vedel, ako bláznivo pulzovala tá žilka pri milovaní, v duchu sa búril. Nemohla mu to urobiť, pripraviť ho navždy o toto krásne, živé telo, také spriatelené s jeho telom, nemohla sa pokúsiť uniknúť mu. Svetlé kučery sa jej lepili od potu na čelo, ruky habkali po plachte. Bola pri nej ošetrovatelka, ktorá sa spýtavo pozrela na lekára.

– Srdce slabne, doktor.

– Odíďte, priateľu, prídem za vami, – povedal lekár. – Nepotrebuje vás.

Gilles vyšiel. Oprel sa o múr. Na konci bolo okno. Ešte bola noc, čierna noc

nad týmto neúprosným mestom. Strčil ruku do vrečka, našiel nejaký papier, mechanicky ho vytiahol. Bol to lístok od Natálie. Otvoril ho a chvíľu mu trvalo, než pochopil, čo číta:

„Ty za nič nemôžeš, môj drahý. Vždy som trochu prehánala a vždy som ľúbila len teba.“ Podpísala sa veľkým roztraseným N. Strčil lístok bezmyšlienkovite znovu do vrečka. Kam si len mohol dať cigarety? A Natália, tu vedľa, Natália, kam dal Natáliu? Doktor vyšiel z izby. Bol skutočne odporne ryšavý.

– Je koniec, priateľu, – oznámil. – Príliš neskoro. Je mi veľmi ľúto. Chcete ju vidieť?

Ale Gilles už utekal, bežal na koniec chodby, vrážal do múrov, Gilles nechcel, aby ho ten ryšavec videl plakať. Teraz bežal v tejto neznámej nemocnici po schodoch a sotva počul, čo kričí doktor. Na poslednom schode sa s tlčúcim srdcom zastavil:

– A čo s dokladmi, – ozývalo sa zhora, z veľkej diaľky, – čo s dokladmi?... Mala len vás?

Chvíľu váhal, kým vyriekol to, čo vedel, že je pravda:

– Áno.

Tiráž

Françoise Saganová
Trochu slnka v studenej vode

Z francúzskeho originálu Un peu de soleil dans l'eau froide, vydaného nakladateľstvom Flammarion, Paris 1969, preložila Mária Kutláková

Vydalo nakladateľstvo PRAVDA

v edícii Členská knižnica

ako svoju 1205. publikáciu

I. vydanie, Bratislava jún 1971

Prebal a väzbu navrhol Karol Rosmáňy

Zodpovedná redaktorka Ružena Dúbravová

Technická redaktorka Elena Reichbauerová

Korektorka Elena Ranostajova

Vytlačili Tlačiarenské závody Pravda, závod Žilina – Počet strán 163 – AH 6,59 – VH 6,72 – Tematická skup. 133,4 – Povol. SÚKK č. 66/III.-70

75-041-71

Cena pre členov ČK 8,- Kčs

Cena pre nečlenov ČK 10,- Kčs